

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT TARİHİ ANA BİLİM DALI
SANAT TARİHİ BİLİM DALI

AMASYA TÜRBELERİ

Zeynep Küpra KETİL

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
PROF. DR. ALİ BORAN

KONYA – 2019

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	Zeynep Küpra Ketil		
	Numarası	104204001004		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Sanat Tarihi/Sanat Tarihi		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktora	☐
	Tezin Adı	Amasya Türbeleri		

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Zeynep Küpra Ketil

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Yüksek Lisans Tezi Kabul Formu

Öğrencinin	Adı Soyadı	Zeynep Küpra Ketil		
	Numarası	104204001004		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Sanat Tarihi/Sanat Tarihi		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐		
	Tez Danışmanı	Prof.Dr.Ali Boran		
	Tezin Adı	Amasya Türbeleri		

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan Amasya Türbeleri başlıklı bu çalışma 10/09/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı	Danışman/Üye	İmza
Prof.Dr.Haşim Karpuz	Üye	
Prof.Dr.Remzi Duran	Üye 	
Prof.Dr.Ali Boran	Danışman	

ÖNSÖZ

İslam mimarisinde dini yapılar alanında önemli bir yeri olan “Türbeler” Anadolu Türk mimarisinde de önemli bir yer oluşturmaktadır.

Amasya, geçmişten günümüze kadar Anadolu’nun önemli kentlerinden biri olmuş ve birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Bundan dolayı farklı kültür izlerini üzerinde taşımaktadır.

Amasya’ da bulunan mimari yapıları hakkında birçok araştırma bulunmaktadır. Türbeler konusunda da çalışmalar bulunmakla birlikte, toplu bir çalışma yapılmamış olması bu konuya eğilmemize temel teşkil etmektedir. Bu çalışma ile Amasya il ve ilçelerinde bulunan sanatsal değeri olan türbeler bir arada incelenmiş olup, türbelerin belgelenmesi ve tanıtılması sağlanmaya çalışılmıştır.

Ayrıntılı bir şekilde ele almaya çalıştığımız Amasya Türbeleri adlı tez çalışmada, danışmanlığımı üstlenen, konunun belirlenmesini sağlayan ve çalışmam sırasında fikirleriyle, eleştirileriyle beni yönlendiren maddi manevi yanımda yer alan hocam ve danışmanım sayın Prof. Dr. Ali BORAN’a teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Ayrıca çizimlerin çoğunluğunu temin ettiğimiz Ankara Vakıflar Genel Müdürlüğü ve Tokat Vakıflar Bölge Müdürlüğü çalışanlarına, ayrıca çizimi olmayan yapıların çizimlerini yapan Erdal Zeki Tomar’a teşekkür ediyorum. Tez konum kapsamında türbelerde inceleme yapabilmem için gerekli izinlerin sağlanmasında yardımcı olan Amasya Valiliği ve İl Müftülüğüne, inceleme sırasında bana yardımcı olan görevlilere sonsuz teşekkürlerimi arz ederim.

Çalışmam boyunca maddi ve manevi desteğini benden esirgemeyip hep yanımda olan aileme, ayrıca yüzey araştırması sırasında bana yardımcı olan babam Necmettin Ketil, eşim Fatih Tahtalı ve kardeşim Furkan Ketil’e Teşekkürlerimi sunuyorum.

ZEYNEP KÜPRA KETİL

Konya- 2019

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Zeynep Küpra Ketil
	Numarası	104204001004
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Sanat Tarihi/Sanat Tarihi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
	Tez Danışmanı	Prof.Dr.Ali Boran
	Tezin Adı	Amasya Türbeleri

ÖZET

Amasya Türbeleri adlı tez çalışmasında; Amasya il merkezi ve ilçelerinde yer alan türbeleri tespit etmek ve var olan türbelerin mimari ve süsleme özelliklerini incelemek amaçlanmıştır. Bu türbelerin bazıları hakkında daha önce ayrıntılı çalışmalar yapılmış olsa da çoğunluğunda ayrıntılı bir çalışma yoktur. Daha çok Amasya hakkında yapılan genel çalışmalar içerisinde kısaca değinilmiştir.

Amasya türbeleri adlı çalışmamız dört ana bölümden oluşmaktadır;

I. Bölümde, “Giriş” ana başlığı altında; Konunun Tanımı, Sınırları ve Önemi, Araştırmada İzlenen Yöntem, Konuyla İlgili Kaynak Araştırmaları ve Amasya Coğrafi Durumu ve Tarihçesi üzerinde durulmuştur.

II. Bölümde “Amasya Türbeleri” ana başlığı altında; Amasya il ve ilçelerinde bulunan 23 adet türbe, plan, inşa teknikleri, malzeme ve süsleme bakımından ayrıntılı olarak incelenmiş olup, fotoğraf ve çizimler ile desteklenmiştir. Geçirdikleri onarım ve günümüzdeki kullanım durumlarına değinilmiştir.

III. Bölümde “Değerlendirme “ ana başlığı altında türbeler plan tipolojisi, mimari unsurlar, mimari elemanlar, malzeme ve süsleme olmak üzere beş bölümde ayrıntılı olarak analiz edilmiş olup, türbelerdeki ortak ve farklı sonuçlar ortaya konulmuştur.

IV. Bölümde “Sonuç “ ana başlığı altında Amasya türbelerinin kültürel mimari açısından sahip oldukları önem vurgulanarak sonuca ulaşılmıştır

Bu çalışmamız ile Amasya’da bulunan türbeler bütüncül olarak ele alınmıştır. Yapıların tespit edilmesi, korunması gelecek dönemlere aktarılması açısından ilgililerin kullanımına sunulmuştur.

Konya-2019

T.C.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Zeynep Küpra Ketil
	Numarası	104204001004
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Sanat Tarihi/Sanat Tarihi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
	Tez Danışmanı	Prof.Dr.Ali Boran
	Tezin İngilizce Adı	Tombs Of Amasya

SUMMARY

In his thesis titled Amasya Tombs; The aim of this study was to determine the tombs in Amasya city center and districts and to examine the architectural and decorative features of existing tombs. Although some of these shrines have been studied in detail before, most of them do not have detailed studies. It is mentioned briefly in the general studies about Amasya. Our work called Amasya tombs consists of four main sections;

In Chapter I, under the main heading “introduction; The definition, boundaries and importance of the subject, the method followed in the research, the source researches related to the subject and the geographical situation and history of Amasya were emphasized. II. In the section titled Amasya Tombs under the main title; 23 tombs in Amasya provinces and districts were examined in detail in terms of plans, construction techniques, materials and ornaments and supported with photographs and drawings. Their repair and current use cases are mentioned.

III. In the chapter “Evaluation”, the tombs are analyzed in detail in five chapters: plan typology, architectural elements, architectural elements, materials and ornamentation, and common and different results are presented.

IV. In the chapter “Conclusion”, the conclusion was reached by emphasizing the importance of Amasya tombs in terms of cultural architecture.

With this study, the tombs in Amasya are considered as a holistic. It was made available to those concerned in terms of identifying and preserving the structures and transferring them to future periods.

Konya – 2019

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI.....	i
TEZ KABUL FORMU	ii
ÖNSÖZ	iii
ÖZET	iv
SUMMARY	v
İÇİNDEKİLER	vi
ÇİZİM LİSTESİ	ix
FOTOĞRAFLAR	xi
1. GİRİŞ	1
1.1. Konunun Tanımı, Sınırları ve Önemi.....	1
1.2. Araştırmada İzlenen Yöntem	1
1.3. Konuyla İlgili Kaynak Araştırmaları	3
1.4. Amasya Coğrafi Durumu ve Tarihçesi	6
2. KATALOG	11
2.1.AMASYA HALİFET GAZİ TÜRBESİ.....	11
2.2. BURMALI MİNARE CAMİ (CUMUDAR) TÜRBESİ	15
2.3.AMASYA GÖKMEDRESE CAMİİ TÜRBESİ.....	19
2.4.TORUMTAY TÜRBESİ	24
2.5. AMASYA SULTAN MESUT TÜRBESİ	29
2.6.AMASYA ŞADGELDİ PAŞA TÜRBESİ.....	31
2.7.AMASYA KADILAR TÜRBESİ.....	33
2.8.AMASYA YÖRGÜÇ PAŞA TÜRBESİ.....	35
2.9.AMASYA SELAMET HATUN TÜRBESİ	40
2.10: AMASYA KURTBOĞAN TÜRBESİ.....	42

2.11. AMASYA HIZIR PAŞA TÜRBEİ.....	44
2.12. AMASYA ŞAHRUZ HATUN TÜRBEİ (HALKALI EVLİYA)	46
2.13. AMASYA PİR SÜCEADDİN İLYAS TÜRBEİ.....	49
2.14. GÜMÜŞHACIKÖY HACI NAZIR BABA TÜRBEİ	54
İnceleme Tarihi: 2016	54
2.15. AMASYA KEMAL PAŞA TÜRBEİ	57
2.16. AMASYA OSMAN ÇELEBİ TÜRBEİ	59
2.17. MERZİFON PİRİ BABA TÜRBEİ	62
2.18. MERZİFON SOFULAR TÜRBEİ (ÜÇLER).....	67
2.19. AMASYA HAMDULLAH EFENDİ TÜRBEİ.....	68
2.20. AMASYA ANONİM TÜRBE (MANSUR BABA TÜRBEİ)	73
2.21. GÜMÜŞHACIKÖY BAHADDİN BARAKİY (AHİLER TEKKESİ) TÜRBEİ	75
2.22. TAŞOVA SEYYİT NURETTİN TÜRBEİ.....	77
2.23. GÜMÜŞHACIKÖY ÇUKUR DEDE (UYUŞUK TEKKESİ) TÜRBEİ.....	79
3. DEĞERLENDİRME	81
3.1. Plan Tipolojisi	81
3.1.1. Çokgen Planlı Türbeler.....	81
3.1.2. Kare Planlı Türbeler	82
3.1.3. Dikdörtgen Planlı Türbeler	83
3.1.4. Eyvan Planlı Türbeler	84
3.1.5. Baldaken Planlı Türbeler	84
3.2. Mimari Unsurlar	86
3.2.1. Mumyalık (Cenazelik)	86
3.2.2. Kaide\Oturtmalık:	86
3.2.3. Gövde (Mescit Bölümü)	87
3.2.4. Üst Örtü	88
3.2.4.1. Kubbe.....	88
3.2.4.2. Piramidal Kule	89
3.2.4.3. Tonzlar	90
3.2.4.4. Düz Tavan.....	90

3.2.4.5.Kırma Çatı.....	91
3.3.Mimari Elemanlar	92
3.3.1. Yapı Elemanları.....	92
3.3.1.1.Duvarlar	92
3.3.1.2.Giriş Kapıları	92
3.3.1.3. Pencerele.....	93
3.3.1.4.Revaklar	95
3.3.2.Taşıyıcı ve Destekleyici Elemanlar	96
3.3.2.1. Sütun ve Sütun Başlıkları	96
3.3.2.2.Kemerler	96
3.3.3. Geçiş Elemanları	97
3.3.3.1.Pendantif	98
3.3.3.2.Tromp.....	98
3.3.3.3.Türk Üçgeni	99
3.3.3.4.Prizmatik Üçgenli Kuşak	99
3.4.Malzeme	100
3.4.1.Taş	101
3.4.2.Tuğla.....	103
3.4.3.Ahşap	104
3.4.4. Kurşun	104
3.4.5.Kiremit.....	104
3.5.SÜSLEME.....	106
3.5.1.Geometrik Süsleme	109
3.5.2.Bitkisel Süslemeler	113
3.5.3.Figürlü Süsleme.....	116
3.6.Yazı	117
4.SONUÇ	120
5. KAYNAKLAR	125
6.ÇİZİMLER.....	129
7. FOTOĞRAFLAR	152

ÇİZİM LİSTESİ

Çizim 1: Halifet Gazi Türbesi Planı

Çizim 2: Burmalı Minare Cami Türbesi (Cumudar Türbesi) Planı

Çizim 3: Gökmedrese Cami Türbesi

Çizim 4: Torumtay Türbesi Planı

Çizim 5: Sultan Mesut Türbesi Planı

Çizim 6: Şad geldi Paşa Türbesi Planı

Çizim 7: Kadılar Türbesi Planı

Çizim 8: Yörgüç Paşa Türbesi Planı

Çizim 9: Selamet Hatun Türbesi Planı

Çizim 10: Kurtboğan Türbesi Planı

Çizim 11: Hızır Paşa Türbesi Planı

Çizim 12: Şahrüz Hatun Türbesi (Halkalı Evliya) Planı

Çizim 13: Pir Süceaddin İlyas Türbesi Planı

Çizim 14: Hacı Nazır Baba Türbesi

Çizim 15: Kemal Paşa Türbesi Planı

Çizim 16: Osman Çelebi Türbesi Planı

Çizim 17: Piri Baba Türbesi Planı

Çizim 18: Sofular Türbesi (Üçler) Planı

Çizim 19: Hamdullah Efendi Türbesi Planı

Çizim 20: Anonim Türbesi (Mansur Baba Türbesi)Planı

Çizim 21: Bahaddin Barakıy Türbesi Planı

Çizim 22: Seyyit Nurettin Türbesi Planı

Çizim 23: Çukur Dede Türbesi (Uyuşuk Tekkesi) Planı

FOTOĞRAFLAR

Fotoğraf 1: Halifet Gazi Türbesi Genel Görünüş

Fotoğraf 2: Halifet Gazi Türbesi Doğu ve Kuzey Cephe Görünüş

Fotoğraf 3: Halifet Gazi Türbesi Güney Cephe Görünüş

Fotoğraf 4: Halifet Gazi Türbesi Batı Cephe Görünüş

Fotoğraf 5: Halifet Gazi Türbesi İç Mekân Görünüş

Fotoğraf 6: Halifet Gazi Türbesi İç Mekân Görünüş

Fotoğraf 7: Halifet Gazi Türbesi Giriş Kapı Ayrıntı

Fotoğraf 8: Halifet Gazi Türbesi Gülbezek Rozet Görüntü

Fotoğraf 9: Halifet Gazi Türbesi Sanduka (Lahit)

Fotoğraf 10: Burmalı Minare Cami Türbesi (Cumudar) Genel Görünüş

Fotoğraf 11: Burmalı Minare Cami Türbesi (Cumudar) Batı Cephesi Görünüşü

Fotoğraf 12: Burmalı Minare Cami Türbesi (Cumudar) Türbesi Kuzey Cephe Görünüş

Fotoğraf 13: Burmalı Minare Cami Türbesi (Cumudar) Doğu ve Kuzey Cephe Görünüş

Fotoğraf 14: Burmalı Minare Cami Türbesi (Cumudar) Giriş

Fotoğraf 15: Burmalı Minare Cami Türbesi (Cumudar) Giriş Kapısı

Fotoğraf 16: Burmalı Minare Cami Türbesi (Cumudar) İç Mekân

Fotoğraf 17: Burmalı Minare Cami Türbesi (Cumudar) Batı Penceresi

Fotoğraf 18: Burmalı Minare Cami Türbesi (Cumudar) Kuzey Pencere

Fotoğraf 19: Gökmedrese Türbesi Genel Görünüş

Fotoğraf 20: Gökmedrese Türbesi Doğu Cephe Görünüş

Fotoğraf 21: Gökmedrese Türbesi Kuzey Cephe Görünüş

Fotoğraf 22: Gökmedrese Türbesi Kuzey Cephe Süsleme

Fotoğraf 23: Gökmedrese Türbesi Doğu Cephe Süsleme

Fotoğraf 24: Gökmedrese Türbesi Kasnak ve Üst Örtü

Fotoğraf 25: Gökmedrese Türbesi Kasnak Detayı

Fotoğraf 26: Gökmedrese Türbesi Eyvan Görünüşü

Fotoğraf 27: Gökmedrese Türbesi Eyvan Kemerli

Fotoğraf 28: Gökmedrese Türbesi Sandukalar

Fotoğraf 29: Gökmedrese Cami Türbesi Kubbe Görünüşü

Fotoğraf 30: Gökmedrese Cenazelik Katına İnilen Merdivenler

Fotoğraf 31: Gökmedrese Türbesi Cenazelik Bölümü

Fotoğraf 32: Torumtay Türbesi Güney Cephe görünüşü

Fotoğraf 33: Torumtay Türbesi Kuzey Cephe Görünüşü

Fotoğraf 34: Torumtay Türbesi Batı Cephe Görünüşü

Fotoğraf 35: Torumtay Türbesi Doğu Cephe Görünüş

Fotoğraf 36: Torumtay Türbesi kuzey Cephedeki Kitabe Nişi ve Madalyon

Fotoğraf 37: Torumtay Türbesi Kitabesi

Fotoğraf 38: Torumtay Türbesi Panolar İçerisinde Palmet Bezemeleri

Fotoğraf 39: Torumtay Türbesi İstinad Ayakları\Payenda\Kule Süsleme

Fotoğraf 40: Torumtay Türbesi Bitkisel Bezemeler

Fotoğraf 41: Torumtay Türbesi Bitkisel Bezemeler

Fotoğraf 42: Torumtay Türbesi Sütunce Süslemeleri

Fotoğraf 43: Torumtay Türbesi İstinad Ayakları\Payenda\Kule Süsleme

Fotoğraf 44: Torumtay Türbesi İç Mekân

Fotoğraf 45: Torumtay'ın Sandukası

Fotoğraf 46: Sultan Mesut Türbesi Genel Görünüşü

Fotoğraf 47: Sultan Mesut Türbesi Kuzey Cephesi

Fotoğraf 48: Sultan Mesut Türbesi Giriş Süslemeleri

Fotoğraf 49: Sultan Mesut Türbesi İç Mekân Görünüşü

Fotoğraf 50: Şadgeldi Paşa Türbesi Görünüş

Fotoğraf 51: Şadgeldi Paşa Türbesi Görünüş

Fotoğraf 52: Şadgeldi Paşa Türbesi Giriş

Fotoğraf 53: Şadgeldi Paşa Türbesi İç Mekân

Fotoğraf 54: Kadılar Türbesi Genel Görünüş

Fotoğraf 55: Kadılar Türbesi Eyvan Görünüşü

Fotoğraf 56: Kadılar Türbesi Batı Cephesi

Fotoğraf 57: Kadılar Türbesi İç Mekân Görünümü

Fotoğraf 58: Yörgüç Paşa Türbesi Genel Görünüş

Fotoğraf 59: Yörgüç Paşa Türbesi Giriş

Fotoğraf 60: Yörgüç Paşa Türbesi Görünüşü

Fotoğraf 61: Yörgüç Paşa Türbesi

Fotoğraf 62: Yörgüç Paşa Türbesi Sanduka

Fotoğraf 63: Selamet Hatun Türbesi Genel Görünüş

Fotoğraf 64: Selamet Hatun Türbesi Genel Görünüş

Fotoğraf 65: Selamet Hatun Türbesi İç Mekân

Fotoğraf 66: Selamet Hatun Türbesi Sanduka

Fotoğraf 67: Kurtboğan Türbesi Görünüşü

Fotoğraf 68: Kurtboğan Türbesi Görünüşü

Fotoğraf 69: Kurtboğan Türbesi Üst Örtü

Fotoğraf 70: Kurtboğan Türbesi Onarım Sonrası Görünüşü

Fotoğraf 71: Hızır Paşa Türbesi Genel Görünüş

Fotoğraf 72: Hızır Paşa Türbesi Doğu Cephesi

Fotoğraf 73: Hızır Paşa Türbesi Güney ve Doğu Cephesi

Fotoğraf 74: Hızır Paşa Türbesi Kuzey Cephe Görünüşü

Fotoğraf 75: Hızır Paşa Türbesi İç Mekân

Fotoğraf 76: Hızır Paşa Türbesi İç Mekân Görünümü

Fotoğraf 77: Hızır Paşa Türbesi İç Mekân

Fotoğraf 78: Şahrüz Hatun Türbesi (Halkalı Evliya)

Fotoğraf 79: Şahrüz Hatun Türbesi (Halkalı Evliya)

Fotoğraf 80: Şahruz Hatun Türbesi (Halkalı Evliya) Üst Örtü

Fotoğraf 81: Şahruz Hatun Türbesi (Halkalı Evliya) Kitabe

Fotoğraf 82: Pir Süceaddin İlyas Türbesi Genel Görünüş

Fotoğraf 83: Pir Süceaddin İlyas Türbesi Görünüş

Fotoğraf 84: Pir Süceaddin İlyas Türbesi Doğu Cephesi

Fotoğraf 85: Pir Süceaddin İlyas Türbesi Görünüşü

Fotoğraf 86: Pir Süceaddin İlyas Türbesi Güney Cephe Görünüşü

Fotoğraf 87: Pir Süceaddin İlyas Türbesi Batı Cephesi Görünüşü

Fotoğraf 88: Pir süceaddin İlyas Türbesi Girişi

Fotoğraf 89: Pir Süceaddin İlyas Türbesi Kitabesi

Fotoğraf 90: Süceaddin İlyas Pir Türbesi İç Mekân Görünümü

Fotoğraf 91: Pir Süceaddin İlyas Türbesi İç mekân Görünümü

Fotoğraf 92: Hacı Nazır Baba Türbesi Genel Görünüş

Fotoğraf 93: Hacı Nazır Baba Türbesi Görünüşü

Fotoğraf 94: Hacı Nazır Baba Türbesi Giriş Cephesi

Fotoğraf 95: Hacı Nazır Baba Türbesi Eski Görünüşü

Fotoğraf 96: Hacı Nazır Baba Türbesi İç Mekân

Fotoğraf 97: Hacı Nazır Paşa Türbesi İç Mekân

Fotoğraf 98: Hacı Nazır Baba Türbesi Üst Örtü

Fotoğraf 99: Hacı Nazır Baba Türbesi Süslemeler

Fotoğraf 100: Hacı Nazır Türbesi Duvar Süslemeleri

Fotoğraf 101: Kemal Paşa Türbesi Genel Görünüşü

Fotoğraf 102: Kemal Paşa Türbesi Güney ve Doğu Cepheleri

Fotoğraf 103: Kemal Paşa Türbesi Güney Cephesi

Fotoğraf 104: Kemal Paşa Türbesi Batı Cephesi

Fotoğraf 105: Kemal Paşa Türbesi Kuzey Cephesi

Fotoğraf 106: Kemal Paşa Türbesi İç Mekân

Fotoğraf 107: Osman Çelebi Türbesi Genel Görünüş

Fotoğraf 108: Osman Çelebi Türbesi Güney ve Doğu Cepheleri

Fotoğraf 109: Osman Çelebi Türbesi Doğu Cephesi

Fotoğraf 110: Osman Çelebi Türbesi Güney Cephe

Fotoğraf 111: Osman Çelebi Türbesi Kuzey Cephesi

Fotoğraf 112: Osman Çelebi Türbesi Giriş Kapısı ve İnşa Kitabesi

Fotoğraf 113: Osman Çelebi Türbesi İç Mekân Görünüşü

Fotoğraf 114: Osman Çelebi Türbesi İç Mekân Görünüşü

Fotoğraf 115: Piri Baba Türbesi Cephe Görünüşü

Fotoğraf 116: Piri Baba Türbesi Cephe Görünüşü

Fotoğraf 117: Piri Baba Türbesi İç Mekân Görünüşü

Fotoğraf 118: Piri Baba Türbesi İç Mekân Görünümü

Fotoğraf 119: Piri Baba Türbesi İç Mekân

Fotoğraf 120: Piri Baba Türbesi Üst Örtü

Fotoğraf 121: Piri Baba türbesi Kalemîşi Süslemeler

Fotoğraf 122: Piri Baba Türbesi Kalemîşi Süslemeleri

Fotoğraf 123: Sofular Türbesi (Üçler) Görünüşü

Fotoğraf 124: Sofular Türbesi (Üçler) Görünüşü

Fotoğraf 125: Sofular Türbesi (Üçler) Cephe Görünüşü

Fotoğraf 126: Sofular Türbesi (Üçler) Cephe Görünüşü

Fotoğraf 127: Sofular Türbesi (Üçler) İç Mekân Görünümü

Fotoğraf 128: Hamdullah Efendi Türbesi Cephe Görünüşü

Fotoğraf 129: Hamdullah Efendi Türbesi Cephe Görünüşü

Fotoğraf 130: Hamdullah Efendi Türbesi Giriş Kapısı

Fotoğraf 131: Hamdullah Efendi Türbesi Kitabesi

Fotoğraf 132: Hamdullah Efendi Türbesi İç Mekân

Fotoğraf 133: Hamdullah Efendi Türbesi İç Mekân

Fotoğraf 134: Hamdullah Efendi Türbesi Üst Örtü

Fotoğraf 135: Hamdullah Efendi Türbesi Onarım Sonrası Görünüşü

Fotoğraf 136: Anonim Türbe (Mansur Baba Türbesi) Cephe Görünümü

Fotoğraf 137: Anonim Türbe (Mansur Baba Türbesi) Cephe Görünümü

Fotoğraf 138: Anonim Türbe (Mansur Baba Türbesi) İç Mekân Görünümü

Fotoğraf 139: Anonim Türbe (Mansur Baba Türbesi) İç Mekân Görünümü

Fotoğraf 140: Anonim Türbe (Mansur Baba Türbesi) Üst Ört

Fotoğraf 141: Bahaddin Barakıy Türbesi Görünüşü

Fotoğraf 142: Bahaddin Barakıy Türbesi Görünüşü

Fotoğraf 143: Bahaddin Barakıy Türbesi Dış Cephe Görünüşü

Fotoğraf 144: Bahaddin Barakıy Türbesi İç Mekân Görünümü

Fotoğraf 145: Bahaddin Barakıy Türbesi Eski Fotoğrafı

Fotoğraf 146: Seyyit Nurettin Türbesi Genel Görünüşü

Fotoğraf 147: Seyyit Nurettin Türbesi Giriş Cephesi

Fotoğraf 148: Seyyit Nurettin Türbesi Cephe Görünüşü

Fotoğraf 149: Seyyit Nurettin Türbesi Dış Cephe Görünüşü

Fotoğraf 150: Seyyit Nurettin Türbesi İç Mekân Görünümü

Fotoğraf 151: Seyyit Nurettin Türbesi İç Mekân Görünümü

Fotoğraf 152: Seyyit Nurettin Türbesi İç Mekân Görünümü

Fotoğraf 153: Çukur Dede Türbesi (Uyuşuk Tekkesi) Dış Cephe Görünüşü

Fotoğraf 154: Çukur Dede Türbesi (Uyuşuk Tekkesi) Dış Cephe Görünüşü

Fotoğraf 155: Çukur Dede Türbesi (Uyuşuk Tekkesi) Dış Cephe Görünüşü

Fotoğraf 156: Çukur Dede Türbesi (Uyuşuk Tekkesi) İç Mekân Görünümü

Fotoğraf 157: Çukur Dede Türbesi(Uyuşuk Tekkesi) Eski Fotoğrafı

1. GİRİŞ

1.1. Konunun Tanımı, Sınırları ve Önemi

“Amasya Türbeleri” adlı bu tez çalışmasında, Amasya il merkezinde ve ilçelerde yer alan farklı plandaki 23 türbe ele alınmıştır. Amasya Türbeleri hakkında yapılan çalışmalar daha çok genel anlamda olup, kültürel amaçlı yayınlar veya Amasya ile ilgili olan genel çalışmalarda bir kaç türbenin incelenmesinden ibarettir. Konu hakkında ayrıntılı ve toplu bir çalışma yapılmamıştır. Bu çalışmada Selçukludan Osmanlıya kadar bütün eserler bir arada toplanmış ve ayrıntılı bir şekilde incelenmeye çalışılmıştır.

Bu konuyu seçmekteki amacımız Selçuklu döneminden Osmanlı dönemine kadar uzanan bir kronoloji izleyerek bu dönem içerisinde yer alan eserleri bilimsel metotlar ile inceleyerek sanat tarihi ve Türk sanatı içerisindeki yerleri belirlenmeye çalışmaktır.

1.2. Araştırmada İzlenen Yöntem

Bu çalışmada Amasya il ve ilçelerinde yer alan farklı dönemlere ait türbeler incelenmiştir. Tez konusunun oluşumunda ilk aşama olan kaynak taramasında konuyla ilgili doğrudan ve dolaylı yayınlara ulaşılmış ve bu konuda yayınlanan kaynaklar incelenmiştir. Ayrıca, Ankara Vakıflar Genel Müdürlüğü ve Tokat Vakıflar Bölge Müdürlüğü arşivinden alınan bilgiler ve konuyla ilgili çizimler araştırmamız için önem arz etmektedir. Araştırmamızın ikinci aşamasında arazi çalışması yapılarak, eserlerin fotoğrafları çekilmiş ve çizimleri için ölçü alınmıştır. Daha önce yapıların çizimini yapan kişi ve kurumlar da çalışma içerisinde belirtilmiştir. Çizimleri olmayan türbelerin ölçüleri alınıp çizimleri yapılmıştır. İncelenen yapıların anlatımında belirli bir düzen takip edilmiş olup, fotoğraflarla desteklenmiştir.

Çalışmamız dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, giriş bölümü ana başlığı altında “konunun tanımı sınırları ve önemi”, “araştırmada izlenen yöntem”, “konuyla ilgili kaynak araştırmaları” ve “Amasya Coğrafi Durumu ve Tarihçesi” olmak üzere dört alt başlıktan oluşmaktadır.

İkinci bölümü katalog ana başlığı oluşturmaktadır. Toplamda yirmi üç adet olan yapıların her biri katalog bölümünün alt başlığını oluşturmuş, eserler kronoloji dikkate alınarak sıralanmıştır. Yapılar anlatılırken sırasıyla; inceleme tarihi, yapının yeri hakkında kısa bir bilgi, tarihçesi ve kitabesi hakkında açıklama yapıldıktan sonra, mimari özellikleri ve süsleme hakkında sırasıyla ayrıntılı bilgiler verilmiştir. Süsleme kısmında yapıda görülen bütün süsleme ve teknikleri anlatılmaktadır. Tarihlendirme kısmında ise eserin, varsa mevcut kitabesi yoksa süsleme ve mimari özelliklerinden yola çıkarak, kaynaklardan destek alınarak eser tarihlendirilmeye çalışılmıştır. Son olarak günümüzdeki kullanım durumlarına değinilmiştir.

Üçüncü bölümü değerlendirme ana başlığı oluşturmaktadır. Bu bölümde, Plan tipolojisi, mimari unsurlar, malzeme, yapı elemanları, süsleme alt başlıklar ile eserler kendi içerisinde değerlendirilmiştir. Ayrıca Anadolu'da görülen benzer örneklerde verilmeye çalışılmıştır.

Dördüncü bölümü sonuç ana başlığı oluşturmuştur. Genel bir özet şeklinde oluşturulmuş olan sonuç bölümünde eserlerin türbe mimarisindeki yeri ve önemi belirtilerek, Sanat Tarihine kazandırdığı değerler üzerinde durularak sonuca bağlanmıştır.

Son olarak konu ile ilgili kullanılan kaynaklar tarih sırayla kaynaklar kısmında belirtilmiş, fotoğraflar ve çizimler ile desteklenip listeleri ile birlikte sunulmuştur.

1.3. Konuyla İlgili Kaynak Araştırmaları

Amasya türbeleri hakkında daha önce toplu bir çalışma yapılmamıştır fakat Amasya hakkında yapılan genel çalışmalar içerisinde türbeler hakkında da bilgiler bulunmaktadır.

Abizade Hüseyin Hüsamettin, **Amasya Tarihi**, adlı çalışmasında Amasya'nın, tarihi coğrafi özellikleri ve mimari eserlerinin durumu hakkında bilgi vermiştir. Türbeler hakkında da bilgiler bulunmaktadır(Abizade,1930).

Evliya çelebi, **Seyahatname** adlı eserinde Anadolu'yu dolaşmış ve o dönemde var olan Amasya'daki türbeler değinmiştir (1896).

İsmail Hakkı Uzunçarşılı, **Kitabeler** adlı eserinde amasyada bulunan tarihi yapıların kitabelerine değinmiştir. Birkaç türbenin kitabesini okuduğunu görmekteyiz(Uzunçarşılı,1927).

Albert Gabriel **Monuments Turcs D'Anatolie** eserinde, Anadolu'yu dolanmış Tokat, Yozgat ve Amasya bölümünde Amasya'nın konumundan durumundan ve tarihi eserlerinden bahsetmiştir(1934-37).

Orhan Cezmi Tuncer, **Anadolu Selçuklu Kümbetleri** adlı çalışmasında Selçuklu dönemi bölümünde Anadolu'da yer alan Selçuklu dönemi türbelerini incelemiştir. Amasya'da bulunan Selçuklulara ait türbeler eser içerisinde incelenmiştir (Tuncer,1986).

Hakkı Önkal, **Selçuklu Türbeleri**, adlı çalışmasında Amasyada bulunan Selçuklu türbelerini de konusu içerisine alarak incelemiştir (Önkal,1996).

M.Oluş Arık, **Erken Devir Anadolu Türk Mimarisinde Türbe Biçimleri**, isimli eserinde türbe plan tipleri hakkında bilgi vermektedir (Arık,1969).

Sabih Erken, **Türkiye Vakıf Abideleri ve Eski Eserler**, adlı eserinde amasyadaki türbeleri genel olarak incelemiştir (Erken,1983).

Anonim, **Tacın Gizemli Şehri Amasya**, eserinde Türbeler hakkında kısa bilgiler verilmiştir (Anonim,2003).

Aynur Çelikcan, **Amasya Gök Medrese Cami**, adlı Yüksek lisans tezinde gökmedrese cami'sini incelemiş konu içerisinde yapıya bitişik olan Gökmedrese cami türbe sini'de konu içerisine almıştır (Çelikcan,1991).

Gedik Urak, **Amasya'nın Türk Devri Şehir dokusu ve Yapılarının analiz ve Değerlendirilmesi**, adlı doktora tezinde Amasya 'da bulunan türbeleri de konu içerisinde işlemiştir (Urak,1994).

Ferruh Toruk, **Amasya Yörgüç Paşa Külliyesi**, adlı çalışmasında Yörgüç Paşa türbesinden de bahsetmiştir (Toruk,2002).

Fahriye Bayram, **Amasya'nın Gümüşhacıköy İlçesi ve Gümüş Nahiyesindeki Türk Devri Mimarlık Eserler**, adlı yüksek lisans tezinde Gümüşhacıköy ilçesinde bulunan mimarı eserler incelenmiştir. Konu içerisinde türbeler bulunmaktadır (Bayram,1994).

Ali Kılıcı, **Türkiye'deki XIV ve XV. Yüzyıllara Ait Baldaken Tarzı Denen Türbeler**, adlı yüksek lisans tezinde Anadolu'daki baldaken planlı türbeler konu alınmıştır, amasyada bulunan iki baldaken planlı türbeler konu içerisine dâhil olmuştur (Kılıcı,1992).

Recep Gün, **Amasya ve Çevresindeki Mimari Eserlerde Yazı Kullanımı**, adlı doktora tezinde bazı türbelerde bulunan yazılı süsleme hakkında bilgi verilmiştir (Gün,1993).

Gürsoy Durmuş, **Amasya Merkezi'nde 13.yy. Selçuklu Yapılarında Taş Süsleme Programı**, adlı yüksek lisans tezinde Amasya da bulunan taş süslemeler hakkında bilgi verilmiştir. Konu içerisinde türbelerde yer almaktadır (Durmuş,2005).

Meltem Daştan Özkan, **Amasya İli Yapılarında Kalemîşi Süslemeler**, adlı yüksek lisans tezinde Amasya yapılarındaki kalemîşi süslemeleri konu almaktadır.

Türbe yapılarında bulunan kalem işi süslemelerde konu içerisine alınmıştır (Daştan,2001).

Murat Çerkez, **Merzifon’da Türk Devri mimari Eserleri**, adlı doktora tezinde Merzifon ilçesinde bulunan mimari eserler konu alınmıştır. Türbelerde yapı içerisinde bulunmaktadır (Çerkez,2005).

Erkan Daş, **Erken Dönem Osmanlı Türbeleri**, adlı doktora tezi çalışmasında Osmanlının erken dönemindeki türbeler ele alınmıştır. Konumuz içerisinde yer alan beş adet Osmanlı dönemine ait türbeler hakkında çalışma içerisinde bilgiler bulunmaktadır (Daş,2003).

Muzaffer Doğanbaş, **Amasya Türbeleri**, adlı çalışmasında merkezde bulunan türbe ve evlialar hakkında bilgiler vermektedir (Doğanbaş,2018).

Semra Ögel, **Anadolu Selçuklu Taş Tezyinatı**, adlı çalışmasında Amasya merkezde bulunan üç yapının taş süsleme motiflerinden bahsetmiştir (Ögel,1966).

1.4. Amasya Coğrafi Durumu ve Tarihçesi

Amasya İli Karadeniz bölgesinin orta bölümünde yer almaktadır. Batıda Çorum, kuzeyde Samsun, doğuda Tokat ve güneyde Yozgat illeri ile sınırlıdır. Yeşil ırmağın Orta Karadeniz dağları arasında oluşturmuş olduğu vadi üzerinde kurulmuştur. Merzifon, Taşova, Suluova, Hamamözü, Göynücek ve Gümüşhacıköy olmak üzere altı ilçesi vardır

İlde Karadeniz iklimi ve karasal iklim hüküm sürmektedir. Amasya, hem Yeşilirmak nehrinin ana kollarının birleştiği hem de dağların birleştiği bir noktada olması sebebiyle engebeli bir yüzey şekline sahiptir. Dağlar doğu batı istikametinde uzanmaktadır. Şehrin ortasından Yeşilirmak nehri geçmektedir.

Şehirde, Pontus Krallığına, Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerine ait birçok tarihi eser bulunmaktadır.

Amasya tarihi İ.Ö.3000 yıllara kalkolitik çağa kadar uzanmaktadır. Şehrin kim tarafından ne zaman kurulduğuna dair değişik görüşler vardır. Şehrin bilinen ilk adı “Ameseia” dır. Amasya’lı tarih coğrafya bilgini “Strabon” Şehri ilk kuranların amazonlar olduğunu ve kraliçeleri Amasis’in şehire inerek Amesia şehrini kurduğu söyler (Önder,1995:25;Hüseyin Hüsametdin,1986:11-15). Kalkolitik Çağa dair olan yerleşim yerleri, Ovasaray Köyü, Sarımeşe Köyü Kümbet Höyüğü, Ayvalıpınar Höyüğü sayılabilir. İlk tunç Çağında, 3000-2500 yıllarında Amasya Yassıhöyük, Oluz Höyük, Gümüşhacıköy İlçesi Sallar Höyük yerleşim yerleridir. Orta tunç çağında Mezopotamya yazılı belgelerinde “Hatti Ülkesi” denilen uygarlığın içerisinde kalmıştır. Hititler döneminde Amasya Hitit uygarlığı içerisine girmiştir. Doğanstepe beldesinde bulunan M.Ö.1400 yıllarına ait olan Teşup’a ait bronz heykel önemli bir Hitit eseridir (Dönmez, 2000:7;Anonim,2003:12-13).

M.Ö.1200 yıllarında siyasi güç olan Frigler egemenlik sahasına girmiştir.500 yıl kadar Frigler’in hâkimiyetinde kalan Amasya M.Ö.750-650 yıllarında şehir Kimmerler’in hâkimiyeti altında kalmıştır. Gümüşhacıköy İlçesi İmirler köyünde bir kurgandan çıkarılan madeni savaş aletleri bu döneme aittir (Dönmez,2000:8).

M.Ö.585 yıllarında Pers himayesine girmiştir. Bu dönemde Amasya satraplık olarak yönetilmiştir ve 150 yıl boyunca Kapadokya satraplığı içerisinde kalmıştır (Anonim,1981:419;Anonim,2003:12). M.Ö. 331 yıllarında Büyük İskender'in eline geçen şehir, Büyük İskender'in ölmesi üzerine Anadolu'da oluşan yerel krallıklardan olan Pontus Krallığının yönetimi altına girerek M.Ö.291 yıllarında IV. Mitridates zamanında Pontus Krallığının başkentliğini yapmıştır. Bu dönemde Amasya kültür merkezi haline gelmiştir (Demiray,1954:19; Urak,1994:3; Anonim,1981:420; Hüseyin Hüsametdin:1986:15).

M.Ö.63 yılında Romalılarla yapılan savaşta Amasya Roma askerleri tarafından işgal edilmiştir ve Roma İmparatorluğu hâkimiyetine giren şehir, Kapadokya ile birleşerek Armenyak adı ile anılan bir vilayet merkezi olmuştur. Ayrıca eyaletler arası yol sistemi merkezi olmuştur. Bu dönemde Amasya da sikkeler darp edilmiştir. Günümüzde Amasya Müzesinde örnekleri bulunmaktadır (Anonim,1981:422; Urak,1994:3; Anonim,1973:22; Anonim,2003:13).

395 yılında Roma İmparatorluğu ikiye ayrıldığında Amasya Doğu Roma yani Bizans egemenliğinde kalmıştır. Bizans döneminde bir vilayet merkezi haline gelmiştir. Bu döneme ait yollar, kalıntılar ören yerleri bulunmaktadır. Bizans askeri vilayetlerinden olan Armeniakon kaleleri arasına girmiştir. 8.yy'dan 11. yy'a kadar Amasya Bizans hâkimiyetinde kalmıştır. Bu dönem içerisinde Araplar tarafından birkaç defa işgal edilmiş, Arap ve Bizans arasında el değiştirmiştir (Anonim,1981:423;Yinanç,1997:394).

1071 yılında Büyük Selçukluların Malazgirt savaşını kazanması ve Anadolu içlerine gelmesi ile birlikte Bizans egemenliği sona ermiştir.1074-1075 yıllarında Amasya Danişimend Ahmed Gazi tarafından fetih edilmiş ve Danişimendliler egemenliği altına girmiştir (Erken,1972:197; Anonim,1966:245;Anonim,1981:424; Turan,1971;133). Ahmet Gazi'nin ölümünden yerine Seyfettin İsmail hükümdar olmuştur (Demiray,1954:47).Bu dönemde Haçlı savaşları yapılmaya başlanmıştır. Danişimendliler'in Amasya'da hâkimiyeti II. Kılıçarslan zamanına kadar devam etmiştir. Selçuklu hükümdarı II. Kılıçarslan tarafından 1156 yılında Anadolu Selçuklu topraklarına katılmıştır. Devleti oğulları arasında paylaştıran sultan

Kılıçarslan Amasya'yı Nizamettin Argunşah'a vermiştir (Turan,1971:217;İbni bibi,1996:14-41;Urak,1994:5;Demiray,1954:47).1197 yılında Tokat beyi Rüknettın Süleyman Şah tarafından ilhak edilmiştir (Turan,1971:247;İbni Bibi,1941:36-39).Selçuklu sultanı Alâeddin keykubat döneminde Moğolları tehdit olarak görmüş komşusu Harezem beylerine bazı illeri tımar olarak vermiştir. Amasya 1231 de bereket Hana verilmiştir (Sümer,1970:5).1239 tarihinde II. Keyhüsrev döneminde Baba İshak isyanı çıkmıştır. İsyanın bastırılması üzerine sultan Keyhüsrev Amasya valiline ali Şir Beyi getirmiştir (Turan,1971:422-27;İbni Bibi,1941:206).

1243 yılında Köseadağ savaşı ile şehir, Moğolların egemenliği altına girmiştir. Moğollar döneminde Amasya valiliği emirliğine Seyfettin Torumtay getirilmiştir (Turan,1971:431;Anonim,1981:424).Torumtay'ın ölümünden sonra, Nasrüddin Mehmet bey, Necmettin Ferruh Bey valilikte bulunmuştur. Moğol hükümdarı Ergun Han II. Mesut'u Amasya hükümdarlığına getirmiştir (Turan,1971:684).1304 yılında II. Mesut'un ölümü üzerine uç beylerinin idaresi altında olan yerler beş bölgeye ayrılmıştır. Beş bölgeden dördü bağımsız olmuş Amasya'nın da içinde olduğu bir bölüm ilhanlılar'ın hâkimiyetinde kalmıştır. İlhanlı hükümdarı Olcaytu Tacettin altunbaşı buraya göndermiştir. Olcaytu Hanın 1316 yılında ölümü üzerine Tacettin Altunbaş hükümdarlığını ilan etmiştir. İlhanlı hükümdarı Ebu Said Bahadır hanın 1335 yılında ölümü üzerine İlhanlıların Anadolu'daki nüfuzu azalmaya başlamıştır (Demiray,1954:57).

1341 yılında İlhanlıların Anadolu genel valisi olan Sultan Alâeddin Eretna bağımsızlığını ilan etmiştir. Eretna'lılar devletini kurmuştur. Amasya 'da 1341 yılında Eretna'lılar hâkimiyetine girmiştir (Anonim,1981:424; Turan,1971:684; Yinanç,1997:394). Eretnalılar döneminin Amasya'daki ilk valisi Ziynettın Tuli Bey 'dir. 1346 yılında elhac Nurettin Kutluşah Amasya valiliğine getirilmiştir. Ölümü üzerine oğlu Seyfettin Şad Geldi Paşa emirliğe gelmiştir. Müstakil Amasya Beyliğini kuran Şad Geldi Paşa sürekli Kadı Burhanettin ile savaşmıştır ve şehit olmuştur. Ölümü üzerine oğlu Fahrettin Ahmet Bey emirliğe geçmiştir. Kadı Burhanettin Fahrettin Ahmet'ten Amasya toprakları üzerinden hak istemesi üzerine Fahrettin Ahmet Osmanlı topraklarına katılmak istemiş ve I. Murat'a teklif götürmüştür.

Bunun üzerine I. Murat Şehzade Bayezit'ı Amasya'ya göndermiştir (Demiray, 1954:59) .Şehzade Beyazıt tarafından Amasya Osmanlı topraklarına katılmış ve İlk valisi Şehzade Bayezit olmuştur (Hüseyin Hüsamettin,1986:154; Demiray,1954:61; Anonim,1981:424).

Anadolu'da Timur tehlikesinin belirlenmesi üzerine doğudaki vilayetlerin emniyete alınması için idaresi şehzadelere verilmiştir. Amasya idaresi 1398 yılında Çelebi Mehmet'e bırakılmıştır (Hüseyin Hüsamettin,1986:156-157). 1400 yılında Anadolu'ya saldırmış ve Ankara'ya ilerlemiştir. Amasya Valisi Çelebi Mehmet Lala'sı Yakup Paşa'yı Amasya Muhafızlığına tayin etmiştir (Demiray,1954:63). Ankara savaşından sonra Amasya Timur tarafından Kara Devletşah'a verilmiştir. Ancak Devletşah etkisiz hale getirilmiş Amasya'ya girememiş ve Amasya yağmalanmaktan kurtarılmıştır (Uzunçarşılı,1957:497)1413 yılında Osmanlı tahtına çıkan Çelebi Mehmet Amasya Beylerbeyliğine Yörgüç Paşa'yı getirmiştir (Demiray,1954:69).

Amasya 1386-1518 yıllarında Rumiye'yi Suğra Sivas, Tokat, Çorum ve Samsun sancaklarından müteşekkil bir vilayet olup, bu dönemde Amasya'ya "Rumiye Vilayeti" deniliyordu. 1518-38 yıllarında eyalet merkezi Sivas'a taşınınca Sivas'a bağlı bir sancak merkezi olmuştur. 1550-1603 yıllarında celali isyanlarından dolayı tahrip olan kent önemini kaybetmiştir (Yinanç,1997:394; Hüseyin Hüsamettin,1986:287).

Amasya, Osmanlı İmparatorluğu tarihinde önemli olan bir antlaşmaya da tarihi mekân olmuştur. 1555 yılı nisan ayı sonunda yapılmış olan ve tarihte Amasya Antlaşması olarak bilinen bu antlaşma İran-Safevî Hanedanıyla yapılmış ilk ve önemli antlaşmalardan biridir. Bu sırada Kanunî Sultan Süleyman Amasya'da ikamet etmektedir (Anonim,1981:428).

Osmanlı tarihine yön veren birçok şehzadenin Amasya'da yetişerek görev yapmış olması nedeniyledir ki, Amasya Osmanlı tarihinde "şehzadeler Şehri" olarak tanınmıştır. Bu şehzadeler arasında; Çelebi Sultan Mehmet, II. Murat, Fatih Sultan

Mehmet ve II. Bayezid gibi sonradan padişah olanlar da vardır. Ayrıca, Amasya'da görev yapmış ve burada ölmüş bazı şehzadeler de bilinmektedir.

Amasya, Osmanlı zamanında öylesine önemsenmiş ki, yükseliş döneminde tahta geçen bütün padişahlar burada "Sancak Beyliği (Valilik) yapmışlardır. II. Murat ve Yavuz sultan Selim Amasya'da doğmuştur. Şehzadelerin ilk eğitim aldıkları ve devletin başına geçtikleri vakit Amasya'da valilik görevinde bulunmalarından dolayı "Şehzadeler Şehri" diye anılmıştır (Yinanç,1997:394).

19 Mayıs 1919 tarihinde Samsun'da başlayan Kurtuluş Savaşı'nın (Milli Mücadele)'nin ilk adımı, 12 Haziran 1919 tarihinde Mustafa Kemal'in Amasya'ya gelmesiyle devam etmiştir.

Kurtuluş mücadelesinin planları hazırlanmış, Erzurum Kongresi ve Sivas Kongresinin toplanmasına burada karar verilmiş, 22 Haziran 1919 tarihinde yayınlanan "Amasya Genelgesi" ile "Milletin İstiklâlini Yine Milletın Azim ve Kararı Kurtaracaktır" denilerek Milli Mücadele burada fiiliyata geçirilmiştir. Bu itibarla, Amasya, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunda da ilk önemli adımın atıldığı yer olmuştur.1923 yılında cumhuriyetin ilanı ile Amasya 'da Türkiye Cumhuriyeti devletinin bir ili olmuştur.

2. KATALOG

2.1.AMASYA HALİFET GAZİ TÜRBEŞİ

İnceleme Tarihi: 2015

Çizim No: 1

Fotoğraf No: 1-9

Yeri: Amasya merkez, Şamice Mahallesiinde 316. ada 28. parselde Kadılar Türbesi ve Şadgeldi Paşa Türbesinin karşısındadır.

Tarihçesi: Türbenin ne zaman yapıldığına dair kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak daha önce yapıya bitişik olarak yapılmış olan medresenin okunan kitabesine göre medrese 1209 yılında Amasya valilerinden danışmentli Emir Mücahit el Mübariziddin Halifet Alp İbni Tuli tarafından yapılmıştır. (Sözen,1972:108; Tuncer,1986:140).

Orhan Cezmi Tuncer'in Danişimendname'den aktardığı bilgilere göre Halifet Alp Gazi Artuhi'nin oğlu olup, annesi de Harşena Beyi Şah Şattat'ı kızı Efrumiyye Banu'dur. Danişmentlerin dağılmasından sonra Amasya 'ya yerleştiği bilinir. I. Gıyasettin Keyhüsrev ve I Aleaddin Keykubat döneminde emirlik yaptığı, bazı seferlere katıldığı ve Gürcülerle savaşırken 1225 yılında şehit olduğu bilinmektedir (Tuncer,1986:67).

Türbenin Halifet Alp İbni Tuli için yaptırıldığı bilinmektedir. Türbenin tarihlendirilmesi konusunda iki görüş bulunmaktadır. Birinci görüş türbenin Halifet Gazinin ölüm tarihi olan 1225 yılına yaptırıldığıdır (Yinanç,1995:396; Gabriel, 1934:58-59). Bu bilgilerden yola çıkarak türbeyi medreseden 15-16 yıl sonraya tarihleyebiliriz.

Bazı araştırmacılar ise türbenin de medrese ile birlikte yapıldığını bildirmektedir (Tuncer,1986:67; Aslanapa. Diez.1955:81; Aslanapa.1973:122). Hakkı Önkal türbeyi Konya'da bulunan 1215 tarihli Hacı Ferruh Mescidinin dış portalı ile benzerliğini sunarak türbenin Halifet Gazi hayatta iken yapılmış olacağını

söyler (Önkal, 1996:63). Kesin bilgi bulunmayan yapıyı plan ve süsleme programına bakılarak türbenin XIII. YY örneklerinden olduğunu söylemek doğrudur.

Yapı 1973-76 yılları arasında Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafında onarım geçirmiştir (Önkal,1996:62; Urak,1994:163). Günümüzde sağlam durumda olan eser türbe olarak ziyarete açıktır.

Kitabesi: Yapıya ait kitabe bulunmamaktadır

Mimari ve Yapının Özellikleri:

Türbe, kare kaide üzerinde, sekizgen gövde bölümünden oluşmaktadır. Sekizgen mekân dıştan sekizgen konik külah içten ise kubbe ile örtülüdür (Çizim:1, Fotoğraf: 1).

Türbede inşa malzemesi olarak, kare kaide bölümünde moloz taş, sekizgen gövde bölümünde ve üst örtüde kesme taş malzeme kullanılmıştır.

O. Cezmi Tuncer, M. Oluş Arık, C. Esat Arseven ve Sabih Erken yapının merdivenler ile inilen tonoz örtülü bir cenazelik katı olduğu bildirmektedir (Arık, 1969: 69; Arseven,1955-59:140; Tuncer, 1986:6, Erken,1972: 270). Oluş Arık cenazelik bölümünde ortada bir ayak olduğunu ve üst örtüyü taşıdığını söyler. Türbe bu özelliği ile Kemah'ta yer alan Mengücek Gazi Türbesi ile benzerlik taşımaktadır (Arık, 1969: 59). Günümüzde cenazelik bölümüne girişi sağlayan bir alan tespit edememiş bulunmakla birlikte plan özelliklerinden ve tarihlendirilmesine bakarak bir cenazelik katının olduğunu kabul edilmektedir. Ayrıca yapının içerisinde bulunan sandukanın başucunda ve ayakucunda bulunan 30x30cm ebatlarında ve 115 cm derinlikte bir yer vardır. Bunlar da bize buranın bahsedilen cenazelik bölümü olduğunu gösterir niteliktedir.

Dışta 2.50 cm içte 1.90 cm kenar uzunlukları olan sekizgen planlı yapının, kuzey cephesi sade tutulmuş olup, cephenin üst kısmında dikdörtgen küçük bir tepe penceresi açılmıştır.

Türbenin daha önce medrese ile bitişik olan batı cephesinde 0.70 cm genişliğinde ve 1.78 cm yüksekliğinde düz lentolu açıklık yer almaktadır. Bu

açıklığın medrese ve türbe arasındaki geçişi sağlayan kapı açıklığı olduğunu söyleyebiliriz. Günümüzde medrese yıkılmış olup, sadece türbeye bitişik olan duvarı kalmıştır. Bu yüzden türbenin batı cephesi moloz taş ile kaplıdır (Fotoğraf: 2).

Türbenin doğu cephesinde dikdörtgen sivri kemerli niş içerisine yerleştirilmiş 1.60 cm yüksekliğinde pencere açıklığı bulunmaktadır. Nişin üzeri üç sıra mukarnas dizisinden oluşan kavsara ile tamamlanmıştır. Mukarnasların ilk sırası düz bırakılmış olup, üzeri kıvrım dallar ve rumilerden oluşan bitkisel motifler ile bezenmiştir. Pencerenin üzerinde dikdörtgen bir tepe penceresi bulunur. Dikdörtgen pencereyi ters “U” şeklinde üçgen biçimde yarım yıldızlardan oluşan girintili çıkıntılı bir bordür çevrelemektedir (Fotoğraf:4).

Yapının kuzey batı, kuzey doğu ve güney batı cepheleri sade bırakılmıştır. Güneydoğu cephesinde ise cephenin üst bölümünde dikdörtgen ikiz açıklıklı küçük bir tepe penceresi vardır.

Türbenin giriş cephesi olan güney cephe diğer cephelere göre hem daha geniş tutulmuş, hem de oldukça süslüdür (Fotoğraf:3).Cephenin ortasına yüzeysel sivri kemerli bir niş içerisine alınmış 0.80 x 1.65 cm ölçülerinde basık kemerli kapı açıklığı yerleştirilmiştir. Nişin iki köşesinde burmalı sütunceler vardır. Kapı açıklığının basık kemeri altta zikzaklı kırık silmelerle süslenmiş, üst tarafta üç bölüme ayrılmıştır. Ortadaki bölüm bitkisel motiflerle kenardaki iki bölüm ise geometrik motiflerle bezenmiştir.

Sivri kemerli nişin kavsara bölümü beş sıra mukarnastan oluşmaktadır. Mukarnasların ilk üç sırası ortada düz tutulmuştur. İlk iki sıra mukarnasın bulunduğu düz kısım birleştirilmiş ve beş bölüme ayrılmıştır. Bu beş bölümden kenarlarda kalan iki bölüm zencerek şeklinde süslenmiş ortada kalan üç bölüm ise rumi motiflerle bezenmiştir. Üçüncü sıra mukarnas dizisinde düz bırakılan bölüm içerisi yine rumi motiflerle bezenmiştir. Üstte bulunan iki sıra mukarnas dizisi dilimli olarak yapılmış olup mukarnasların içerisi ve kavsaranın köşeleri boş bırakılmayarak rumi motiflerle doldurulmuştur (Fotoğraf 7).

Kavsara bölümünün etrafını üstte sivri kemer şeklinde tamamlanan zencerek çevrelemektedir. Onun üzerinde düz silme sırası ve en üstte kufi yazı motifine benzeyen bir yazı şeriti ile sivri kemer oluşturulmuştur. Giriş açıklığının solunda bir gülbezek ve bir rozet, sağ tarafta ise sadece bir rozet bulunmaktadır (Fotoğraf 7).

Giriş açıklığının yerleştirildiği bu sivri kemerli nişi burmalı ince bir kaval silme zikzak şeklinde girinti çıkıntı yaparak çevrelemekte ve üstte nişe uygun olarak daralmaktadır. Sivri kemer ile bu silme arasında kalan bölümlere rozetler yerleştirilmiştir. Zikzak şeklindeki burmalı silmeden sonra ikinci bir silme olarak, düz bir kaval silme ters U şeklinde ve üstte girinti çıkıntı yaparak yine sivri kemere uygun daralarak çevreler. Üçüncü olarak daha geniş tutulan geometrik süslemeli bir silme ters U biçiminde nişi dikdörtgen bir çerçeve içerisine alır. Bu silmenin üst bölümü tahrip olmuştur (Fotoğraf:3).

Portal en son olarak zikzak şeklinde silmelerden oluşturulmuş yarım yıldız benzer şeklinde düzenlenen bir çerçeve ile çevrelenerek son bulmuştur. Bu çerçevenin dışında altta iki tarafa mührü süleyman ve rozetler yerleştirilmiştir (Fotoğraf 8). Cephenin en üstünde bodur bir sütunun bulunduğu iki açıklıklı bir tepe penceresi ve üç tane rozet yer alır.

Türbeye giriş güney cephesinde bulunan basık kemerli giriş kapısından sağlanmaktadır. Yapı dışta olduğu gibi içtende sekizgen planlı ve üstte Türk üçgenleri ile geçilen kubbe ile örtülüdür.

Batı duvarında medreseye geçişi sağlayan kapı olduğu düşünülen dikdörtgen açıklık, doğu duvarında dikdörtgen bir pencere ve güney, kuzey, doğu ve güney doğu cephelerinde bulunan tepe pencereler ile aydınlatılmaktadır (Fotoğraf 5-6). Mekânın zemini taş döşelidir ve üzerinde 214x84 cm ölçülerinde tek bir sanduka bulunmaktadır. Sanduka antik döneme ait bir lahittir. Lahitin güneye bakan kısmında köşelerde kıvrık boynuzlu birer koç kafası vardır. Bunların ortasında iki kanatlı eros ve medusa kabartmaları görülmektedir. Diğer yüzü sade bırakılmış süsleme yoktur. Sandukanın kapak bölümünde bir sıra kengел yaprağı dizisi vardır (Fotoğraf:9).

2.2. BURMALI MİNARE CAMİ (CUMUDAR) TÜRBEİ

İnceleme Tarihi: 2015

Çizim No: 2

Fotoğraf No: 10-18

Yeri : Amasya il merkezinde, dere mahallede yer almaktadır. Bugün ki bakırcılar çarşısı arkasında, taş han karşısında aynı isimle anılan Burmalı Minare Camisi'nin kuzey doğu köşesinde ve camiye bitişik olarak yapılmıştır

Tarihçesi: Türbenin ne zaman yapıldığına dair net bilgi bulunmamaktadır. Ancak Burmalı Minare Cami taç kapısı üzerinde bulunan kitabeye göre cami 1237-47 yıllarında Selçukluların hükümdarlığı döneminde I. Gıyasettin Keyhüsrev zamanında veziri Ferruh Bey ve kardeşi haznedar Yusuf tarafından yaptırılmıştır (Yardım,2004:10-17;Tuncer,1986:58).

Camiye bitişik olarak yapılmış olan türbenin de aynı dönemde yapılmış olabileceği kuvvetli bir görüştür (Önköl, 1996: 60; Uzunçarşılı,1927:99; Tuncer,1986:57-58). Biz türbenin cami ile ilişkisine ve malzemelerin aynı olmasına bakarak cami ile birlikte 1237-47 yılına tarihlendiriyoruz. Yapı 1590 yılında deprem 1602 yılında ise yangın geçirmiştir (Anonim,1983: 214). Bu dönemlerde cami ve minaresi hasar görmüş fakat türbenin hasar görüp görmediği bilinmemektedir.

Türbe 1734- 1735 yıllarında Hıfzı zade Osman Faik tarafından kütüphane olarak düzenlenmiştir (Yaşar, 1734:117;Önköl,1996:60). 1960-62 yıllarında Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından restore edilmiştir. Bu restorasyonda türbenin külâh bölümü yenilenmiştir (Urak,1994:30). Günümüzde sağlam durumda olan eser cami görevlilerine ait bir oda olarak kullanılmaktadır.

Türbenin adı Cumudar Türbesi olarak da geçmektedir. Cumudar'ın kim olduğuna dair pek fazla bilgi bulunmamakla birlikte Cumudar Beyin Moğol hükümdarı Hülagü hanın torunu olduğu ve babasının adının da Yeşmud olduğu bilinmektedir. Ayrıca Cumudar Beyin bir zamanlar Amasya 'da nazırlık yaptığı ve bu görev sırasında 1297 yılında vefat ettiği bilinmektedir (Hüseyin

Hüsamettin,1930:112-266). Şuanda müzede bulunan cumudar beyin mumyalanmış cesedi daha önce bu türbede bulunmasından dolayı yapıya Cumudar Türbesi denilmiştir.

Kitabesi: Yapıya ait kitabe bulunmamaktadır.

Mimari ve Yapı Özellikleri:

Kuzey cephesinden Burmalı Minare Camiine bitişik olan türbe, kesme taş malzemeden inşa edilmiş olup, kare kaide üzerine, sekizgen planlı üzeri içten kubbe dıştan konik külahla örtülüdür (Çizim:2 Fotoğraf:10).

İki katlı olan yapının alt katında cenazelik bölümü bulunmaktadır. Yapının cenazelik katına, üst kata çıkılan merdivenlerinin altından girilmektedir. Hakkı Önkal cenazelik bölümünü 305cm. ebatlarında kare planlı üzeri beşik tonozla örtülü olduğu şeklinde anlatmaktadır (Önkal,1996:100). Cenazelik bölümüne girişi sağlayan kapı günümüzde kapalı vaziyettedir.

Tamamen kesme taş malzemeden yapılan kübik kaidenin köşeleri pahlanmış ve sekizgen kenarlı gövdenin geçişine kolaylık sağlanmıştır. Kaide bölümünden gövdeye hemen geçilmemiş silmelerle bir geçiş bölümü oluşturulmuştur. Türbenin gövde bölümü muntazam kesme taş malzeme ile yapılmıştır. Sekizgen gövdenin köşelerine birer sütünce yerleştirilmiştir. Sütunceler, kaide bölümünün bitiminden başlayarak, üstte kornişe kadar devam etmektedir. Gövde bölümünden üst örtüye geçişte iki sıra mukarnastan oluşan bir korniş bulunmaktadır. Yapıyı üstte kesme taş malzeme ile yapılmış sekiz köşeli konik bir külah örtmektedir (Fotoğraf 12-13).

Yapının batı cephesinde düz atkılı ve dikdörtgen bir pencere bulunmaktadır. Pencere, beş sıra mukarnasla oluşturulmuş bir kavsara ile tamamlanan niş içerisine yerleştirilmiştir. Nişin iki köşesinde süsleme amaçlı birer sütünce bulunmaktadır. Nişin yan bölümlerine iki mihrabiye yerleştirilmiş ve mihrabiyelerin üst bölümü istiridye kabuğu şeklinde tamamlanmıştır. Mukarnas kavsaralı niş içerisine alınan pencere, iç bükey bir silme ile sivri kemer içerisine alınmıştır. Kavsaranın kenarlarında kalan düz satırlara iki yanda bir üstte olmak üzere rozetler yerleştirilmiştir (Fotoğraf:11-17).

Doğu cephede bulunan pencere, düz atkılı ve dikdörtgen formdadır. Pencere sivri kemerli bir niş içerisine yerleştirilmiş olup, nişin iki kenarına birer sütünce bulunmaktadır. Sivri kemerin köşelerinde ikişer adet ve kavsaranın bitiminde bir adet gülbezek görülmektedir (Fotoğraf:13).

Kuzey cephede bulunan pencere, diğer cephelerden farklı olarak kaide bölümüne açılmıştır. Bu durumdan dolayı kaide üzerinde gövdeye geçmeden oluşturulmuş silmeler kesintiye uğramış pencere açıklığının altından dolanarak burada büyük bir “U” görüntüsü oluşmuştur. Dikdörtgene yakın pencere açıklığının üzerinde sivri kemerli bir alınlık bölümü bulunmaktadır. Alınlığın tam ortasında büyük bir rozet görülmektedir (Fotoğraf:12-18).

Yapının kuzey doğu ve kuzey batı cepheleri sade bırakılmış herhangi bir süsleme görülmemektedir.

Türbenin giriş kapısı, 0.90 X 1.85 cm ölçülerinde olup, camii harim bölümünün kuzey doğu duvarında bulunmaktadır. Yedi basamaklı taş merdivenlerle ulaşılan kapı camiye bitişik olarak yapılan türbenin güney cephesine yerleştirilmiştir. Basık kemerli giriş kapısı yedi sıra mukarnastan oluşan kavsaralı bir niş içerisine alınmıştır. Niş düz bir silme ile çevrelenmiştir. Kapı küçük bir portal şeklindedir (Fotoğraf:14).

Yapının giriş kapısı içtende küçük bir taç kapı gibi düzenlenmiştir. Giriş kapısı içeriden sivri kemerli bir niş içerisine alınmıştır. Kapının alınlık bölümünde sıra ile balıksırtı, zikzak ve geometrik şekillerle oluşturulmuş bordürler çevrelemektedir (Fotoğraf:15).

İç mekân duvarlarında dışta olduğu gibi kesme taş malzeme kullanılmıştır. Üstte Türk üçgenleri ile geçilen kubbe ile örtülüdür. Kubbe içerisi sarı renkte boyalıdır (Fotoğraf:16).

Türbenin, doğu ve batı duvarlarında 125x90 cm ebatlarındaki niş içerisine alınmış pencereler dikdörtgen şekildedir. Kuzey duvarına yerleştirilmiş olan pencere zemine yakın mesafededir. 140x90 cm ebatlarında olan pencere sivri kemer alınlıklıdır. Yapının iç mekânı bu üç pencere ile aydınlatılmaktadır.

Zemin taş döşeli olan yapının içerisinde sanduka bulunmamaktadır.

2.3.AMASYA GÖKMEDRESE CAMİİ TÜRBEİ

İnceleme Tarihi: 2016

Çizim No: 3

Fotoğraf No: 19-31

Yeri: Türbe Gök Medrese Mahallesi Mustafa Kemal Paşa Caddesinde 581. ada 6 nolu parseldedir. Gök Medrese Camiinin kuzeydoğu köşesine bitişiktir.

Tarihçesi: Türbenin ne zaman ve kim tarafından yapıldığını gösteren bir kitabe mevcut değildir. Yapının tarihlendirmesi konusunda değişik görüşler bulunmaktadır. V.G.M. arşivinde bulunan vakfiyeye göre cami ve türbenin 665 / 1266-1267 yıllarında Amasya Valisi Seyfettin Torumtay tarafından yaptırıldığı anlaşılmaktadır (Tuncer, 1986: 59; Gabriel, 1934, 25; H. Hüsamettin, 1930: 132; Turan, 1971: 542). Diğer bir görüş olarak ise XIII. yy. ikinci yarısında yapıldığına dairdir. (Yetkin, 1986: 93). Türbenin cami ile olan ilişkisine bakıldığı zaman caminin yapılış tarihi olan 1266-67 yılına tarihlendirmek doğrudur.

Yapı 1987-91 yıllarına onarım geçirmiştir (Urak,1994:46). Vakıflar genel müdürlüğünden ulaştığımız fotoğraflardan türbenin bir dönem müze olarak kullanıldığını görmekteyiz. Günümüzde genel olarak sağlam durumda olan eserin kasnak bölümündeki çiniler tahrip olmuştur. İç mekânda ise nemden sıvalar dökülmüştür. Günümüzde türbe olarak ziyarete açıktır.

Kitabesi: Yapıya ait Kitabe bulunmamaktadır.

Mimari Özellikleri ve Yapının İncelenmesi:

Batı kenarı ile Gök Medrese Camine bitişik olan türbe, altta cenazelik bölümü üstte kesme taştan kübik bir gövde, bunun üzerinde tuğladan sekizgen bir kasnağın, zikzak şeklinde dilimli bir külahla örtülmesiyle tamamlanmıştır (Çizim 3, Fotoğraf: 19) .

M.Oluş Arık türbeyi kübik bir gövde üzerinde kümbet şeklinde ikinci bir gövde gibi yer alan türbeler grubuna dâhil etmektedir (Arık,1969:84). Kübik gövdeden hiçbir geçiş kullanmadan sekizgen pramidal yüksek bölüme geçilmiştir. Onun üzerinde de sekizgen yıldız külâh vardır.

Türbenin kesme taş malzemeden yapılmış olan kübik gövdesi oldukça yüksek tutulmuş olup, Gök Medrese Caminin saçak bölümüne kadar yükselmektedir.

Yapının kuzey cephesinde sivri kemerli niş içerisine büyük ve geniş dikdörtgen bir pencere yerleştirilmiştir. Pencere alınlığı düz ve sade bırakılmıştır. Alınlığı ve pencere açıklığını içerisi rumi dallar ve palmetlerden oluşan bir silme çevrelemektedir. Pencere nişinin kemer yüzü ters yönde ve kademeli olarak konmuş üç dilimli motiflerin sıralanması ile süslenmiştir. Bu sivri kemer, nişin köşelerine konulmuş sütuncelere oturtulmuştur. Sütuncenin başlıkları ve kaideleri tahrip olmuş durumdadır. Gövdesi ise sekizgen kırık geometrik motiflerle süslüdür. Pencere nişi, sekiz köşeli yıldızların birleşmesi ile ve geometrik geçmelerle oluşturulmuş bir silme ile dikdörtgen çerçeve içerisine alınmıştır. Bu çerçeveyi ikinci olarak boş bir konkav (iç bükey)silme çevrelemektedir. Üçüncü olarak duvar sathından 13cm dışa taşan geometrik motiflerle süslenmiş bir silme ile çerçeve son bulmaktadır. Sivri kemerli nişin köşelikleri hafif kabartma olarak geometrik motiflerle doldurulmuştur (Fotoğraf. 21-22).

Yapının doğu cephesinde, sivri kemer içerisine alınmış dikdörtgen bir pencere vardır. Pencere alınlığında ise dikdörtgen biçiminde bir tepe pencere bulunmaktadır. Pencere nişinin etrafı ilk olarak kaval silme, ikinci olarak sekizgen geometrik motiflerle oluşturulmuş ikinci bir silme çevrelenmiştir (Fotoğraf: 20-23).

Yapının güney cephesinde, sivri kemerli niş içerisine yerleştirilmiş dikdörtgen bir pencere bulunmaktadır. Pencerede herhangi bir süsleme olmayıp oldukça sade bırakılmıştır.

Türbenin batı duvarı Gök medrese camine bitişik olarak yapılmıştır. Türbenin cami ile bitiştiği yerde 10 basamaklı bir merdivenle çıkılan kapı bulunmaktadır. Bu

kapı çatıya çıkışı sağlayan kapıdır. Kapının yanında “Y” şeklinde motiflerin tekrarlanmasıyla oluşturulmuş süsleme bordürü vardır.

Türbenin kübik gövdesi üzerine tuğla ile yapılmış ikinci bir gövde şeklinde sekiz kenarlı yüksek bir kasnak bulunur. Sekizgen kasnak iki sıra kesme taş dizisi üzerinde yükselmektedir. Kasnağın sekiz köşesine sivri kemerlerle yüzeysel nişler oluşturulmuştur. Nişlerin içi, kemerleri ve kemer köşelikleri firuze, patlıcan moru çinilerle ve tuğlalarla değişik şekillerde süslenmiştir. Her nişin içerisi farklı desenlerde bezelidir (Fotoğraf:24-25).

Kasnağın sekiz kenarından kuzey kenarına gelen nişin yüzeyi firuze ve patlıcan moru renkli çini şeritlerle elde edilen poligonların kesişmesiyle süslenmiştir. Poligonların aralarına sekiz köşeli ve iki renkli çinilerle oluşturulmuş motifler yerleştirilmiştir.

Kuzey doğu kenardaki nişin içerisi tuğla ve patlıcan moru çini şeritlerin oluşturduğu altıgenlerin kesişmesiyle doldurulmuştur.

Doğu kenardaki nişin içerisi patlıcan moru ve firuze çini şeritlerle oluşturulmuş yarım altıgenlerin birbiriyle kesişmesiyle oluşan motiflerle doldurulmuştur.

Güney doğu kenarda bulunan nişin yüzeyi firuze ve patlıcan moru çinilerden oluşturulmuş sekizgenlerin kesişmesi ile oluşturulmuş motiflerle bezenmiştir.

Güney kenarda bulunan nişin yüzeyi firuze ve patlıcan moru renkte küçük ve büyük çiniler ile kesme tuğlalarla oluşturulmuş sekizgenlerin kesişmesi ile oluşturulmuş motiflerle doldurulmuştur.

Batı, güney batı ve kuzey batı cephedeki nişlerin yüzeyi ise tahrip olmuş olup, süslemelerinin büyük bir bölümünü kaybetmiştir. Kuzey batı yöndeki bölümün ortasında küçük bir tepe pencere açıklığı vardır.

Yüzeysel olarak oluşturulmuş nişlerin kemer alınlıkları patlıcan moru çinilerle oluşturulmuş zincir şeklinde birleştirilmiş geometrik motiflerle bezelidir. Nişlerin

kemer köşelikleri ise firuze renkli altıgen çinilerin birleşmesi ile oluşan motiflerle süslenmiştir.

Yüzeysel nişlerin üzerinde, patlıcan moru ve firuze renkte çinilerle oluşturulmuş kufiden geliştirilmiş bir örgü motifinin oluşturduğu geniş bir kuşak dolaşmaktadır. Kuşağın üzerinde tuğlalarla devam eden kısa bir bölüm vardır ve buradaki tuğlaların üzerinde yer yer firuze renkli çini kalıntılarına rastlanmaktadır. Bu kasnak bölümünden sonra üstte tuğlalarla örülü yıldızvari külah yapıyı örtmektedir (Fotoğraf: 24-25).

Türbenin, iç mekânına giriş Gökmedrese Cami'nin harim bölümünün doğusundan sağlanmaktadır. 270x230cm ölçülerindeki geniş türbe girişi Caminin doğu duvarına yerleştirilmiş tonozlu bir eyvana açılmaktadır. Eyvan Zeminden 130cm yükseklikte ve 195cm genişliğindedir. Sivri kemerli eyvan beşik tonozla örtülü olup kemer alınlığı tuğla örgülüdür (Fotoğraf 26). Eyvan tonozu firuze renkli çinilerle sınırlandırılmış ve tam tepede birleştirilerek iki bölüme ayrılmıştır. Bu bölümlerin yüzeyinde firuze renkli çinilerle baklava deseni oluşturulmuş ve bu baklava desenlerinin içerisi farklı ebatlarda tuğlalarla doldurulmuştur. Tonoz kemerinin alınlığı patlıcan moru çinilerle çevrelenmiş olup, içerisi firuze renkli kare çinilerle doldurulmuştur (Fotoğraf27). Eyvanın ortasına bir adet sanduka yerleştirilmiştir.

Türbenin ana mekânı 529x522cm ölçülerinde kare planlı olup, Türk üçgenleri ile geçilen kubbe ile örtülüdür (Fotoğraf:29). Yapının güney, kuzey ve doğu duvarlarına 135x200cm ölçülerinde dikdörtgen birer pencere yerleştirilmiştir. Ayrıca doğu duvarında kubbe eteğinde bir tepe penceresi daha görülmektedir. İç mekânda duvarlar ve kubbe içi boyalıdır. Duvarların daha önce zeminden 250cm yüksekliğe kadar çinilerle kaplı olduğu giriş açıklığının sağında bulunan kalıntılardan anlaşılmaktadır. Zemin kare taş plakalarla kaplıdır. İçeride iki sıra halinde yedi sanduka bulunmaktadır Sandukaların üzeri kireçle boyalıdır (Fotoğraf:28). Hüseyin Hüsamettin kümbette Seyfettin Torumtayın oğlu Emir Sinaneddin Musa ve torunu Emir Celalettin Mehmet Beg ile torunlarından Amasya Emiri Zeyneddin Yakup Şah Rumi'nin bulunduğunu bildirmektedir (Hüseyin Hüsamettin,1930:119). Hakkı Önkal

sandukalar üzerinde çini süsleme olduğunu yazmaktadır(Önkal,1996:399). Günümüzde çini süslemelere rastlanmamaktadır.

Türbenin alt katına yani cenazelik bölümüne eyvan bölümünün altından 90x80cm ebatlarında kareye yakın bir kapıdan girilerek 9 basamaklı dik ve dar taş merdivenlerden inilmektedir (Fotoğraf:30). 525x520cm ebatlarındaki kare planlı cenazelik bölümü beşik tonozla örtülüdür. Cenazelik bölümünün doğu duvarında zeminden 200cm yükseklikte 100x70cm ebatlarında içten dışa doğru daralan mazgal pencere vardır. Zemin taş döşeli olup, mezar sandukası bulunmamaktadır (Fotoğraf:31).

2.4.TORUMTAY TÜRBEİ

İnceleme Tarihi: 2016

Çizim No: 4

Fotoğraf No: 32-45

Yeri: Gök Medrese Mahallesinde Mustafa Kemal Paşa Caddesi Üzerinde, 331. ada 6. paftada Gök Medrese Cami bahçesindedir. Caminin kuzeyinde yer almaktadır.

Tarihçesi: Türbe, güney cephesinde bulunan inşa kitabesine göre 677/1279 yılında Amasya valisi Seyfettin Torumtay için yaptırılmıştır. Seyfettin Torumtay XIII.yy da Selçuklu devlet adamlarındandır. Beylerbeyliği görevi de yapmış olan Torumtay'ın bu görevden vefatına kadar Amasya Emirliği yaptığı bilinmektedir (Uzunçarşılı,1927:96; Doğanbaş,2018:33). Hakkı Önkal, türbenin içerisinde güney pencere üzerinde yer alan talik hat üzerindeki tamir kitabesine göre II. Abdülhamit zamanında 1309\1891 yıllarında mütevellî Necip Bey tarafından onarım geçirmiş olduğunu bildirmektedir (Önkal,1996:355). Bu kitabe günümüzde yerinde yoktur. 1984-89 yılları arasında vakıflar genel müdürlüğü tarafından restore edilmiştir. Eser günümüzde sağlam durumdadır ve ziyarete açıktır.

Kitabesi: Yapının güney cephesinde bulunan pencerenin üzerine dikdörtgen çerçeve içerisine alınmış dört satırlık inşa kitabesi yerleştirilmiştir. Kitabe, celi sülüs hat ile kabartma olarak yazılmıştır ;(Uzunçarşılı,1927:103).

Osmanlıca Metin:

– عمر فی امامی دولة السلطان الاعظم

– غیاث الدنا والدين ابوالفتح کحسرو بن قلج

– ارسلان حلدالله .. لطله العبد المغفور المحتاج

– الی راحمة الله طرمطای بن عبدالله غفرالله له فی سنه سبع و سبعین ستهم

Okunuşu:

- Amere fî eyyâmı devleti es-sultanü'l-âzâm
- Gıyas ed-dünya ve'd-dîn Ebu'l-Fteh Keyhüsrev Kılıç
- Arslan Halid Allâhu Sultanü'l-ebed el-mağfur el-muhtaç
- İlâ rahmetullah Torumtay bin Abdullah gaferallahû lehü fî sen seb'a ve seb'un sitte mie?

Anlamı:

Büyük sultan fetihler babası Gıyaseddin Keyhüsrev bin Kılıçarslan zamanında Allah saltanatının daim kılsın –Allahın rahmetine muhtac zayıf kul Torumtay bin Abdullah, Allah onu bağışlasın, 677 senesinde yaptırdı.

Mimari Özellik ve Yapının İncelenmesi: Kesme taş malzemeden yapılmış olan türbe, dikdörtgen planlı olup üzeri içte beşik tonoz dışta ise düz damla örtülüdür (Çizim:4 Fotoğraf: 35).

Yapının köşelerinde istinad ayakları/payenda /kule bulunmaktadır. Güney cephesinin köşesinde bulunan istinad ayakları, (payenda, kule) çok kenarlı diğerleri ise kare kesitli olarak yapılmıştır. Yapının cenazelik katı olduğu kaynaklarda bildirilmektedir fakat günümüzde cenazelik katının olduğunu gösteren bir belirti yoktur. Yapılan onarımda kapatılmış olabileceği düşünülmektedir (Gabriel,1934:59); Önkol,1996,200). İç mekânda batı duvarından kuzeye yakın yerde türbenin çatısına çıkılan açıklık bulunmaktadır bu açıklıktan daha önce alt kata da inilen bir merdiven olabileceğini düşünülmektedir.

Yapının güney cephesinde bulunan istinad ayakları(payenda \kule) diğer cephelere göre yüksek tutulmuş, dam seviyesini geçmiş şekildedir. Bu durum, cephenin diğer cephelere göre daha geniş ve yüksek görünmesini sağlamıştır (Fotoğraf:32).

Cephenin ortasında 1.35x1.95cm ölçülerinde sivri kemerli niş içerisine yerleştirilmiş düz atkılı bir pencere görülmektedir. Pencerenin üzerine dikdörtgen bir

çerçeve içerisine alınmış dört satırlık inşa kitabesi yerleştirilmiştir. Sivri kemerli nişin kemer alınlığında kitabeden başka içi bitkisel motiflerle bezenmiş bir madalyon bulunmaktadır. Nişin kemerinde ise Kuran-ı Kerimden Bakara suresinin 163. Ayeti yazılıdır (Fotoğraf: 32-36-37).

Pencere nişinin iki kenarında sütünceler bulunmaktadır. Sütüncelerin başlıkları bitkisel motiflerle bezelidir (Fotoğraf: 42). Pencere nişi bir silme ile dikdörtgen çerçeve içerisine alınmıştır. Bu silmeyi biri düz dar, diğeri geniş konkav iki silme kuşatır. Sivri kemerli nişin üzerinde küçük bir tepe penceresi görülmektedir. Tepe penceresi sivri kemer formunda olup, üzerinde bir satırlık yazı bulunmaktadır.

Cephenin köşelerinde bulunan istinad ayakları ve pencere nişi arasında bulunan duvar satırlarının üst kısımlarında iki pano bulunmaktadır. Panoların, içerisi yüksek kabartmada şeklinde lotus palmet kompozisyonları ile doldurulmuş ve bu kompozisyon yine palmet ve lotuslarla oluşturulmuş bir çerçeve ile kuşatılmıştır (Fotoğraf: 38). İki tarafta bulunan panoların da üst kısımları zarar görmüş durumdadır.

Cephenin köşelerinde bulunan istinad ayaklarının üst bölümlerinde birer süsleme panosu bulunmaktadır. Panoların içerisi yüksek kabartma şeklinde palmet ve lotus motiflerle oluşturulmuş kompozisyon ile doldurulmuştur. Panoların altında bir sıra yazı şeridi, bir sıra palmetlerden oluşturulmuş çerçeve ve onun altındada bir sıra geometrik çerçeve bulunmaktadır (Fotoğraf: 39,43). İstinad ayakları(payenda) üzerinde zeminden 100cm yükseklikteki bölümünde yüzeysel nişler oluşturulmuş ve içerisi rumi dallar ve plamet lotus motifleri ile bezenmiştir (Fotoğraf:40-41).

Türbenin kuzey cephesinin köşelerinde de yine iki istinad ayağı vardır fakat bu ayaklar güney cephede bulunanlar gibi çokgen değil kare planlıdır. Cephenin ortasına zeminden 320cm yükseklikte sivri kemerli bir niş içerisine basık kemerli pencere yerleştirilmiştir. Sivri kemerli nişin etrafını yüksek bir kaval silme çevrelemektedir. Nişin köşelerinde birer sütünce bulunmaktadır (Fotoğraf:33).

Türbenin doğu ve batı cephelerinin ortasında kare formda birer istinad ayağı bulunmaktadır. İstinad ayaklarının iki köşelerine çift katlı olarak düzenlenmiş

sütunceler yerleştirilmiştir. Altta bulunan sütuncelerin başlıkları üstte bulunan sütuncelere kaide görevi yapmaktadır. Sütuncelerin başlıkları palmet motifleri ile süslenmiştir. Doğu ve batı cephelerde bulunan istinad ayaklarının üst bölümleri üç köşeli piramitlerle tamamlanmıştır (fotoğraf 34,35).

Doğu ve batı cepheleri ortasında bulunan istinad ayakları ile güney cephesinde bulunan istinad ayakları arasında kalan duvar satırlarına birer pencere yerleştirilmiştir. Basık kemerli olan pencereler, sivri kemerli birer niş içerisine alınmıştır. Hem doğuda hem de batıda bu iki nişin kavsara bölümleri tahribata uğramıştır. Daha önce bu bölümlerin güney istinad ayakları üzerinde bulunan panolarda olduğu gibi kabartmalı olarak palmet ve lotuslarla doldurulmuş olduğunu kalıntılardan anlaşılmaktadır. Pencere nişlerinin iki köşesine sütunceler yerleştirilmiştir. Sütuncelerin başlıkları tahrip olmuş kaideleri ise geometrik geçmelerle doldurulmuştur. Pencerelerin etrafı biri düz diğeri konkav olarak iki silme ile çevrelenmiştir. Bu silmelerin alt kısımlarından bitkisel motiflerle süslenmeye başlandı fakat yarıda bırakıldığı anlaşılmaktadır. Bu durum doğu ve batı cephede bulunan iki pencerede de aynı şekildedir (Fotoğraf:34,35).

Yapının kuzeydoğu köşesinde yedi basamaklı bir merdiven ve merdiven sahanlığı yerleştirilmiş, buradan türbeye girişi sağlayan bir kapı açılmıştır. 1.85x1.10 cm ölçülerine olan giriş kapısı basık kemerli olup, yüksek bir sivri kemerli niş içerisine alınmıştır. Nişin köşelerinde iki sütunce bulunmaktadır. Sütuncelerin başlıkları palmet motifleri ile bezenmiştir.

Türbenin iç mekânı 5.60x9.50cm ebatlarında dikdörtgen bir salon şeklindedir. Üzeri beşik tonozla örtülüdür (Fotoğraf:44). Türbenin dışta bulunan pencereleri içeriden dikdörtgen bir niş şeklinde düzenlenmiştir. Güney duvarında bulunan pencerenin üzerinde bir tepe penceresi bulunmaktadır. Batı duvarının kuzey köşesine yakın yerde dikdörtgen bir açıklık daha bulunmaktadır. Bu açıklık dama çıkışı sağlayan merdivenlere geçişi sağlamaktadır. Araştırmacılar bu kapı açıklığının alt kata inişi sağladığını söylemektedir (Gabriel,1934:59). Ancak günümüzde bu yargıları kanıtlayan bir kalıntı iz görülmemektedir.

Türbenin içerisinde dokuz sanduka bulunmaktadır. Torumtay’a ait olan sanduka diğerlerine göre hemen dikkat çekmektedir ve güney duvardan itibaren baştan üçüncü sandukadır (Fotoğraf: 45). Sandukanın kapağı enine ve boyuna satırlara bölünerek Fussilet suresinin 30,31 ve 32. Ayetleri celi hat ile yazılmıştır. Sandukanın kaide kenarlarında ise Ayetel Kürsi kuşatır. Kaidenin batı kenarının alt kısmında bani ismi okunmaktadır (Uzunçarşılı,1927:104).

Batı Kenar Alt Kısmı:

– امیر طرمطای بن عبدالله غفرالله

Okunuşu:

-Emir Torumtay bin Abdullah Gaferallahû

Anlamı:

“Emir Torumtay bin Abdullah Allah ona rahmet etsin”

Yapı içerisinde Torumtay’ın sandukasından hariç sekiz sanduka daha bulunmaktadır. Bu sandukalar üzerinde kitabe bulunmadığı için net olarak kime ait olduğu bilinmemektedir.Hüseyin Hüsamettin burada bulunan sandukaların Yakup Çelebi, Mehmed Çelebi, Ebu Bekir Çelebi ve Selçuklulardan Taceddin Gazi Çelebi, Sivas hâkimi Kılıçarslan ve Osmanlı devrinde Amasya’da beylik yapan şehzade Alaeddin’in çocukları Gıyaseddin ve Tacettin çelebilerin sandukalarının bulunduğunu bildirir (Hüsamettin,1930:121; Doğanbaş,2018:38).

2.5. AMASYA SULTAN MESUT TÜRBESİ

İnceleme Tarihi: 2016

Çizim No: 5

Fotoğraf No: 46-49

Yeri: Amasya merkez üçler mahallesinde yer almaktadır. Günümüzde Amasya Müzesi bahçesindedir.

Tarihçesi: Türbenin ne zaman yapıldığını gösteren bir kitabe yoktur. Muzaffer Doğanbaş'dan aldığımız bilgilere göre Hüseyin Hüsamettin ve Mustafa Vazih Efendi türbenin Selçuklu sultanı I. Mesut'a ait olduğu ve 1155 yılında yapıldığını söylemektedir (Doğanbaş,2018:41). Ancak Selçuklu sultanı I. Mesut'un 1155 yılında haçlılar ile yapılan mücadelede vefat ettiği ve Konya'da bulunan Aleaddin cami avlusunda bulunan türbede defin olduğu bildirilmektedir. (Önköl,1999:17).Bu durumda Amasya'daki Sultan Mesut Türbesinin I. Mesut'a ait olup olmadığı veya içinde kimlerin meftun olduğu hakkında net bir bilgi oluşmamaktadır.

Tanju Cantay yapıyı 1387 yılına tarihlemektedir (Cantay,1995:34). Yapı plan bakımından "eyvan planlı" ve "eyvan açıklığının kısmen örtüldüğü türbeler" grubuna girmektedir. Planı, alttaki cenazelik bölümü ve süsleme özelliklerine bakıldığında biz yapının XIII. yüzyıl sonları XIV. yüzyıl başlarında yapıldığını düşünmekteyiz. Eserin bu dönemde Amasya'ya hakim olan İlhanlı veya Eretnalılara ait olduğunu söyleyebiliriz.

1974 yılında V.G.M. tarafından restore edilmiştir (Cantay,1995:35). Günümüzde sağlam durumda olan yapı ziyarete kapalıdır. İçerisinde mumyalar bulunmaktadır.

Kitabesi: Yapıya ait kitabe bulunmamaktadır.

Mimari ve Yapı Özellikleri:

885x1340 cm ölçülerinde, Dikdörtgen planlı olan türbe, cenazelik ve gövde bölümünden oluşmaktadır. Eyvan tipi türbelerden eyvan bölümünün kısmen kapatıldığı örneklerdendir. Üzeri içten beşik tonoz dıştan düz damla örtülüdür (Çizim:5, Fotoğraf: 46).Cenazelik bölümüne girişi sağlayan kapı günümüzde görülmemektedir. Ancak yapının batı cephesinden girilen dikdörtgen planlı ve beşik tonozlu bir cenazelik bölümü olduğu bilinmektedir. (Urak,1994:177; Gabriel,1934: 61, H.Hüseyin,1930:200).

Yapının, doğu, batı ve güney cepheleri moloz taş ve kaba yonu taş ile örülmüştür. Hiçbir açıklık veya süsleme görülmemektedir (Fotoğraf:46).

850cm ölçülerinde olan kuzey cephesi, yapının ana cephesi olarak düzenlenmiştir. Kesme taş malzemeden yapılan cephe diğer cephelere göre daha yüksek ve geniş tutularak daha gösterişli ve vurgulu bir hal almıştır (Fotoğraf:47). Cephenin ortasında yay kemerli küçük bir eyvan şeklinde düzenlenmiş uygulama görülür. Bu kemer mukarnaslarla süslenmiş başlıkları olan sütuncelere oturmaktadır. Kemerin içerisine 170cm genişliğinde 118cm derinliğinde bir niş içerisine 75x135cm ebatlarında basık kemerli bir giriş kapısı yerleştirilmiştir. Bu kapıyı önce iç bükey sonra dış bükey ve en son düz bir silme çevrelemektedir. Kapı nişi düz bir tavan şeklinde bitmektedir. Nişin ön yüzü ve tavanı geometrik geçmelerle oluşturulmuş şekillerle bezelidir. Niş tavanında iki sarkıt bulunmaktadır (Fotoğraf:48).

Yay kemerli nişin iki yanına zeminden 130cm yükseklikte 85x155cm ebatlarında birer sivri kemerli pencere yerleştirilmiştir (Fotoğraf: 47).Cepheyi en dışta bir örgü motifi ters” U” şeklinde üç yönden kuşatmakta ve bundan sonra birkaç meyilli silme ile çevrelenerek yay kemerli bölüme ulaşılmaktadır. Cephe üstte en son 25cm kalınlığında düz bir saçak silme ile son bulmaktadır.

Türbenin içerisi dikdörtgen bir salon şeklinde olup üzeri beşik tonoz ile örtülüdür. İç mekân ortada sivri kemer ile iki bölüme ayrılmıştır. Kuzey duvarında dikdörtgen iki pencere vardır. İki pencere arasında giriş kapısı bulunmaktadır (Fotoğraf:49). Günümüzde kapalı olan türbe içerisinde mumyalar saklanmaktadır.

2.6.AMASYA ŞADGELDİ PAŞA TÜRBESİ

İnceleme Tarihi: 2017

Çizim No: 6

Fotoğraf No: 50-53

Yeri : Gök medrese mahallesinde bulunan yapı,317. ada 16. Parseldedir. Kadılar Türbe'sinin güney batısında ve Halifet Gazi Türbesi'nin güney doğusunda bulunmaktadır.

Tarihçesi: Türbenin ne zaman yapıldığına kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Genel bir görüş olarak Eretnalılar döneminde Amasya'da emirlik yapan Şadgeldi Paşa'nın 1382 yılında vefat etmesi ile onun için yapılmış olabileceği düşünülmektedir (Sözen, 1968:167-209; Arık,1967/69:57-100). Bazı araştırmacılar ise türbe içerisinde yer alan en eski tarihli Sitti hatuna ait olan 1314-15 tarihli sandukadan yola çıkarak türbenin bu tarihte yapılmış olabileceğini düşünmektedir (Uzunçarşılı,1927:104-106;Urak,1994:195). Türbenin planına baktığımız zaman 13.yy başlarından başlayıp 14.yy sonunda yalınlaşmaya başlayan “Eyvan Tipi Türbe” planının son aşamasını gösterir. Eyvanın tümüyle dışa açıldığı örneklerdendir. Bizde türbenin özelliklerine bakılarak XIV. yüzyıla ait olabileceğini düşünmekteyiz (Urak,1994:195). 2007 yılında restore edilen yapı, günümüzde sağlam durumdadır kapısı kapalıdır ve içerisindeki sandukalar kırılmış dağınık haldedir.

Kitabesi: Türbeye ait inşa veya onarım kitabesi bulunmamaktadır.

Mimari ve Yapının Özellikleri

Türbe 875X1110cm ölçülerinde kuzey güney doğrultusunda uzanan dikdörtgen planlı eyvanlı türbeler grubundadır. Üst örtüsü içten beşik tonoz dıştan ise düz damdır (Çizim 6, Fotoğraf: 50).

Yapının doğu, batı ve güney cephelerin de moloz taş malzeme kullanılmıştır. Kuzey cephesinde ise kesme taş malzeme kullanılmıştır. Doğu, batı ve güney cepheleri sade tutulmuştur.

Yapının ana cephesi olarak düzenlenmiş olan kuzey cephesi 875cm'dir. ve 530cm genişliğinde sivri kemer şeklinde eyvan açıklığı vardır. Batı cephenin kuzey ucunda 160x120cm ölçülerinde kapı açıklığı vardır. Türbeye giriş bu kapıdan sağlanmaktadır (Fotoğraf:51,52).

Yapının içerisinde herhangi bir pencere bulunmamaktadır. Aydınlatma kuzey cephesindeki eyvan açıklığından sağlanmaktadır. Duvarlar sıvalıdır. Nemden dolayı sıvalar dökülmeye başlamıştır. Üst rt beşik tonozdur (Fotoğraf:53).

Türbenin içerisinde iki büyük üç küçük toplam beş sanduka bulunmaktadır. Sandukalar zerindeki yazılar okunmayacak şekildedir. Dağınık halde mezar taşlarına da rastlanılmaktadır. Tarihte yapılmış olan çalışmalarda türbe içerisinde sekiz sanduka olduğundan bahsedilmektedir. şadgeldi Paşanın sandukasından hariç türbe içerisinde şerafettin Hacı Osman Paşa'nın çocukları Sitti Hatun (1314-15), İbni Hacı Osman Paşa, şeyh Hüseyin (1372-73), Hatun(1385-86),Torunu şeyh Said (1380-81) sandukalarda isimleri ve tarihleri okunmuştur (Uzunçarşılı,1927:114).

2.7.AMASYA KADILAR TÜRBEİ

İnceleme Tarihi: 2017

Çizim No: 7

Fotoğraf No: 54-57

Yeri : Gök medrese mahallesinde bulunan yapı, 317. ada 2. parseldedir. Halifet Gazi Türbesi'nin karşısında yer almaktadır.

Tarihçesi: Türbede inşa veya tarih kitabesi bulunmamaktadır, türbeye bitişik olarak yapılmış olan çeşme üzerindeki kitabeye göre çeşme,1377-78 yıllarında Amasya kadısı Mehmed Bin İmad tarafından yaptırıldığı anlaşılmaktadır. Türbe içerisinde bulunan sandukaların birinin kitabesinde “İmad” kelimesi okunmuştur (Uzunçarşılı,1927). Bu yazı türbede yatanların çeşme banisi ile aynı aileden olduklarını, türbe banisinin de aynı kişi olabileceği düşüncesini doğurmaktadır. Günümüzde sandukalar üzerinde yazılar bulunmamaktadır. Yine sandukalardan yola çıkarak türbe içerisinde bulunan en eski tarihli sanduka Emir-i Alem Şemsettin Mehmet'e (1374-75) aittir (Uzunçarşılı,1927). Bu tarih türbenin çeşmeden daha öncede var olduğunu göstermektedir. Plan açısından bakıldığında zaman XIII. yüzyıldan başlayıp XIV. yüzyıl sonuna kadar devam edip gelişme-sadeleşme gösteren eyvanının tamamı dışa açılan türbelere örnek teşkil etmektedir (Urak,1994:203). Gerek plan özellikleri gerekse kaynaklardaki tarihlendirmeye bakılarak yapıyı XIV. yy sonlarına tarihlendirmekteyiz. Türbe 2007 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından restore edilmiştir (Köksal,2007: 16).Günümüzde sağlam durumdadır.

Kitabesi: Yapıya ait kitabe bulunmamaktadır.

Mimari ve Yapının Özellikleri

Yapı, kuzey güney doğrultusunda uzanan dikdörtgen eyvan planlı türbelerdendir. 730x1120cm ölçülerinde olan yapı içten beşik tonoz dıştan düz damla örtülüdür (Çizim:7,Fotoğraf: 54).

Türbenin doğu, batı ve güney cephelerinde moloz taş malzeme, kuzey cephesinde ise sarı kesme taş malzeme kullanılmıştır. Kuzey cephesi diğer cephelere göre biraz daha abidevi bir görünüme sahiptir. 520cm genişliğindeki eyvan kemeri 100cm kalınlığındaki ayaklara oturmaktadır (Fotoğraf:55).

Batı cephesine 90x120cm ebatlarında düz lentolu dikdörtgen bir pencere açıklığı yerleştirilmiştir. Pencere sövesinde üzerinde yazılar olan devşirme malzeme kullanılmıştır (Fotoğraf 56). Güney cephesi sade bırakılmıştır. Doğu cephesinde türbeye girişi sağlayan 105x156cm. ölçülerinde giriş açıklığı bulunmaktadır.

520x1010cm ölçülerinde olan iç mekân dikdörtgen büyük bir salon şeklindedir. Kuzey duvarı sivri kemerli bir eyvan açıklığıdır. Güney duvarında üst bölümde 80x90cm ebatlarında bir niş vardır. Günümüzde içi kapalıdır. Ama daha önceki dönemde burada bir mazgal pencere olduğu anlaşılmaktadır. Batı duvarında dikdörtgen bir pencere açıklığı bulunmaktadır. Yapının duvarları içeride sıvalıdır. Nemden dolayı dökülmeye başlamıştır. Zemin topraktır ve zeminde 5 adet taş malzemeden yapılmış değişik boyutlarda sanduka vardır (Fotoğraf: 57).

Kaynaklara göre türbe içerisinde yedi mermer sanduka bulunduğu geçmektedir. İsimleri okunabilen Sandukaların Kadı Pir Nizamettin Mahmut(1379-80),kadı Pir Şemsettin Mehmet (1374-75), Kedagra kadısı Şemsettin Mehmet(1399) , Amad-eldin Ömer Mehmet el Kadı, Konya Kadısı İzzettin Mehmet Çelebi'ye ait olduğu bildirilmektedir (Uzunçarşılı,1927:103-106;H.Hüsamettin,1986:169) .

Günümüzde türbe içerisinde beş mezar bulunmaktadır. Kuzeyden itibaren; birinci sanduka; 265x70cm İkinci sanduka; 280x80cm Üçüncü sanduka; 257x90cm, dördüncü sanduka; 120x20cm ve beşinci sanduka 180x118cm. ebatlarındadır. Sandukalar üzerinde yazı bulunmamaktadır.

2.8.AMASYA YÖRGÜÇ PAŞA TÜRBEŚİ

İnceleme Tarihi: 2016

Çizim No: 8

Resim No: 58-62

Yapının Bulunduğu Yer: Amasya Gök Medrese mahallesi, 327. ada 2. parseldedir. Yörgüç Paşa Cami son cemaat yerine bitişik durumdadır.

Tarihçesi: Cami, kitabesine göre Vezir Yörgüç Paşa tarafından 1430 yılında yaptırılmıştır. Sandukaların olduğu ve zeminin kaide ile yükseltildiği kubbe ile örtülü bu bölüm caminin inşası sırasında türbe olarak düşünölmüştür. Türbe bölümü de cami ile aynı dönemde 1430 yılında yapılmıştır.

Kitabesi: Yapının herhangi bir kitabesi yoktur. Türbe içerisinde bulunan mermer sandukalar üzerinde arap harfleri ile kitabeler bulunmaktadır (Uzunçarşılı,1927:115).

1. Sanduka

Osmanlıca Metin:

– ارتحل من عالم الصوار والاثار الى هامج الضيا الانوار والامر

– الكبير منشي الخيرات المبرات بانى حال

– جلال الدنيا والدين نورالله قبره يوركوج باشا بن عبدالله

– الاتابك طاب ثراة وجعل الجنة مثواة فى اواخر ذالحجه سنه خمسین و اربعین و سمانه مائة

Okunuşu:

-İrtihali men âlem's-suvar ve'l-âsar ilâ hâmic ez-Ziya el-envâr ve'l-emir

- El-Kebîr münşî el-hayrât el-müberrât bâni hâl

- Celâle'd-dünya ve'd-dîn Nurallahû kabre Yörgüç Bâşa bin Abdullah

- El- Ata Bey Tâb serâhu ve ceâl'el-cenneti misbâhu fî evâhiri Zi'l-Hicce sene Hamsin ve erbâin ve semâne mie (845)

Anlamı:

Hayırların ve iyiliklerin yapıcısı ve koruyucusu, görünen âlemden ve eşten, dosttan emrin nuruna, aydınlığın kaynağına gitti. Din ve dünyanın hali Allah'ın yetkisindedir. Toprağı, kabri iyi ve temiz olsun Atebek Abdullah oğlu Yörgüç Paşa Allah kabrini nurlandırsın, mekânı cennet olsun 845 senesinin zilhicce ayının sonlarında vefat etmiştir.

2. Sanduka

Osmanlıca Metin:

– انتقل من دار الغرور الى دار السرور

– من سلالة عظيم والكابر

– جامع المعلى والمكارم الامير الكبير والخطر يونس بك بن

– يوركج باشا نورالله مرقدة فى اوائل ربيع الاول اربع اربعين ثمانه مئة

Okunuşu:

- İntikâle men dâri'l-gurur ilâ dâri's-sürûr

- Men sülâleti'l-azîm ve'l-ekâbir

- Câmiu'l-meâli ve'l-mekârim el-emirü'l-kebir ve'l-hatr Yunus Bey bin

- Yörgüç Bâşa Nurallahû fî evâil rebiü'l-evvel erbâ erbâun semâne mie (844)

Anlamı:

Soylu ve büyük bir sülaleden olan Yörgüç Paşa'nın oğlu unutulmayan büyük emir Yunus Bey,844 yılının rebiulevvel ayının evailinde(ilk günlerinde)aldatıcı dünyadan mutluluklar âlemine göçtü (orası zengin ve fakirin toplandığı yerdir. Allah onun kabrini nurlandırsın.

3. Sanduka

Osmanlıca Metin:

— توفيت الستت؟ المرحومه المعصومه المدرات حواندى حاتون

— بنت المرحوم الامر السعيد المبرور بانى الخيرات منشى المبرات

— يوركج باشا طابت روضتها فى شهور جمادى الاخر سنه سيت و اربعين و ثمانه مئة

Okunuşu:

- Tuviffiyetü'l-merhûme el-ma'sûme el-muhadderât Huvândi Hatun

-binti el-merhum el-emir es-sâid el-mebrur bâni el-hayrât münşi'l-müberrât

- Yörgüç Bâşa tabet? Ravzatûha fir şuhûr Cemâziye'l-ahir sene Sitte ve erbâun ve semâne mie (846)

Anlamı

Merhum emir, hayırların banisi iyiliklerin kaynağı Yörgüç Paşanın Kızı, merhume altı yaşındaki masum hanımefendi hundi Hatun, 846 yılının cemaziyelahir(temmuz) ayında vefat etmiştir.(Toruk,2002:106)

4. Sanduka

Osmanlıca Metin:

— هذا ربه؟؟ المعصومه سي

— بنت الامر الكبير يوركج باشا نوره رقد بعا

— فى غرة شعبان

— سنه خمسين عشرون و ثمانمايه

Okunuşu:

- Hâza kabır? El-mâ'sum sî
- Binti el-emir el-kebîr Yörgüç Bâşa Nevra rakd ...?
- Fî gurre Şâbân
- Sene hamse ve işrûn ve semâne mie (825)

Mimari ve Yapı Özellikleri: Türbe, Yörgüç Paşa Camii'nin kuzeybatı cephesinde olup caminin son cemaat yerinin bir parçası olarak görünmektedir. Kare planlı olan türbe üzeri kubbe ile örtülü baldaken tarzı türbeler grubuna girmektedir (Çizim:8,Fotoğraf: 58).

Türbe olarak düzenlenen 430x420cm ölçülerinde olan bu batı bölüm, son cemaat yerinin diğer bölümlerine göre zeminden 110cm kadar yükseltilmiş ve çevresi mermer korkuluklarla kapatılmıştır (Fotoğraf: 59).

Yapının tamamı düzgün sıralı iri kesme taşlarla örülmüştür. Doğu, batı ve kuzey yönlerinden sivri kemerler ile dışa açılmıştır. Kemerler beyaz ve kırmızı olmak üzere iki renkli taş ile örülmüştür (Fotoğraf:59,60). Türbe, avluya bakan cephelerde dikdörtgen ayaklara, geride ise cami duvarındaki çıkıntılara ve köşelere oturan sivri kemerlerin taşıdığı kubbe ile örtülüdür. Güneydeki cami duvarında bulunan sahte kemer hariç diğer kemerler yuvarlak silmeli konsollara oturmaktadır (Fotoğraf 61). Kubbe geçiş elemanı olarak pandantif kullanılmıştır.

Kuzeyden bir merdivenle çıkılan türbenin sivri kemer açıklıklı ve dıştan dikdörtgen biçimde sembolik bir giriş kapısı vardır. Yapının duvarları üstte düz, geniş bir taş saçakla son bulmaktadır (Fotoğraf:59).

Kubbe geçiş elemanları ve kubbe içerisi yakın dönemde yapıldığını düşündüğümüz kalemişi süslemeler ile bezenmiştir. Kubbe göbeğinde oniki kollu yıldız ve etrafında palmet ve rumilerden oluşan bir kompozisyon oluşturulmuştur. Aynı kompozisyon kubbe eteğinde de devam etmektedir. En dışta ize zikzak motifî dolanmaktadır (Fotoğraf:61).

Yapının zemini taş döşelidir ve içerisinde birisi küçük dört sanduka vardır(Fotoğraf:62). Sandukalardan yapıya en yakın olanı 1442 yılında vefat eden Atabek Yörgüç Paşa'ya aittir. İkinci sanduka 1440 başlarında babasından iki yıl önce vefat eden Yörgüç Paşa'nın oğlu Yunus Beye, üçüncü sanduka 1442 yılında vefat eden Yörgüç Paşa kızı Hundi Hatun'a, Dördüncü küçük olan sanduka ise babasından 20 yıl önce vefat eden Sitti Hatun'a aittir.

Yörgüç Paşanın sandukasının baş taşı alınlık ve altta sandukaya bağlanan kısımlarda kıvrık dal, palmet ve rumi süslemeler görülür. Aynı süsleme sandukanın yan bölümlerinde ve üst kısmında da devam etmektedir.

Hundi Hatun'un sandukasının baş taşının iç yüzünde iki rumi motif yukarı uzanarak palmet oluşturmuştur. Taşın alt bölümünde kıvrık dallar dolanmaktadır. Taşın dış yüzünde yine rumiden oluşan palmet motifi vardır. Ayak taşının dış yüzü ile iç yüzünde yine kıvrık dal ve palmet motifi görürüz. Sanduka üzerinde yazılar kartuşlar halinde yazılmış boş kalan bölümler yerlerde kıvrım dallarla bezenmiştir.

Yunus Bey'in sandukasının baş taşının iç yüzü ve dış yüzünde yazının etrafında kıvrık dal ve rumi motifleri vardır. Ayak taşının dış yüzünde de aynı motifleri görmekteyiz. Sandukanın yan yüzleri iri yaprak motifleri bezelidir.

Sitti Hatunun sandukası üzerindeki yazıların sonuna ve başına birer rozet çiçek yapılmıştır.

Sandukalar üzerindeki yazılar hafif kabartma şeklinde yapılmıştır. Kitabeler yukarıda kitabelik bölümünde anlatılmıştır.

2.9.AMASYA SELAMET HATUN T RBES 

Katalog no: 9

 nceleme Tarihi: 2016

Çizim No: 9

Resim No: 63-66

Bulunduğu Yer: Mehmet Paŗa mahallesinde bulunmaktadır.

Tarihçesi: Türbeye ait bir kitabe bulunmamaktadır Hüseyin Hüsamettin'e göre türbe Amasya kadısı Molla Beylik olarak tanınan Nizamettin Abdullah  elebinin kızı Selamet Hatun için 1453-54 yıllarında yaptırılmıştır. (H.Hüsamettin,1986:161).Türbenin mimari özelliklerine bakıldđđ zamanda XV. yüzyıla ait bir yapıdır.

Kitabesi: Yapının üzerinde kitabesi bulunmamaktadır.

Mimari ve Yapının  zellikleri

Dıŗ kenar uzunlukları 495cm olan yapı, kare planlı olup üzeri içten ve dıŗtan kubbe ile örtülüdür ( izim:9, Fotoğraf: 63).

Yapı içten ve dıŗtan sıvalı olduğu için inŗa malzemesi görülmemektedir. Günümüzde yalnız güney ve doğu cepheleri görülmektedir diğer cepheler binalara bitişiktir. Doğu ve güney cepheleri köşelerine girintili çıkıntılı şekilde kesme taŗ yerleŗtirilmiştir. Türbe 225cm yükseklikte dıŗb key bir saçak ile son bulmaktadır. Beden duvarlarından 30cm içeride tuğladan  r lm ŗ sekizgen kasnak ve bunun üzerinde kubbe ile  rt lm ŗt r (Fotoğraf 64).

Yapının güney cephesinde yuvarlak kemerli iki pencere a ıklđđ bulunmaktadır. Doğu cephesinde ise giriŗ a ıklđđının kuzeyinde yuvarlak kemerli bir pencere a ıklđđı görülmektedir (Fotoğraf:63,64).

Yapının girişi doğu cephede bulunmaktadır. Yol seviyesinden 110cm alçakta olan giriş kapısına beş basamaklı taş merdivenden inilmektedir. Giriş kapısı yuvarlak kemerli ve 150x220cm ölçülerindedir. Ahşap kapı kanatları çift kanatlı olarak açılmaktadır (Fotoğraf:64).

İç kenar uzunlukları 345cm olan türbenin iç mekânına girdiğimizde, güney duvarına 65x70cm. Ölçülerinde ve 35cm derinliğinde, yuvarlak niş şeklinde bir mihrap yerleştirilmiştir. Mihrabın iki yanında zeminden 112cm yükseklikte 55x100cm ebatlarında dikdörtgen niş içerisine iki pencere açıklığı görölmektedir. Doğu duvarında ise güney köşede giriş kapısı kuzey köşede ise yine 55x100cm. ebatlarında dikdörtgen niş içerisine yerleştirilmiş bir pencere açıklığı vardır. Yapının duvarları günümüzde zeminden 112cm. yüksekliğine kadar fayanslarla kaplı olup, üst taraf ise boyalıdır. Üzeri tromplarla geçilen kubbe ile örtölüdür. Zemin beton sıvamadır ve günümüzde halılarla kaplıdır (Fotoğraf:665,66).

Türbenin içerisinde iki sanduka bulunmaktadır. Bu sandukalardan birisi Selamet Hatuna diğeri ise Amasya kadısı olan babası Nizamettin Abdullah Çelebi'e aittir (Fotoğraf:66).Türbe günümüzde cuma günleri ziyarete açılmaktadır.

2.10: AMASYA KURTBOĞAN TÜRBEŚİ

İnceleme Tarihi: 2017

Çizim No: 10

Resim No:67-70

Eserin Bulunduğu Yer: Amasya İl Merkezinde Hızırpaşa Mahallesiinde 48. pafta 424 ada ve 9 parseldedir.

Tarihçesi: Türbenin 1457 yılında ölen Akşemseddin'in babası Pir Şerafettin Hamza için yaptırıldığı bilinmektedir (H. Hüsamettin, 1330: 170). Mimari özelliklerinden de XV. yüzyıl yapısı olduğunu görölmektedir.

Kitabesi: Yapının herhangi bir kitabesi yoktur

Mimari ve Yapı Özellikleri: Eser, kare planlı olup dört paye üzerine oturan kubbe ile örtölü baldaken planlı türbeler grubundadır (Çizim:10 Fotoğraf:67).

Türbe zeminden 120cm aşağıdadır. 350cm ebatlarında olan kare planlı yapıda 210cm uzunluğunda dört kare ayak vardır. Ayakların başlıkları 35cm dir ve dış bükey ve iç bükey silmelerle oluşturulmuştur. Bu kare ayaklar basık kemerlerle birbirine bağlanmış olup, üzeri kubbe ile örtölüdür (Fotoğraf:68).

Türbe içerisinde 230x90cm ebatlarında 85cm yükseklikte taş bir mezar vardır. İçeriden pendentiflerle geçilen kubbe ile örtölüdür. Kubbe içerisi kalemışi süsleme ile bezenmiştir. Kubbe göbeğine lacivert zemin üzerine beyaz bitkisel motiflerin olduğu bir daire yerleştirilmiştir. Bunun çevresini mavi renkte örgü motifi dolanmaktadır. En dışta bir sıra sarı ve bir sıra kırmızı olan düz bir çerçeve vardır. Bu iki çerçeveden sonra kırmızı zemin üzerine beyaz renkte kıvrım dallarla palmetler oluşturulmuştur. Palmet motiflerinden kubbe eteğine doğru açık mavi ve siyah konturlu dikdörtgen çubuk şeklinde motifler uzatılmıştır. Kubbe eteğinde ise kırmızı zemin üzerine beyaz rumi dallarla oluşturulmuş palmetler kubbe eteğini dolanmaktadır (Fotoğraflar:69).

Çalışmamızın devam ettiği dönemde Amasya Valiliği İl Özel idaresi tarafından türbede onarım yapılmıştır. Onarımda sanduka ve dört sütunda değişiklik yapılmamış sadece sonradan yapılan betonarme basık kubbe kaldırılmış yerine tuğla ve taştan örölü olan almaşık kemer ve kubbe yapılmıştır. Kubbe üzeri ise kurşun ile kaplanmıştır (Fotoğraf:70).Kubbe içerisindeki süslemeler aynı şekilde tekrar uygulanmıştır.

2.11. AMASYA HIZIR PAŞA TÜRBEŞİ

İnceleme Tarihi: 2016

Çizim No: 11

Resim No: 71-77

Eserin Bulunduğu Yer: Amasya İl merkezinde Mehmet Paşa Mahallesinde, Mehmet Paşa Cami avlusunda caminin doğusundadır.

Tarihçesi: Türbenin yapılış tarihini gösteren bir kitabe yoktur. Bitişigindeki Mehmet Paşa zaviyesi 1486'da yapılmıştır. Hüseyin Hüsamettin Türbesi içerisinde yer alan sandukanın Mehmet Paşaya ait olduğunu bahçedeki sandukalardan birinin ise Hayrettin Hızır Paşaya ait olduğunu bildirir. İ. Hakkı Uzunçarşılı ise dışarıdaki sanduka üzerinde Mehmet Paşanın ismini okumuş ve türbe içerisindeki mezarın Mehmet Paşanın babası Hayrettin Hızır Paşa'ya ait olduğunu bildirir. Bu bilgiden yola çıkarak İçerisinde bulunan sandukanın sahibi Mehmet paşa'nın babası Hayrettin Hızır Paşa'nın ölüm tarihi olan 1465 yılında yapılmış olacağı düşünülmektedir (Urak,1994:332). Türbenin malzeme, mekân ve boyut olarak farklılık göstermesinden dolayı zaviyeden daha önce yapıldığını düşünmekteyiz. Bu durumda türbeyi zaviyeden biraz önce 1465 yılına tarihlendirmektedir.

Kitabesi: Yapının herhangi bir kitabesi yoktur

Mimari ve Yapı Özellikleri: Batı cephesi Mehmet Paşa Camiine bitişik olan eser, 465cm ölçülerinde kare planlı ve üzeri kubbe ile örtülüdür (Çizim:11 Fotoğraf:71).

İnşa malzemesi olarak, kuzey ve güney cephelerinde moloz taş malzeme doğu cephesinde kesme taş malzeme kullanılmıştır. Yapının gövde bölümü tek sıra kaval silme ile son bulmaktadır. Kurşun kaplanmış olan kubbe sekizgen kenarlı kasnak çevrelenmiş kasnak ise tek sıra kirpi saçakla son bulmuştur.

Doğu cephesi 675cm. genişliğinde olup, diğer cephelere göre 55cm daha yüksektir. Kesme taş malzemeden yapılmış olan cephede sivri kemerli bir açıklık ile dışa açılmıştır. Günümüzde bu açıklık camekân ile kapatılmıştır (Fotoğraf:72).

Güney cephesinde zeminden 65cm yükseklikte bir pencere açıklığı bulunmaktadır (Fotoğraf: 73). Kuzey cephesinde dört basamaklı taş merdivenle 97cm yükseklikteki giriş sahanlığına ulaşılmaktadır. 105cm genişliğinde kırmızı ve beyaz taş ile dönüşümlü olarak örülmüş sivri kemerli giriş açıklığı vardır. Kapı kanatları ahşap olup iki kanatlı düz tablalıdır (Fotoğraf:74).

Yapının içerisi, kare planlıdır. Kuzey, güney ve batı duvarlarında 42cm derinlik ve 345cm genişliğinde yay kemerler oluşturulmuştur. Doğu duvarı sivri kemerli bir eyvan açıklığıdır. Diğer duvarları zeminden 40cm yükseklikte taş bir seki dolanmaktadır. Güney duvarında 160x100cm ebatlarında niş içerisine pencere yerleştirilmiştir. Bu niş içerisindeki pencere mihrap gibi tasarlanmış olup, günümüzde mihrap amaçlı kullanılmaktadır. Kuzey duvarında 210x110cm ebatlarında bir niş içerisine giriş kapısı yerleştirilmiştir (Fotoğraf:75-76-77).

Türbe içeriden pendentiflerle geçilen kubbe ile örtülüdür. Zemin taş ile kaplıdır. Giriş kapısının önünde mermer sanduka bulunmaktadır. Sandukanın kime ait olduğu hakkında değişik görüşler bulunmaktadır. Kaynaklarda sandukanın Mehmet Paşa'ya ait olduğu (H.Hüsametdin,1930:171) ve Mehmet Paşa'nın babası Hızır İlyas'a ait olduğunu ileri süren iki değişik görüş vardır. Türbe haziresinde bulunan mezar taşlarının kitabelerinin okunması ile Mehmet Paşa'nın mezarı türbe haziresindedir. Türbe içerisindeki sanduka ise Mehmet Paşa'nın babası Hızır İlyas'a aittir(Uzunçarşılı,1927:121). Günümüzde cuma günleri ziyarete açıktır.

2.12.AMASYA ŞAHRUZ HATUN TÜRBEŞİ (HALKALI EVLİYA)

İnceleme Tarihi:2016

Çizim No:12

Resim No:78-81

Eserin Bulunduğu Yer: Amasya İl merkezinde Şehirüstü Mahallesindedir.

Tarihçesi: Kitabesine bakılarak türbenin, 1479 yılında vefat eden Sarı Hatun olarak da bilinen Şadgeldi Paşanın torunlarından serasker Burak beyin kızı Şahrüz Hatuna ait olduğu anlaşılmaktadır. Türbesinde bulunan halkalardan dolayı günümüzde Halkalı Evliya olarak bilinmektedir.

Kitabesi: Yapının güney duvarında zeminden 185cm yükseklikte 50x60cm ebatlarında Arapça kitabe vardır (Fotoğraf:81).

Osmanlıca Metin:

– انتقلت شاه روز بنت براق

– بك فى اواخر شهر شوال

– لسنة تسع وسبعين وثمانماية

Okunuşu:

-İntekâlet Şâhrûz binti Burak

- Bey fî evâhir-i şeh-i Şevval

- Li sene tis'a ve seb'ıyn ve semâni mie (1475)

Anlamı:

Burak Beyin Kızı Şahrüz 879 yılı Şevval ayının sonlarında ölmüştür.

Mimari ve Yapı Özellikleri: Baldaken planlı türbeler grubunda yer alan yapı, kare planlı olup, içte ve dışta kubbe ile örtülüdür (Çizim: 12,Fotoğraf:78).

Eserin cenazelik katı bulunmaktadır. Cenazelik katındaki naaşın hiç bozulmadığı ve sadece sarardığı kaynaklarda geçmektedir (Köksal,2007:12). Günümüzde cenazelik katına inilen açıklık bir kapak ve beton ile kapatılmış durumdadır. Alt kata inilmesi mümkün değildir.

Yapıda inşa malzemesi olarak moloz taş ve kesme taş birlikte kullanılmıştır. Türbenin güney cephesinde 940cm yüksekliğinde bir istinad duvarı vardır. 100x110cm ebatlarında ve zeminden 32cm yükseklikteki taban bölümü üzerinde 80cm ölçülerinde “L” şeklinde kesme taş malzemeden yapılmış dört ayak yükselmektedir. Bu ayaklardan güneydekiler istinad duvarına bitişiktir. Ayaklar birbirine yarım daire kemerlerle bağlanmaktadır. Kemerleri kilit noktasından 3cm girintili dikdörtgen bir çerçeve çevrelemektedir. Yapı içten tromplar ile geçilen kubbe ile örtülüdür (Fotoğraf:79,80).

Türbenin 346cm yükseklikteki duvarları 11cm dış bükey saçak silme ve onun üzerinde 90cm alınlık bölümü ile son bulmaktadır. Üstte küçük bir taş kubbe ile örtülüdür. İnşa malzemesi olarak moloz taş ve ayaklarda kesme taş malzeme kullanılmıştır.

Türbenin tam ortasında mermerden yapılmış 30x 188cm. ebatlarındaki mermer sandukanın baş ve ayak şahidelerinde Arap harfleri ile celi sülüs hat ile şunlar yazılıdır (Uzunçarşılı,1927:128).

Osmanlıca Metin:

– قد ارتحلت من دار الغر

– ور الى دار اسرور شاه

– روز بك بنت رنس العسكر براق بك

– ختم آخر شهر شوال

بافظر والاقبال لسنة

– تسع و سبعين و ثمانماية

– هجريه رسول عليه السلام

Okunuşu:

-Kad irtihalet min dâru'l-gur-

-ur İlâ dâru's-surûr Şah

-rûz binti Reîs el-asâkir Burak Bey

-Hateme âhir-i şehr-i şevval

- Bi'l-zafer ve'l-ikbal li sene

- Tis'a ve seb'în ve sam^ni mie

- Hicriye Resûl Aleyhi's-selâm

Anlamı:

Askerlerin reisi Burak beyin kızı Şahrüz, gurur dünyasından sevin dünyasına, hicret nebeviyyenin “Aleyhisselam” sekizyüz yetmiş dokuz yılı şevval ayının son günlerinde zafer ve ikbal ile intikal etti

2.13.AMASYA PİR SÜCEADDİN İLYAS TÜRBEŚİ

İnceleme Tarihi: 2017

Resim No: 82-91

Çizim No: 13

Eserin Bulunduğu Yer: Amasya il merkezi Sofular Mahallesi 773. ada 6. parselde dir. Pirler parkı olarak bilinen parkın batısındadır.

Tarihçesi: Türbenin giriş kapısı üzerinde yer alan inşa kitabesine göre 887 \ 1482 yılında Gümüşlüzade Ahmet Paşa tarafından tek mekânlı olarak yapılmıştır. 1485 yılında Sultan II. Beyazıt tarafından ortada büyük bir kubbe yanlarında da iki küçük kubbeli bir yapı olarak tekrar düzenlenmiştir. Giriş kapısı üzerinde yer alan onarım kitabesine göre 1892 yılında II. Abdülhamit tarafından onarım geçirmiştir. Türbe halvet tarikatına bağı olan Pir İlyas ve Talebelerine aittir (H.Hüsamettin,1330:152). Günümüzde sağlam durumda olan yapı, halk tarafından sıkça ziyaret edilmektedir.

Kitabesi: Yapı üzerinde 124x48cm. ölçülerinde kitabelik bölümü vardır. Kitabelik bölümü iki parçaya ayrılmış şekildedir. Üç satırlık Arapça inşa kitabesi ve on satırlık taliki hatla yazılmış onarım kitabesi bulunmaktadır(Fotoğraf:89).

İnşa kitabesi şöyledir; (Uzunçarşılı,1927:129).

1.Kitabe

Osmanlıca Metin:

– عمر لاجل تربة قطب المشايخ قدوة المحققين و ارباب انواع الفناء

– واليقين الشيخ سجاءالدين پر الياس المشتھر بولد كمشلو

– متعناالله بروحه العزيز و وقع الباء في سبع و ثمانين و ثمانين ماء

Okunuşu:

- Amera li'ecli türbeti Kutb'il-Meşayih Kudvetü'l-muhaffin ve erbâb-ı envâ'i el-fena'i
- Ve'l-yakin Eş- Şeyh Şücâeddîn Pir İlyas el-Müşteher bi Veledi Gümüşlü
- Matâenallahu bi ruhuhi'l-aziz ve Vaka'a el –bina'u fî seb'â ve semânin ve semâni mae (H.887- M.1482)

Anlamı:

Bu, Bina Şeyhlerin Kutbu, Muhakkiklerin Rehberi, Maddi varlıktan sıyrılıp Hakka ulaşanların ve şüphe etmeden inananların erbabı, Gümüşlüoğlu ile meşhur Şeyh Şüceaddin Pir İlyas'ın Türbesi olarak Allah'ın aziz ruhunun yardımıyla 887'de inşa edilmiştir. On satırlık taliki hat ile yazılmış olan onarım kitabesi;

Osmanlıca Metin:

- خدا تحتندہ شاہ عبدالحمیدی پایدار ایتسون
- عمومی ایتمہ وہ سیراب دمامم اب احسانی
- خصوصیلہ بو درکاه معللہ پر الیاس
- ایدوب احیا سراپا بویلہ جہ اول بنی ثانی
- ظهور ایتدی رموز اولیا تحت قبایی ہم
- کہ اوج قبه ایچندہ ستر اولندی قطب ربانی
- نولہ اول ساعی خیراتی خیر ایلہ بکام ایلہ
- قبول ایت درکہ حکدہ خدمت عبدالحمید خانی
- شباتی بر عدد طرح ایت جیقار بو مصرعی تاریخ
- تمام اولدی بو جای دلکشای با عون ربانی

Okunuşu:

- Hûda tahtında Şah Abdühamidi Pâyidâr etsin
- Umumi etme veh sîrâb demâdem âb ihsânı
- Hususuyla bu dergâh-ı muallây-ı Pîr İlyas
- Edip ihya serâpâ böylece ol bâni sâni
- Zûhur etti rumûz-u evliyâ tahtı kıbâbı hem
- Ki üç kubbe içinde setr olundu Kutb-u Rabbâni
- Nola ol sâ'i hayrâtı hayr ile bekâm eyle
- Kabul et dergâhında hîdmet-i Abdülhâmid Hânı
- Sebâtı bir aded tarh et çıkar bu mısrayı tarihi
- Tamâm oldu bu câ-i dilküşâ-i bi avni? Rabbâni

Anlamı

Adalet ve insanlarıyla herkesi doyurduğu, özellikle bu Pir İlyas'ın yüce dergâhını ikinci defa inşa edercesine baştan aşağıya tamir ettiği için Allah sultan Abdülhamid'i devamlı tahtında oturtsun. Onun kubbelerinin altında evliyaların rumuzu ortaya aktı. Böylece ilahi kutub üç kubbe altında muhafaza edildi. Ne olur o hayırlı işler yapanı hayırla maksadına ulaştır. dergahında Abdü'l Hamid Han'ın hizmetini kabul et."Sebat" kelimesini bir defa düşür, bu mısraın tarihi ortaya çıkar.bu iç açıcı yer Allah'ın yardımı ile tamamlandı.

Bu metinden türbenin Abdülhamid Han tarafından 1892 yılında tamir edildiği anlaşılmaktadır.

Mimari ve Yapı Özellikleri: 14.50x7.90cm ebatlarında doğu batı yönünde uzanan dikdörtgen planlı türbenin üzeri içte ve dışta birisi büyük ikisi küçük olmak üzere üç kubbe ile örtülüdür (Çizim:12, Fotoğraf: 77).

Türbenin duvarları içte ve dışta sıvalı olduğu için inşa malzemesi görülmemektedir. Türbenin sadece beden duvarlarının köşelerine kesme taş yerleştirilmiştir. Yapının beden duvarları üstte bir sıra kirpi saçakla tamamlanmıştır

Yapının doğu ve batı cephelerinde 0.80x1.80cm ebatlarında daire formulu ikişer pencere bulunmaktadır. Pencereilerin kilit taşında ay ve yıldız motifleri vardır. Güney cephesinde cephenin doğu kenarına yakın yerde 80x180cm ebatlarında yuvarlak kemerli tek pencere bulunmaktadır. Kuzey cephede giriş açıklığının iki yanında 80x180 cm ölçülerinde yarım daire kemerli pencereler görülür. Kuzey cephedeki iki pencerenin kilit taşında teber ve Mevlevi sikkesi görülmektedir. Tüm cephelerdeki pencerelerin kemer ve söveleri kesme taş malzeme ile yapılmıştır (Fotoğraf: 84,85,86,87).

Üstte tek sıra kirpi saçakla son bulan gövdenin üzerinde üç kubbenin de geçiş bölümlerini içine alan kasnak yer almaktadır. Kasnağın orta bölümü yanlardan daha yüksek tutulmuştur ve kasnağın dört yönüne birer pencere yerleştirilmiştir. Doğu ve batı cephedeki pencereler yuvarlak kemerli kuzey ve güney cephelerindeki ise dikdörtgen şekillidir. Tek sıra kirpi saçakla sona eren kasnak üzerindeki kubbeler oluklu kiremitle örtülüdür (Fotoğraf:86).

Türbenin kuzey cephesinde 130x245cm ebatlarında düz silmelerden oluşan mermer malzemeden yapılmış yuvarlak kemerli giriş kapısı bulunmaktadır. Bu kapıdan iç mekâna giriş sağlanmaktadır. Kapı üzerinde dikdörtgen kitabelik bölümü vardır (Fotoğraf:88-89).

Yapı içte de dışta olduğu gibi dikdörtgen planlıdır. İç mekân kuzey ve güney duvardan 50cm çıkıntı yapan ayaklara oturtulmuş yuvarlak formda iki kemer ile üç kare mekâna ayrılmıştır. Mekânların üzeri üç kubbe ile örtülüdür. Ortadaki kubbe daha yüksek tutulmuş olup kubbe geçişleri tromplarla sağlanmıştır. Yanlardaki bölümlerin kubbe geçişinde pendentif kullanılmıştır (Fotoğraf:90-91). Doğu ve batı duvarında yuvarlak kemerli niş çerisinde iki pencere, güney duvarında doğu duvarına yakın yerde yuvarlak kemerli niş içerisinde bir pencere ve kuzey duvarında giriş açıklığının iki yanında birer pencere bulunmaktadır. Ortadaki kare mekân türbe olarak düzenlenmiş olup, Pir Süceaddin İlyas, damadı Pir Celaledin Abdurrahman

Çelebi, torunu Pir Hayretin Hızır Çelebi, Hızır elebinin gelini ve kızlarına ait olan yedi sanduka vardır (Urak,1994:198).Batı mekânın kible duvarına mermer bir mihrap ve ahşaptan bir minber yerleştirilmiştir. Doğu mekân bayanlar için ibadet mekânı olarak düzenlenmiştir. Günümüzde sağlam durumdadır ve ziyarete açıktır özellikle cuma günleri yöre halkı tarafından ziyaret edilmektedir.

2.14. GÜMÜŞHACIKÖY HACI NAZIR BABA TÜRBESİ

İnceleme Tarihi: 2016

Çizim No:14

Resim No: 92-100

Eserin Bulunduğu Yer: Amasya İli Gümüşhacıköy ilçesindedir. Saray mahallesi ekin pazarı mevkiinde, büyük hamam ve arasta karşısındadır.

Tarihçesi: Eserin giriş kapısı üzerinde bulunan kitabesine göre 1490 yıllarında yaptırılmıştır (Bayram,1994:28). Kitabe günümüzde yoktur. Yapının banisi ve ustası da belli değildir. 1977 yılında V.G.M. tarafından onarım geçirmiştir (Bayram,1994:28). Günümüzde sağlam durumdadır.

Kitabesi: Yapının kitabesi günümüzde yoktur.

Mimari ve Yapı Özellikleri: 710x580 cm ölçülerinde olan Türbe tek katlı olup, kare planlı bir ana bölüm ve kuzey cephesinde eyvanlı bir giriş bölümünden oluşmaktadır. Yapı iki bölümlü gibi görünmektedir fakat dışarıdan bakıldığında bu durum fark edilmemekte, dışarıdan dikdörtgen bir yapı olarak görünmektedir. Üst örtüsü dıştan ve içten kubbedir. Yapı duvarlarında moloz taş malzeme eyvan kemerinde ve kubbe de ise tuğla malzeme kullanılmıştır (Çizim:14,Fotoğraf:92).

Eserin doğu, batı ve güney cephesi sağır tutulmuş olup, kuzey cephesi yapının ana cephesi olarak düzenlenmiştir. Eyvanlı olan kuzey cephesi İki yandan duvarlara oturan büyük bir sivri kemerle dışa açılmaktadır (Fotoğraf:94). Eyvan bölümünün üzeri tonozla örtülüdür.

Ana mekâna giriş kuzey cephede bulunan 80x125cm ebatlarındaki düz lentolu giriş kapısından sağlanmaktadır. Kapının iki yanına 77x82cm ebatlarında birer dikdörtgen pencere yerleştirilmiştir. Giriş kapısı üzerinde sıva ile oluşturulmuş iç içe düzenlenmiş iki sivri kemer vardır. Sivri kemerin ortasında ise sade bir rozet bulunmaktadır. Yapı onarım geçirmeden önce dıştaki sivri kemerin alınlık

bölümünde kitabesi yer almaktadır. Sivri kemerin doğu köşesinde madalyon içerisinde Muhammed ve Ömer yazıları olduğunu eski resimlerinde görülmektedir (fotoğraf: 95). Günümüzde bu yazılar tahrip olmuş durumdadır. Sadece giriş kapısının doğusundaki pencere üzerinde rozet içerisinde geometrik bezeme kalıntıları vardır. Türbenin cepheleri üstte iki sıra kirpi saçakla tamamlanmış ve üzeri kubbe ile örtülmüştür.

Kuzey cephedeki giriş kapısından mekânın içine girilmektedir giriş kapısı içeriden yarım daire kemerlidir. Ve kapının iki yanındaki pencereler dışta olduğu gibi dikdörtgen formludur (Fotoğraf: 96). Güney duvarında da üst seviyede dikdörtgen formlu mazgal pencere ve kubbe eteğinde küçük bir dikdörtgen açıklık görülmektedir. Onarımlarda dıştan bu pencereler kapatılmıştır. Kare mekânda kubbeye geçiş 140cm Yükseklikte başlayan pendentiflerle sağlanmıştır

Türbenin duvarlarında sıva üzerine yapılmış kalemîşi süslemeler görülmektedir. Ancak sıvaların dökülmesinden dolayı süslemeler tahrip olmuş motifler tam anlamıyla anlaşılmamaktadır. Güney duvarı ortasında yarım daire kemerli minber kapısını anımsatan bir mihrap tasviri vardır. Sarı zemin üzerine kıvrık dallarla bezeli söve bölümleri üstte dilimli şekilde sonlanmıştır. Mihrabın iç kısmında iki kenardan toplanmış koyu yeşil renkte perde motifi vardır. Mihrap ortasından bir kandil sarkıtılmıştır. Mihrap tasvirinin iki yanında mızrak ucuna bağlanmış siyah bir bayrak ve bayrağın üzerinde de hilal ve yıldız motifi vardır. Üst seviyede yer alan mazgal pencere üzerinde vazodan çıkan iki yana sarkan koyu yeşil asma yaprakları ve kırmızı üzüm salkımları motifleri görülmektedir(Fotoğraf:99).

Kuzey duvarında kapının iki yanında ve üzerinde birde pencerelerin üzerinde kalemîşi süslemeleri görülmektedir. Kapının üzerindeki bezemede vazodan çıkan bir hurma ağacı vardır. Vazo bir altlık ve kaide üzerinde oturtulmuştur. Hurma dalları yeşil hurmalar ise kırmızı renkte yapılmıştır. Kapının iki yanına simetrik olarak yapılmış iki bezeme, sehpa üzerine konulmuş kırmızı bir vazodan çıkan çiçek motifidir. Vazo içerisindeki çiçekler kırmızı renkte ve yaprakları koyu yeşil renktedir. Giriş kapısının doğusunda bulunan pencerenin üzerinde bir palmye ağacı tasviri vardır. Dallar kahverengi palmyeler koyu yeşil renktedir. Kapının batısında

bulunan pencerenin üzerinde ise bir ağaç motifi vardır. Dallar koyu yeşil gövde ise koyu kahverengidir (Fotoğraf:97).

Doğu duvarın ortasında bulunan bezemenin alt bölümü bozulmuştur. Üst kısmında bir merkezden çıkan kıvrım dallardan uzanan yaprak ve çiçeklerden oluşan bir motif tasvir edilmiştir. Çiçekler sarı ve kırmızı renkte yapraklar ise koyu yeşil renktedir (Fotoğraf:100).

Batı duvardaki bezemeler tamamen tahrip olmuştur. Ancak doğu duvardaki bezeme ile aynı olduğu anlaşılmaktadır.

Kubbeye geçişi sağlayan pendentif yüzeylerine de vazodan çıkan çiçek motifi yerleştirilmiştir. Kuzey doğu, kuzey batı ve güney doğu yönlerinde olan pendentif yüzeylerindeki vazodan çıkan çiçek motifleri aynıdır. Altta kare kaide üstte yukarı doğru genişleyen bir vazo ve içerisinde yanlara doğru sarkan çiçek demeti vardır. Çiçekler sarı ve kırmızı renkte olup, yaprakları koyu yeşil renktedir. Güney batı köşedeki pendentif yüzeyinde ise vazodan tek bir dal uzanmaktadır. Dal üzerinde gri ve sarı renkte çiçekler vardır. Pendentifleri oluşturan kemer yayları üzerine çiçekli ve yapraklı kıvrım dallar süslemiş bütün duvarları dolanmaktadır. Çiçekler kırmızı ve sarı renkte olup, yapraklar koyu yeşil renktedir.

Kubbe içerisinde göbekte, daire içerisine sekiz kollu yıldız motifi yerleştirilmiştir. Yıldız kollarının yarısı açık yeşil diğer yarısı koyu yeşil renkte boyanmıştır. Merkezdeki bu kompozisyonun etrafı önce yeşil renkli yarım dairelerle daha sonrada dışa doğru uzanan ve birbirini tekrarlayan kıvrık dallarla çevrelenmiştir. Kubbe eteğinden kubbe göbeğine doğru uzanan, dört tane yayvan bir taç şeklinde kıvrım dallar ve kırmızı renkte çiçeklerden oluşan motifler yerleştirilmiştir. Bu motiflerin arası ise dönüşümlü olarak dört tane değişik ince uzun sehpa üzerinde vazolardan çıkan kırmızı çiçek demetleri ile bezenmiştir (Fotoğraf:98).

Türbenin zemini ahşaptır ve halılarla kaplanmıştır. İçeride 205cm uzunluğunda ve 190cm uzunluğunda iki ahşap sanduka vardır. Türbe günümüzde ziyarete açıktır

2.15.AMASYA KEMAL PAŞA TÜRBEİ

İnceleme Tarihi: 2017

Resim No: 101-106

Çizim No: 15

Eserin Bulunduğu Yer: Amasya il merkezinde sofular mahallesi Saraydüzü caddesinde bulunmaktadır. 154. ada 1. parseldedir. Çilehane camii ile aynı avlu içerisinde yer almaktadır.

Tarihçesi: Eserin yapım tarihini gösteren bir kitabe yoktur. Çilehane Cami, Tekke, Türbe ve Çilehane hücrelerinden oluşan bölümleriyle 1413 yılında Çelebi Mehmet'in emirlerinden olan Yakup Paşa tarafından yaptırılmıştır. Türbe içerisinde 1481-1512 yıllarında Sultan Bayezit'in vezirlerinden Şeyhülislam Kemal Paşazade Ahmet Şemsettin efendinin babası Süleyman Çelebi ile dedesi Kemalettin Mehmet Paşa'nın mezarlarının olduğu bildirilmektedir (Urak,1994:219). Bu durumdan yola çıkarak türbenin 1481-1512 yılları arasında yapıldığı düşünülmektedir. Türbenin plan ve malzeme kullanımına bakıldığı zaman 1513-14 yıllarında yapılan Osman Çelebi Türbesi ile oldukça benzerlik göstermesi bu tarihte yapılmış olabileceğini güçlendirmektedir.

Cami ve tekke 1939 yılında depremden zarar görmüştür türbe hakkında bilgi bulunmamaktadır. Yapı 1966-67 ve 1973-77 yıllarında V.G.M tarafından restore edilmiştir (Köken,2003:7;Urak,1994:219). Bu durumda depremde türbenin de zarar görmüş olabileceğini düşünülmektedir. Günümüzde sağlam durumdadır fakat ziyarete kapalıdır.

Kitabesi: Yapıya ait kitabe bulunmamaktadır.

Mimari ve Yapı Özellikleri: Türbe kare planlı olup, üzeri içten ve dıştan kubbe ile örtülüdür. Türbenin kuzey cephesinde tek gözlü revak bölümü vardır. Revak bölümünün üzeri düz dam ile örtülüdür (Çizim:15, Fotoğraf:101).

490cm ölçülerinde kare planlı türbenin duvarlarında kesme taş malzeme ve tuğla malzeme kullanılmıştır. Doğu, batı ve güney cepheleri 220cm. açıklıkları olan tuğladan örülmüş iki gözlü yüzeysel kemerler ile hareketlendirilmiştir. Kemerler kenarlarda kesme taş ayaklara ortada alt bölümlerde bulunan dikdörtgen pencerelerin sövelerine oturur vaziyettedir. Kemer köşelikleri kesme taş malzemeden yapılmıştır. Bu üç cephede iki yüzeysel kemerin arasında zeminden 55cm yükseklikte 75x110cm ölçülerinde dikdörtgen pencere, zeminden 305cm yükseklikte ise 55x97cm ebatlarında sivri kemerli pencereler vardır. Doğu cephede 70x150cm ebatlarında cenazelik katına girişi sağlayan giriş kapısı bulunmaktadır (Fotoğraf:102,103,104).

Yapının kuzey cephesinde, kuzeyde iki sütun güneyde ise beden duvarlarına oturan yarım dairelerle oluşturulmuş 320x290cm ölçülerinde revak bölümü vardır. Revak sütunlarının altta kare kaidesi üstte ise baklava dilimli sütun başlıkları vardır. Sütunlar birbirlerine tuğladan örülmüş yarım daire formda kemerler ile bağlanmaktadır. Revak bölümünün üzeri içten düz tavan dıştan ise düz damla örtülüdür(Fotoğraf:105)

Kuzey cephenin ortasında 75x167cm ölçülerinde mermerden yapılmış küçük bir taç kapı görünümünde giriş kapısı vardır. Kapı açıklığı basık kemerlidir. Kapı kemerini içten dışa doğru iç bükey, dış bükey ve düz olmak üzere sırasıyla üç silme çevrelemektedir. Üst bölümde silmeler ile kapı kemeri arasında dikdörtgen bir kitabelik bölümü vardır fakat kitabesi bulunmamaktadır.

Yapının içerisi 550cm ölçülerinde kare bir salondur. Zemin taş plakalarla kaplı üst örtü ise tromp ve onun üzerinde Türk üçgenlerinden oluşturulmuş bir şerit ile geçilen kubbe ile örtülüdür. Tromplar istiridye kabuğu şeklinde düzenlenmiştir. Mekânın içerisi doğu, batı ve güneyde bulunan altta dikdörtgen üstte teğet kemerli altı pencere ile aydınlatılmaktadır. Yapı içerisinde sanduka bulunmamaktadır (Fotoğraf:106). Günümüzde ziyarete kapalıdır.

2.16. AMASYA OSMAN ÇELEBİ TÜRBESİ

Yapının Adı: Osman Çelebi Türbesi

İnceleme Tarihi: 2016

Resim No: 107-114

Çizim No: 16

Eserin Bulunduğu Yer: Amasya İl merkezinde, Sultan Beyazıt Külliyesi içerisinde caminin güney doğusunda bulunmaktadır.

Tarihçesi: Yapı, giriş kapısı üzerinde bulunan kitabesine göre 1513 yılında yapılmıştır. 1939 yılında meydana gelen depremde hasar görmüş olan eser, 1952 ve 1971 yıllarında V.G.M. tarafından restore edilmiştir.

Kitabesi: Türbe kapısının üzerinde 112x42cm ölçülerinde dikdörtgen bir kitabelik bulunmaktadır. İçerisinde mermer üzerine celi sülüs hat ile dört satırlık Arapça kitabe şunlar yazılıdır (Fotoğraf:112) .

Osmanlıca Metin:

– دونكى بو شهزاديه يصدغدى برك كل * بستر وبالين اكا اولدى بلور خاك حشت

– مرغ روانى انك اوحدهى دم اوحمه * ذل ديدى تاريخ بلبل صحن بهشت

Okunuşu:

- Dün ki bu şehzâdeye berk-i gül * Bister-i vebâlin âna oldu billûr Hâk hişt

- Murğ-i revânı anın uçtuğu dem uçmağa?? * Züll dedi tarihi bülbul-i sahn-ı behişt

Anlamı

Dün ki bu şehzadeye gül yaprakları yastık idi

Bugün onun yastık dōşeği toprakla kerpiç oldu

Onun ruhu cennete uçtuğu zaman

Cennet bağının bülbülü tarihini “zel” olarak dedi

Kitabeden ebced hesabı ile 919 \1513 tarihi çıkmaktadır. Bu tarih itibari ile burada yatan kişinin Amasya Valisi Şehzade Ahmed’in oğlu Şehzade Osman olduğu anlaşılmaktadır (Uzunçarşılı,1927:138).

Mimari ve Yapı Özellikleri: Almaşık duvar örgüsü ile yapılmış olan, 690cm Ölçülerinde kare planlı türbe içten ve dıştan kubbe ile örtülüdür. Yapının kuzey cephesinde 435x355cm ölçülerinde ahşaptan revak bölümü bulunmaktadır (Çizim:16,Fotoğraf:107).

Düz bir zemine oturan türbenin, üç sıra tuğla hatıllı kesme taş cepheleri, 450cm yükseklikte iki sıra kirpi saçakla son bulmaktadır. Beden duvarlarından 25cm içeriden başlayan iki kademeli olarak yükselen iki sıra tuğla ve kesme taştan kasnak üzerinde kubbe ile örtülüdür. Kurşun kaplı kubbe üç boğumlu ve ay’lı bir âlemle son bulmaktadır (Fotoğraf:108).

Türbenin doğu batı ve güney cephelerinde 67x108cm ölçülerinde düz taş lentolu birer alt ve bu pencerelerin üzerinde 52x170cm ölçülerinde yarım daire kemerli birer üst pencere bulunmaktadır (Fotoğraf:109,110).

Kuzey cephesinin önünde bulunan giriş mekânı, 30cm yükseklikte taştan subasmana oturan 45cm. taş setlerin üzerinde yükselen dört ahşap ayak üzerinde geniş saçaklı ahşap bir kırma çatı ile örtülmüştür. Ahşap direkler ahşaptan yapılmış bursa kemerleri ile birbirlerine bağlanmıştır. Alt bölümde ise ahşap korkuluklar yer almaktadır (Fotoğraf: 111).

Kuzey cephede bulunan giriş kapısı, 92x194cm ölçülerinde siyah ve beyaz taşlardan basık kemerli bir açıklıktır. Türbe kapısının üzerinde 112x42cm ölçülerinde dikdörtgen bir kitabelik bulunmaktadır (Fotoğraf:112).

Türbe içte 495x500cm ölçülerindedir. Duvarlar sıvalı ve sarı renkte badana ile boyalıdır. Yapının içerisi doğu batı ve güney bölümüne yerleştirilen iki katlı pencereler ile aydınlatılmaktadır. Güney duvarında 72x207 cm ölçülerinde mihrap vardır. Mihrabın kavsara bölümü düz sekiz kademeli şekildedir. Kuzey duvarda giriş

kapısının iki yanında 90x125cm ölçülerinde iki niş vardır ve ahşap kapaklarla dolap haline getirilmiştir. Yapı içeriden tromplar ile geçilen kubbe ile örtülüdür. Zemin altıgen taş plakalarla kaplıdır. Türbe içerisinde şehzade Osman'a ait olan mezar sandukası bulunmaktadır. (Fotoğraf:113-114).

2.17.MERZİFON PİRİ BABA TÜRBESİ

İnceleme Tarihi: 2017

Resim No: 115-122

Çizim No:17

Eserin Bulunduğu Yer: Amasya İli Merzifon ilçesinde, Nusretiye Mahallesiinde bulunmaktadır.

Tarihçesi: Türbenin ne zaman yapıldığı hakkında kesin bilgi yoktur. Fakat mimari özelliklerinden XV. YY tarihlendirilebilir (H.Hüsamettin,1986:152).Piri Baba Hoca Ahmet Yesevi'nin izniyle Anadolu'ya gelip, Merzifon'a yerleşmiş bir âlimdir (Evliya Çelebi:1896:398).Türbe onun için yaptırılmıştır. 1977 yılında V.G.M. tarafından onarım geçirmiştir (Doğanbaş,2001:3).

Kitabesi: Yapının giriş kapısı üzerinde nakkaş kitabesi bulunmaktadır. "Nakkaş İbrahim sene-1322 " yazılıdır.

Mimari ve Yapı Özellikleri: Türbe, kuzey güney doğrultusunda uzanan dikdörtgen planlı türbeler grubuna girmektedir. Türbenin ana mekânı, kare planlı kübik gövdeye sahip olup, üzeri sekizgen karnak üzerinde yükselen kubbe ile örtülüdür. Güney cephedeki sivri kemer açıklıklı revak bölümü eş büyüklükte iki mekâna ayrılmış olup, doğudaki bölüm kubbe batıda kalan bölüm ise düz tavan ile örtülüdür (Çizim: 17,Fotoğraf:115).

Kaynaklarda türbenin cenazelik katı olduğundan bahsedilmektedir fakat günümüzde cenazelik katının olduğunu gösteren bir açıklık veya giriş bulunmamaktadır. Onarımlarda kapatılmış olduğu düşünülmektedir.

Yapıda inşa malzemesi olarak doğu, batı ve kuzey cephelerde irili ufaklı moloz taş kullanılmış. Güney cephede oluşturulan dikdörtgen revak şeklinde düzenlenmiş ön mekân bölümünde ise aralarda iki sıra tuğla ve moloz taş ile yapılmış almalı duvar sistemi uygulanmıştır. Revak bölümünün kare ayaklarında

kesme taş malzeme ayakları birbirine bağlayan sivri kemerlerde ise tuğla malzeme kullanılmıştır.

Türbenin kuzey cephesi sağır tutulmuş herhangi bir açıklık bulunmamaktadır. Doğu ve batı cephelerinde kubbe kasnağı seviyesinde açılmış sivri kemer formulu pencereler vardır. Pencerelerin kemerleri tuğla malzeme ile örülüdür. (Fotoğraf:116).

Yapının güney cephesini iki sivri kemer açıklıklı şekilde dikdörtgen mekân oluşturmaktadır. Güney cephe diğer cephelere göre daha yüksek tutulmuştur. Cephenin alt bölümü irili ufaklı moloz taş ile örülmüştür. Üst bölümde ise cepheye hareketlilik kazandıran tuğla ve kesme taş ile örülmüş iki ayağa ve doğu duvarda bir üzengiye oturtulmuş tuğla örgülü iki sivri kemer açıklık şeklinde düzenlenmiştir. İki kemer arasında dikdörtgen kitabelik bölümü vardır. Kitabelik bölümü boş bırakılmıştır. Kemerlerin tepe noktası ile cephenin saçak seviyesine kadar olan üst bölümde önceden çini süslemeli geniş bir kuşağın olduğu kalıntılardan anlaşılmaktadır. Firuze renkli kare çinilerle çevrelenmiş kuşağın içerisinde altıgen çinilerle doldurulmuş olduğu anlaşılmaktadır (Fotoğraf:115).

Türbenin batı cephesinden 12 basamaklı L tipinde taş merdivenlerle türbenin revak şeklinde düzenlenmiş ön mekânına çıkılmaktadır. Dikdörtgen ön mekânın güney tarafı biri güneybatı köşede diğeri ortada olan iki kare ayak ve doğuda duvara oturtulmuş iki sivri kemerli açıklıktır. Merdivenlerin olduğu batı tarafında da güneybatı köşedeki ayak ve kuzeyde kare ana mekânın beden duvarına oturtulmuş sivri kemer açıklık şeklinde düzenlenmiştir.

Dikdörtgen revak şeklinde düzenlenmiş ön mekân güneyde ortada bulunan ayak ve kuzeyde ana mekânın duvarına oturtulmuş bir sivri kemer ile iki bölüme ayrılmıştır. Bu iki bölümden doğuda bulunanın üzeri kubbe batıda bulunanın üzeri ise düz tavan ile örtülmüştür.

Türbenin kare planlı ana mekânının revak bölümüne açılan güney cephesinin doğu tarafında 108x93cm. ölçülerinde düz söveli dikdörtgen pencere açıklığı vardır. Batı tarafında ise, revak bölümünden iç mekânına geçişi sağlayan, 165x120cm.

ebatlarında bir giriş açıklığı vardır. Giriş açıklığı yarım daire formudur. Kapı açıklığı üzerinde dikdörtgen bir ayetlik vardır ve Kelime-i Tevhit yazılıdır. Altında ise “Nakkaş İbrahim sene-1322 “ yazılıdır. Buradan türbe içerisindeki kalemişi süslemeleri nakkaş İbrahim’in yaptığı anlaşılmaktadır ve 1322 \1906 yılında yapılan süslemelerin yapının geçirdiği bir onarım sırasında yapılmış olduğunu göstermektedir.

Ahşap kapı kanatları üç panoya ayrılmıştır. Ortadaki panolar alttaki ve üstteki panolara göre daha büyüktür. Üstteki panolar ince çıtaların kare çerçeve oluşturacak şekilde iç içe yerleştirilmesi ile oluşturulmuştur. Ortadaki dikdörtgen alanda altıgenlerden oluşan baklava dilimleri vardır. Alttaki panoda ise geometrik düzenleme bulunmaktadır.

Türbenin iç mekânı kare planlıdır, üzeri tromplarla geçilen kubbe ile örtülüdür. Türbenin duvarları zeminden 270cm. Yükseklikte 10cm. genişlikte yeşil boyalı bir bordürle ve bunun üzerinde de 15cm genişliğinde yan yana sıralanmış palmet dizesinden oluşan bordürle sınırlandırılmıştır (Fotoğraf:119).

Bu bordürler altında kuzey, doğu ve batı duvarlarının yüzeylerinde siyah kontur çizgisi ile dikdörtgen üçer pano oluşturulmuştur. Panoların üzerine bitkisel motiflerin yan yana sıralanması ile oluşturulmuş bir tepelik bölümü yerleştirilmiştir. Kuzey ve doğu duvardaki panoların içerisine vazodan çıkan çiçek motifleri yerleştirilmiştir. Vazonun altta kaide bölümü ve üstte yarım daire şeklinde açılan gövde bölümü vardır. Çiçek demetleri, yeşil renkte yapraklar ve kırmızı, sarı, mavi renkte çiçeklerden oluşmaktadır (Fotoğraf: 118).

Batı duvardaki panolardan ortadaki hariç yanlardaki iki panoda yine vazodan çıkan çiçek motifi yapılmıştır. Ortadaki pano içerisine ikişer tane karşılıklı duran teber (derviş Baltası), tespih ve Zülfikar (Hz. Muhammed tarafından H.z Ali'ye verilen kılıç) motifleri yerleştirilmiş olup, ortada iple asılı olan keşgöl ile oluşturulmuş kompozisyon ilgi çekicidir. Keşgöl motifi içerisine Osmanlıca sülüs hat ile yazılmış bir kâğıt motifi vardır (Fotoğraf:121). Bu kâğıtta şunlar yazılıdır:

ز اير كير بو ماكاما باهولوس با ايھتير ام

قيل زييارت مركادي پيري بابا زير بو ماکا

Okunuşu:

Zair gir bu makama bahulus baihtiram

Kıl ziyaret merkad-ı Pir-i Baba zir bu makam

Anlamı:

Ziyaretçiler bu makama gönül temizliği ve hürmet ile girip, bu makamın altındaki Pir-i babanın mezarını ziyaret edin (Doğanbaş,2001:4).

Kuzey duvarında giriş kapısı ve pencere arasında siyah kontur çizgisi ile yarım daire kemerli mihrap tasvir edilmiştir. Mihrabın ortasından bir kandil sarkıtılmıştır (Fotoğraf:122).

Kubbe geçiş elemanları tromplar arasındaki duvarlara yüzeysel yarım daire kemerler yapılmıştır. Trompların ağızları ve kemer alınlıkları bütünüyle birbirinin devamı niteliğinde iri dal ve yapraklardan oluşan motiflerle bezenmiştir (Fotoğraf:117-118).

Kubbe geçiş elemanları tromplar ve tromplar arasındaki yarım daire kemerler arasına kalan üçgen pendentif görünümlü bölümlerde yeşil yağlı boyalı madalyonlar vardır. Bu madalyonlar içerisinde daha önce “Allah, Muhammet ve dört halife” isimleri yazılı olduğunu düşünülmektedir fakat günümüzde boştur. Trompların içerisi kırmızı, bordo, beyaz, lacivert ve sarı renklerde istiridye kabuğu şeklinde boyanmıştır. Doğu ve batıdaki yüzeysel kemerlerin ortasında dikdörtgen pencere açıklığı vardır. Güneydeki yarım daire kemerde ise 10cm. Genişliğinde dikdörtgen yeşil boyalı bir alan vardır (Fotoğraf:117).

Kubbe göbeğinde iç içe daireler biçiminde sınırlanmış çiçek motiflerinden oluşmuş küçük bir rozet mevcuttur. Kubbe eteği “S” biçimli bir burgu şeridi ile çevrelenmiştir. Burgunun her dilimi farklı renkte zemin üzerine yapılmış, tek dal şeklinde çiçekle doldurulmuştur. Kubbe eteğinin sekizgen kasnak görünümündeki

dar kademeli yüzeyine sekiz adet pano yerleştirilmiştir. Her bir panonun içerisine uçları helozonik kıvrımlı “C” biçiminde merkezi bir çiçek ile bunun iki yanına doğru simetrik uzanan çiçek demetleri işlenmiştir. Panoların arasına biber Bektaşî başlığı işlenmiştir (Fotoğraf:120).

Türbe içerisinde oldukça büyük tutulmuş Piri Babaya ait sanduka vardır. Günümüzde türbe ziyarete açıktır.

2.18.MERZİFON SOFULAR TÜRBEİ (ÜÇLER)

İnceleme Tarihi: 2016

Resim No: 123-127

Çizim No: 18

Eserin bulunduğu Yer: Merzifon ilçesinde Sofular Mahallesindedir. Sofular Camii kuzey batısındadır.

Tarihçesi: Yapının ne zaman yapıldığına dair bir bilgi yoktur. Kitabesi bulunmayan yapının camiye yaptıran Abdullah Paşa tarafından yapılmış olabileceği düşünülmektedir. Ancak bunu kesin olarak gösteren bir belge yoktur. Mimari özelliklerinden XV.yy 'a aittir . 1969-72 yılları arasında Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından onarım geçirmiştir (Çerkez,2005:38). Türbe içerisinde üç sanduka bulunmasından dolayı “üçler türbesi “ olarak bilinmektedir. Günümüzde sağlam durumda olan eser ziyarete açıktır.

Kitabesi: Yapının herhangi bir kitabesi yoktur

Mimari ve Yapı Özellikleri: Altıgen planlı olan türbe, kaba yonu taş ve moloz taş ile örülmüş beden duvarları en üstte iki sıra kirpi saçakla tamamlanmıştır. Üstte ise içten ve dıştan kubbe ile örtülüdür (Çizim:18, Fotoğraf:123).

Yapının tüm cephelerinde 65x105cm ebatlarında dikdörtgen pencere açıklıkları bulunmaktadır. Kuzey cephesine ise 75x195cm ebatlarında düz söveli giriş kapısı yerleştirilmiştir (Fotoğraf: 124-125-126).

Yapının iç mekânına kuzey cephedeki giriş açıklığından girilmektedir. Türbenin duvarlarında 75cm 'lik nişler oluşturulmuş ve pencereler bu nişler içerisine yerleştirilmiştir. Yapının üzeri Türk üçgenleri ile geçilen kubbe ile örtülüdür. Duvarlar ve kubbe içi beyaz badana ile boyalıdır. Türbenin zemini halılarla kaplıdır. Zeminde üç sanduka yerleştirilmiştir. Sandukaların üzeri yeşil örtü ile kapatılmıştır. Ziyarete açıktır (Fotoğraf:127).

2.19.AMASYA HAMDULLAH EFENDİ TÜRBEŞİ

İnceleme Tarihi: 2017

Resim No:128-135

Çizim No: 19

Eserin Bulunduğu Yer: Türbe Amasya merkezinde, Pirlar Mahallesinde 11 pafta 156. ada 28. parselde bulunmaktadır.

Tarihçesi: Eser, giriş kapısı üzerinde bulunan inşa kitabesine göre, H: 1263 M: 1846-47 yılında Hamdullah Efendi için yapılmıştır. Hamdullah Efendi, Hacı Bektaş Veli dergâhının potnişidir, asıl adı Mehmet Hamdi'dir ve II. Mahmut döneminde Amasya'ya sürgün edilmiştir (Doğanbaş,2001:2). Türbe Bektaşî Baba Türbesi olarak da bilinmektedir. 1314\1896 halk tarafından onarım geçirmiştir. V.G.M. tarafından 1989 yılında tamir geçirmiştir (Urak,1994:230). Yapıda bizim çalışma yaptığımız dönemde 2017 yılında dış duvarlarında bir onarım yapılmıştır.

Kitabesi: Türbenin giriş kapısı üzerinde,75x80cm. ebatlarında kitabesi bulunmaktadır. Sülüs hatla yazılmış altı satırlık Arapça bir kitabedir (Fotoğraf:131).

Osmanlıca Metin:

- پوست نشین آستان حاجی بکتاش ولی // همدخی اولاد حنکار نسل شاه اولیا
- شبهه سز شهید حسین النسب عالی حسب // چاکر اثنا عشرهم خادم فقر و فنا
- مظهر فیض هدایت مرشد کامل ایدی // اولدی مرأت کمالی سالکانه حقنما
- ظاهرا ایتسون قبرینی زیارت هپ زائران // اثنای روخی اولسون باطنا ال عبا
- چیقدی حافظ چارده معصوم تاریخ کوهرین // ایتدی حمدالله افندی حق دیو عزم خدا

– سنه ۱۲۶۳

Okunuşu:

- Post nişinî âsitân Hacı Bektâşi Velî // Hem dâhi evlâd-ı hünkâr nesli Şâh-ı evliya
- Şühesiz şehid Hüseyin el-Nesebi Âl-i hasb-i // Çaker isnâ aşere hem hâdim fakr'u fenâ
- Mazhâr-ı feyz-i hidâyet mürşidi kâmil idi // Oldu mer'et kemâli sâlikâne haknûma
- Zâhiren etsin kabrini ziyaret hep zairân // İsnâ-i rûhu olsun bâtına âl-i âba
- Çıktı Hâfız çarede mâ'sum tarihi gevherin? // Etti Hamdullah Efendi hak deyü azm-i Hûda
- Sene 1263 / H. 1846-47

Anlamı:

Hacı Bektaş-ı Velinin Postunun eşiğinde oturan müritlerinden, hemde hünkâr oğullarından evliyaların şahının soyundan olan

Şüphesiz iyi soylu, itibarlı seyyid olan oniki imamın kölesi, yokluk ve fakirliğin hizmetkârı

Başlangıç bereketinin mürşidi kâmil idi. Olgunluğu hak yolunu tutanlara mezar gibi oldu.

Mezarını ziyaret edenler onu hiç çekinmeden ziyaret etsinler. Bu sırada onun ruhu içten al-i aba (peygamber efendimizin ailesi) olsun

Bu mücevher tarih “hafız çarede masum” ibaresinde çıktı Hamdullah Efendi Allah diyerek Allah’a git.

Yıl 1263.\1846

Mimari ve Yapı Özellikleri: Türbe; kare planlı ve üzeri içte ve dışta kubbe ile örtülü olan bir yapıdır (Çizim:19,fotoğraf:128).

Türbe, dıştan 690cm ebatlarında kare planlıdır. İlk inceleme yaptığımızda sıvalı ve boyalıdır. Çalışmamızın devam ettiği dönem içerisinde yapının beden duvarlarındaki sıva ve boyalar kaldırılmış, kaba yonu taş ve tuğla ile oluşturulmuş almaşık duvar örgülü beden duvarları ortaya çıkartılmıştır (Fotoğraf: 129-135). Türbe cepheleri üstte bir sıra kirpi saçak ile son bulmuştur. Bunun üzerinde beden duvarlarından 40cm içeride sekizgen kasnak üzerine kubbe ile örtülüdür.

Cepheler zemin seviyesinde farklılık göstermektedir. Doğu ve batı cephelerine 90x112cm ebatlarında sivri kemer formunda yüzeysel niş içerisine dikdörtgen pencere açılmıştır. Doğu cephedeki pencere zeminden 27cm yükseklikte iken batı cephedeki pencere 120cm yüksekliktedir. Kuzey cephesi sağır bırakılmıştır. Güney cephesinde ise türbeye girişi sağlayan 100x190 cm ebatlarında basık kemerli giriş kapısı yer almaktadır. Kapı üzerinde dikdörtgen kitabelik bölümü vardır. Yapının kitabesi, yukarıda anlatılmıştır (Fotoğraf:130-131).

Türbenin iç mekânı, duvar uzunlukları 525cm olan kare planlı olup, üzeri tromplar ile geçilen kubbe ile örtülüdür. Doğu ve batı duvarların ortasına yapıyı aydınlatmak için sivri kemer formlu bir niş içerisine pencere yerleştirilmiştir (Fotoğraf:132).

Yapının duvarları geometrik ve bitkisel motiflerle yapılmış kalemîşi süslemeler ile doldurulmuştur. Bezemelerde genellikle kahverengi, kırmızı, mavi, sarı, siyah ve yeşil renkler kullanılmıştır. Duvarlardaki süslemeler genellikle aynı düzende oluşturulmuş olup, sadece üst bölümde bulunan yazı levhalarındaki yazılar birbirinden farklıdır.

Türbe içerisindeki süsleme programında duvarların en alt bölümünden üstte doğru ilk olarak, koyu sarı renkte zemin üzerine birbiri ardına yapılan yuvarlak motiflerin içleri sekiz kollu çiçeklerle bezeli olan ince bir bordür vardır. Bu bordür aynı zamanda bütün duvarlarda ince şerit halinde süsleme panolarını birbirinden ayırmak içinde kullanılmıştır.

Zeminde kullanılan ince bordürün üzerinde üst üstte yerleştirilmiş iki kalın bordür bulunmaktadır. Bu bordürlerin içerisi dikey olarak akordiona benzer bir

şekilde boyanmıştır. Üstteki pano içerisindeki kompozisyon bölümleri açık ve koyu kahverengi renklerde altaki panonun kompozisyonu ise açık ve koyu yeşil renklerde boyanmıştır. Bu iki bordürü açık kahverengi zemin üzerine yeşil yapraklı kırmızı renkli karanfil motifinin bulunduğu bordür birbirinden ayırmaktadır (Fotoğraf:132).

Akordion şeklinden düzenlenmiş iki geniş bordürden sonra üçüncü olarak kubbe geçiş elemanlarının hemen altında açık yeşil zemin üzerine siyah yuvarlak madalyonlar yapılmıştır. Madalyonların içerisinde celi sülüs hat ile kurandan yazılar görülmektedir. Madalyonların etrafını sarı renkte başak benzeri sarı bir motifle çevrelenmiştir. Yazı levhalarının arasında kahverengi çizgili oval kartuşlar içinde, vazodan çıkan çiçek motifleri yerleştirilmiştir. Bu oval kartuşlar ve madalyonlar arasına ise S şeklinde keskin kıvrımları olan bezemeler ve mavi ve kırmızı renkte çiçekler yerleştirilmiştir (Fotoğraf: 133).

Kubbe geçiş elemanları olan tromplar kahverengi ve koyu yeşil renkte dönüşümlü olarak yelpaze şeklinde boyanmıştır. Tromplar ile aynı hizada olacak şekilde her duvar yüzeyine yarım daire şeklinde yelpaze motifi yapılmıştır. Bu yarım daire şeklindeki yelpaze motiflerinin içerisi ise dönüşümlü olarak açık kahverengi ve turuncu renkte boyanmıştır. Tromplar ve yelpaze motifleri, enine çizgili olarak sarı ve turuncu bölmelerin olduğu bordürle çevrelenmiştir. Tromplar ile yelpaze motiflerinin arasında kalan köşelere siyah zeminli yuvarlak yazı panoları yerleştirilmiştir. Panoların içerisinde Allah, Muhammet, dört halife ve Hasan, Hüseyin isimleri yazılıdır. Bu yuvarlak yazı levhalarını üç köşeden palmet motifine benzeyen kahve ve mavi renkli bezemeler çevrelemektedir.

Kubbe geçiş elemanlarının üzerini, bir koyu kahve bir sarı renkli bölmelerin oluşturduğu bordür çevrelemektedir. Bu bordürün üzerinde mavi zemin üzerinde karşılıklı duran kırmızı ve yeşil palmetlerin sıralanması ile oluşturulmuş bordür vardır. Bu mavi bordürü iki yanda açık yeşil zemin üzerine koyu yeşil küçük lale motiflerinin peş peşe sıralanması şeklinde oluşturulmuş ince şerit şeklinde bir bordür çevrelemektedir.

Kubbe eteğinde bir sıra beyaz zemin üzerine mavi kontur çizgisi ile oluşturulmuş iri palmet motifleri dolanmaktadır. Kubbe göbeğine, kahverengi

zeminli sekiz kollu simetrik olmayan bir yıldız motifi yerleştirilmiştir. Yıldızın kolları ve araları yeşil renkte çizgilerle bölmelere ayrılmış ve kahverengi ile boyanmıştır. Bu büyük yıldız motifinin kenarları beyaz zemin üzerine kırmızı benekleri olan ince bir bordürle son bulmuştur. Kubbe göbeğindeki yıldız motifi ve kubbe eteğindeki iri palmet bordür arasında kalan kubbe yüzeyine mavi, gri ve siyah renkte dört tane gülbezek motifleri yerleştirilmiştir. Gülbezeler siyah bir kartuşla yuvarlak madalyon içine alınmıştır (Fotoğraf:134).

Türbenin doğu ve batı duvarda bulunan pencere nişlerinin iki yanı büyük boy natürmort ile bezenmiştir. Gri renkte bir vazo içinde açık mavi ve sarı renkte çiçekler ile kırmızı ve pembe güllerin yeşil yapraklar arasına yerleştirilmesi ile oluşturulan bitkisel bezemedir. Bu bitkisel bezemeler karşılıklı olarak yapılmış olup, açık sarı zeminli siyah kartuşlu dikdörtgen içerisine yerleştirilmiştir. Pencere alınlığında ise sarı ve turuncu renkte boyalarla yelpaze motifi oluşturulmuştur.

Türbenin duvarlarına kalemişi süslemelerin haricinde Hz. Ali 'ye ait fotoğraflar, resim panoları asılmıştır. Yapıda bulunan süslemeleri pencere kenarlarında bulunan motiflerden yola çıkarak 19. yy.a tarihlendirebiliriz.

Türbenin içerisinde, doğu batı doğrultusunda yerleştirilmiş, iki sanduka bulunmaktadır. Bu sandukalardan uzun olan Hamdullah Efendiye aittir. Sandukaların üzeri yeşil örtü ile tamamen kapatılmış durumdadır. Günümüzde ziyarete açıktır.

2.20.AMASYA ANONİM TÜRBE (MANSUR BABA TÜRBEİ)

İnceleme Tarihi: 2016

Resim No: 136-140

Çizim No:20

Eserin Bulunduğu Yer: Amasya İl merkezinde Üçler Mahallesinde, Sultan Bayezit Külliyesinin güneybatısındadır.

Tarihçesi: Türbenin kesin adı bilinmemekle birlikte Hüseyin Hüsamet'in Mansur Baba Türbesi olarak anlattığı yapının bu türbe olabileceği düşünülmektedir. Türbenin ne zaman yapıldığı hakkında net bir bilgi bulunmamaktadır. Kaynaklarda türbe içerisinde, Eş-şeyh İbrahim Hakkı Efendi, Eş-Şeyh Mansur Efendi ve Kırmacıade Mehmet Tevfik Efendi'nin mezarlarının bulunduğunu yazmaktadır. Mansur Efendi tekke Şeyhidir ve 1866 yılında vefat etmiştir. Türbenin bu tarihlerde yapılmış olduğunu düşünülmektedir. (Urak,1994:231; H. Hüsamet'in, 1986:173). Günümüzde kime ait olduğu bilinmediği için anonim türbe olarak adlandırılmaktadır. Türbenin bir süre cephanelik olarak kullanıldığı bilinmektedir (Urak,1994:231) .

Kitabesi: Yapının herhangi bir kitabesi yoktur

Mimari ve Yapının Özellikleri:

Kenar uzunlukları dışta 480cm içte 345cm olan kare planlı üzeri içten ve dıştan kubbe ile örtülüdür (Çizim:20,Fotoğraf:136).

Cepheler üç, beş ve dokuz olarak değişen tuğla ve moloz taştan oluşan almalı duvar sisteminde yapılmıştır. Köşelerinde ise iri boyutlu kesme taş malzeme kullanılmıştır (Fotoğraf:137).

Yapının dışında yer yer görülen sıva kalıntılarından sıvalı ve boyalı olduğu anlaşılmaktadır. 360cm yükseklikte olan beden duvarları iki sıra kirpi saçakla son bulmaktadır. Beden duvarlarından 18cm içeride başlayan tuğla malzeme ile örülmüş sekizgen kasnak üzerinde yine tuğla malzeme ile örülmüş kubbe türbenin üst örtüsünü oluşturmaktadır (Fotoğraf:136-137).

Türbenin doğu duvarında, zeminden 95cm yükseklikte 72x66cm ebatlarında dikdörtgen bir pencere ve bu pencerenin üzerinde kirpi saçakların hemen altında dikdörtgen küçük bir açıklık bulunmaktadır. Batı ve güney cepheleri sağır tutulmuştur. Kuzey cephesinde ise yapıya girişi sağlayan 70x120cm ölçülerinde olan yarım daire kemer alınlıklı, taş lentolu giriş kapısı bulunmaktadır.

Yapının iç mekânı sade bir görünüme sahiptir. Zemin topraktır. Doğru duvarındaki pencere içeride basık kemerlidir. Tromplarla geçilen tuğla örgülü kubbe ile örtülmüştür. Yapı içerisinde sanduka bulunmamaktadır (Fotoğraf:139-140).

2.21.GÜMÜŞHACIKÖY BAHADDİN BARAKİY (AHİLER TEKKESİ) TÜRBESİ

İnceleme Tarihi: 2016

Çizim No: 21

Resim No: 141-145

Eserin Bulunduğu Yer: Amasya İli, Gümüşhacıköy İlçesi Gümüş kasabasıdır. Camii Kebir Mahallesinde 17. pafta 3079 parselde bulunmaktadır.

Tarihçesi: Eser, Selçuklular döneminde Arabistan'dan gelen,1367 yılında gümüş kasabasında yaşayan Suhreverdi tarikatı şeyhlerinden Ahi İbrahim Busri tarafından tekke olarak yaptırılmıştır. Oğlu Ahi Burak Baba tarafından da vakıfları tanzim ettirilmiştir. Her ikisi de tekke içerisine defnedilmişlerdir (Bayram,1994: 64; Yaşar,1734:357).Kaynaklarda yapı içerisindeki üçüncü sandukanın üzerinde 1351 yılında ölen Bahaddin Barakıy adı yazıldığını görülmektedir. (H.Hüsametin,1930:357; Gölpınarlı,1941;43; Bayram1994;64). Günümüzde yapı içerisinde üç sanduka vardır fakat üzerinde yazılar bulunmamaktadır sandukalar değiştirilmiştir.

Kitabesi: Yapıya ait herhangi bir kitabe yoktur

Mimari ve Yapı Özellikleri: 710x680cm ebatlarında olan türbe, kuzey-güney doğrultusunda uzanan dikdörtgen planlıdır. Üzeri dıştan kırma çatı içten ahşap düz tavandır. Türbenin giriş cephesinde batı cepheye bitişik bir çeşme vardır (Çizim 21-Fotoğraf:141).

Yapının cepheleri sıvalı olduğu için inşa malzemesi görülmemektedir. Vakıflar genel müdürlüğünden ulaştığımız yapının eski fotoğraflarından inşa malzemesi olarak moloz taş, tuğla ve ahşap hatıllar kullanıldığını görülmektedir (Fotoğraf:145). Günümüzde sadece batı cephesinde yer alan tuğla örgüden inşa malzemesi olarak tuğla kullanıldığını anlaşılmaktadır (Fotoğraf:142). Türbe son dönemde tamamen yenilenmiştir.

Yapının cephelerine bakıldığı zaman, kuzey ve güney cephelerine 65x120cm ölçülerinde ikişer dikdörtgen pencere yerleştirilmiştir. Doğu cephesi sağır bırakılmıştır. Batı cephede ise 110x185cm ebatlarında giriş kapısı vardır (Fotoğraf:142-143).

Türbenin iç mekânı sade bir şekilde düzenlenmiştir. Güney ve kuzey duvarlarında bulunan ikişer dikdörtgen pencere ile aydınlatılmaktadır. Batı duvarında dikdörtgen biçimli ahşap kapaklı bir niş bulunmaktadır. Yapı içerisine üç ahşap sanduka yerleştirilmiştir. Sandukaların üzeri ahşap çıtalarla geometrik olarak bezenmiştir. Günümüzde ziyarete kapalıdır (Fotoğraf: 144).

2.22.TAŞOVA SEYYİT NURETTİN TÜRBEİ

İnceleme Tarihi:2016

Resim No: 146-152

Çizim No: 22

Eserin Bulunduğu Yer: Amasya İli Taşova İlçesinde Alpaslan Kasabasında bulunmaktadır.

Tarihçesi: H: 655 \ M: 1257 yılında Amasya Taşova İlçesinin Alpaslan Kasabasında Seyit Nurettin Alpaslan tarafından Zaviye yapıştırılmıştır. Zaviye içerisinde bulunan türbenin de bu tarihte yaptırılmış olabileceği düşünülmektedir.

Kitabesi: Yapının herhangi bir kitabesi yoktur.

Mimari ve Yapı özellikleri: Seyyit Nurettin Türbesi, kareye yakın planlı gövde bölümü ve dıştan kırma çatı içten düz tavanla örtülü bir yapıdır. Yapının gövde bölümü ve üst örtüsü ahşap malzemeden yapılmıştır (Çizim:22, Fotoğraf:146).

O.Cezmi Tuncer yapıyı anlatırken önü kemerli ve arkasındaki alan 475x395 cm olan eyvan türbe olma olasılığı yüksek bir yapıdır demiştir. Malzeme olarak ise moloz taş ve tuğla kullanıldığını bildirmiş olup üst örtüsünün yıkılmış olduğunu söyler ve bir yapının bölümü olabileceğinden bahseder (Tuncer,1991:16). Bu bilgilere bakarak günümüzdeki yapının tamamen yenilendiğini ve yukarda belirtildiği gibi bir zaviye ile birlikte yapılmış olduğu anlaşılmaktadır.

Günümüzde yapının giriş cephesinde üç ahşap direk taşıyan 85cm genişlikte ahşap bir sundurma bulunmaktadır. Türbenin giriş cephesi hariç, kuzey güney ve batı cepheleri dıştan 110cm kalınlıkta ve 240cm yükseklikte taş duvarla çevrelenmiştir. Taş duvarın türbeyi koruma amaçlı yapıldığı anlaşılmaktadır. (Fotoğraf:147).

Yapının kuzey ve güney cepheleri dıştan 510cm olup, sade bırakılmıştır. Batı cephesi 410cm olup, 87cm genişliğinde ve 130cm yüksekliğinde bir pencere

bulunmaktadır. Doğu cephe 400cm olup, 108cm genişliğinde ve 152cm yüksekliğinde bir kapı açıklığı bulunmaktadır (Fotoğraf:-147-148).

Türbenin iç bölümü kareye yakın planlı olup, üzeri ahşap düz tavanla örtülüdür. Türbenin kuzey ve güney duvarı 475cm'dir. Güney duvarı sade bırakılmış kuzey duvarında ise 82cm genişliğinde 80cm yüksekliğinde 40cm derinlikte iki ahşap kanatlı bir dolap bulunmaktadır. Batı duvarı 370cm olup, 75cm genişliğinde ve 125cm yükseklikte bir pencere açıklığı bulunmaktadır. Doğu duvarı 360cm olup, 90cm genişliğinde ve 145cm yüksekliğinde bir kapı açıklığı bulunmaktadır. 45cm genişliğinde iki ahşap kapı kanadı vardır. Yapının tavanında 105x105cmölçülerinde kare bir tavan göbeği vardır (Fotoğraf:150-151-152).

Türbenin içerisinde kuzey güney doğrultusunda üç sanduka bulunmaktadır. Birinci sanduka 190cm uzunluğunda ve 50cm genişliğindedir. İkinci sanduka 75cm uzunluğunda 60cm genişliğindedir. Üçüncü sanduka ise 130cm uzunluğunda 65cm genişliğindedir.

2.23.GÜMÜŞHACIKÖY ÇUKUR DEDE (UYUŞUK TEKKESİ) TÜRBESİ

İnceleme tarihi: 2016

Resim No:153-157

Çizim No: 23

Eserin Bulunduğu Yer: Gümüşhacıköy İlçesi Gümüş Kasabasındadır. Camii Kebir Mahallesiinde 17. pafta 3169 parselde bulunmaktadır (V.G.M.)

Tarihçesi: Eserin kim tarafından ne zaman yaptırıldığı bilinmemektedir. Yapının plan ve malzeme özelliklerine bakıldığı zaman günümüzdeki türbe XIX. yüzyılda yapılmıştır.

Kitabesi: Yapıya ait herhangi bir kitabe yoktur

Mimari ve Yapı Özellikleri: Türbe, güneyden kuzeye doğru alçalan eğimli bir arazi üzerine yerleştirilmiştir. Eser, kare planlı olup, üzeri dıştan kırma çatı içten ahşap düz tavan ile örtülüdür. (Çizim:23,Fotoğraf:153). Kaynaklarda yapının iki katlı olduğu ve arazi meyilinden dolayı alt katın toprak altında kaldığı bilgisine ulaşılmaktadır (Bayram,1994:68).

Yapı günümüzde sıvalı olduğu için inşa malzemesi anlaşılmamaktadır. Ancak, vakıflar genel müdürlüğünden ulaştığımız eserin eski fotoğraflarından inşa malzeme olarak moloz taş, kerpiç ve moloz taşlar arasında tuğla kullanıldığı bilgisine ulaşılmaktadır (Fotoğraf:157). Günümüzdeki yapı tamamen yenilenmiştir.

Cephelere bakıldığı zaman, doğu cephesi sağır tutulmuştur. Güney cephesinin çok az bir bölümü toprak seviyesi üzerinde görülmektedir. Bu bölüm 60cm yüksekliğinde ve 400cm uzunluğunda açık bırakılmıştır ve ahşap kafesle kapatılmıştır (Fotoğraf:155). Batı cephesinde üst seviyede 70x90cm ebatlarında dikdörtgen biçimde pencere bulunmaktadır. Kuzey cephesine yapıya girişi sağlayan düz atkılı 80x130cm ebatlarında giriş kapısı yerleştirilmiştir (Fotoğraf:154).

Türbeye üç basamaklı bir merdivenle inilmektedir. Güney duvarında bulunan dikdörtgen ahşap kafes ile kapatılmış açıklık ve batı duvarında bulunan dikdörtgen pencere ile aydınlatılmaktadır. Zemin taş döşemelidir. Zemin üzerinde bir sanduka bulunmaktadır.

Yapı içte düz ahşap tavanla örtülüdür. Tavanın yüzeyinden çıtalar ile oluşturulmuş kareler ve baklava dilimi kompozisyonu ile hareketlendirilmiştir. Oldukça sade bir yapıdır (Fotoğraf:156). Günümüzde ziyarete kapalıdır.

3.DEĞERLENDİRME

Amasya Türbeleri konulu tezimizin değerlendirme bölümünde yapılar; plan tipolojisi, mimari unsurlar, mimari yapı elamanları, malzeme-teknik ve süsleme başlıkları altında toplu olarak ele alınmış ve farklı illerdeki benzer yapılar ile karşılaştırmaları yapılmıştır.

İncelediğimiz yapılarda türbe mimarisindeki kare, dikdörtgen, çokgen, baldaken ve eyvan planlı türbeler görülmektedir. Mimari unsurlar dönemlerine göre değişiklik göstermekle birlikte cenazelik, gövde ve üst örtüden oluşmaktadır. Üst örtü olarak yapılarda kubbe, külah, tonoz ve kırma çatı kullanıldığı görülmektedir.

Yapılarda inşa malzemesi olarak yörede genelde taş malzeme kullanılmıştır. Selçuklu döneminde görülen yapılarda kesme taş malzeme Osmanlı dönemi eserlerinde ise kesme taş, moloz taş ve tuğla-taş örgü sistemlerini görülmektedir.

Süsleme açısından türbelerde taş, tuğla kalemşi ve çini süslemelerde geometrik, bitkisel ve figür motifleri uygulanmıştır.

3.1.Plan Tipolojisi

3.1.1.Çokgen Planlı Türbeler

Kenar sayısı beş ve daha fazla olan türbeler bu grubu oluşturmaktadır. Karahanlı ve Gazneli döneminden itibaren görülmeye başlayan plan tipidir. Anadolu’da, Selçuklu döneminde sıkça kullanılmış olan çokgen plan tipi Beylikler ve Osmanlı döneminde de kullanılmaya devam etmiştir. Selçuklu döneminde çokgen planlı türbelerde üst örtü olarak genelde konik külah kullanılmıştır. Osmanlı döneminde ise kubbe ile örtülü oldukları görülmektedir.

Çokgen prizma gövdeli türbelerde beşgen, yedigen ve dokuzgen gibi tek sayıda kenarlardan oluşan plan şeması, estetik kaygılar nedeni ile çok fazla uygulanmamıştır. Anadolu Selçuklu ve Beylikler döneminde beşgen ve altıgen planlı türbeler bulunmamakla birlikte, Konya II. Kılıçarslan Türbesindeki gibi ongen (1178) ve Kayseri Döner Kümbette (1285) olduğu gibi onikigen planlı türbeler bulunmaktadır (Önkal,1996;185).

Anadolu’da onikigen planlı türbelerden daha fazla kenar sayısı olan türbeler hiçbir zaman rağbet görmemiştir. Erzurum’da bulunan Mehdi Abbas Türbesi onaltıgen prizma gövdeli tek yapıdır. (Daş,2003;381). Osmanlı döneminde de beşgen planlı türbeler yapılmamıştır fakat bu dönemde altıgen planlı türbeler bulunmaktadır. Kayseri Şeyh Tennure Türbesi ve Bursa Şair Ahmet Paşa Türbesini bunlara örnektir (Daş,2003:381). Anadolu’da yapılan çokgen planlı türbeler içerisinde her dönemde sıkça karşımıza çıkan plan tipi sekizgen planlı türbelerdir.

Çalışmamız içerisinde yer alan 23 türbeden üçü çokgen planlıdır. Bunlardan Halifet Gazi Türbesi (XII. yy) ve Burmalı Minare Cami Türbesi (1237-47) Selçuklu dönemine ait sekizgen planlı türbelerdir. Türbeler kesme taş malzemeden yapılmış olup, içten kubbe dıştan konik külah ile örtülüdür. Plan bakımından benzerlik taşıyan, yaklaşık aynı dönemlerde yapılmış olan Divriği Sitte Melik Türbesi (1228),Kemah Mengücek Gazi Türbesi ve Erzurum Emir Saltuk Kümbeti benzer örneklerdir (Önkal,1996; 19,37,46).

Merzifon ilçesinde bulunan Sofular Türbesi (XV. YY) ise Osmanlı dönemine ait altıgen planlı bir türbedir. Türbe moloz taş malzeme ile yapılmış olup, içten ve dıştan kubbe ile örtülüdür. Osmanlı dönemine ait sekizgen planlı türbelere Ankara Karacabey Türbesi (1444) ve Bursa Süleyman Paşa Türbesidir (1337) (Daş,2003;383).

3.1.2.Kare Planlı Türbeler

Kare planlı türbe geleneği İran ve Türkistan’da başlayarak günümüze kadar gelmiştir (Arık,1969,61-77). Anadolu’da sıkça görülen plan tiplerinden birisidir. Selçuklu döneminde uygulanmış olmakla beraber, özellikle Osmanlı dönemi türbelerinde sıklıkla karşılaştığımız plan tipidir.

Kare planlı türbelerde üst örtü olarak kübik gövdenin köşeleri pahlanarak konik külah ile örtülü olanlar vardır. En çok kullanılan ise kare planlı olup, üzeri kubbe ile örtülü olan türbelerdir.

Çalışmamız içerisinde yer alan 23 türbeden 10 tanesi kare planlıdır. Gökmedrese Cami Türbesi kare planlı üzeri içten kubbe dıştan külah ile örtülüdür. Çukur Dede Türbesi (XIX. YY) kare planlı üzeri dıştan kırma çatı içten düz tavan ile örtülüdür. Mansur Baba (Anonim) Türbesi (1866), Selamet Hatun Türbesi (1453), Kemal Paşa Türbesi (1482-1513), Hamdullah Efendi Türbesi(1847), Hacı Nazır Baba Türbesi (1490), Selamet Hatun Türbesi(1453-54), Piri Baba Türbesi (XV. YY) ve Osman Çelebi Türbesi (1513) ise, kare planlı üzeri içten ve dıştan kubbe ile örtülü yapılardır.

İznik Kırkızlar Türbesi (1330-1360), Bilecik Mal Hatun Türbesi (XIV. YY), Bursa Hamza Bey Türbesi (XV. YY), Bursa II. Murat Türbesi (1451) ve daha birçok türbe kare planlı türbelere örnek teşkil etmektedir (Daş,2003;377).

Erken Osmanlı döneminden itibaren kare planlı türbelerin giriş cephelerine revak bölümü yapıldığını görülmektedir. Amasya 'da bulunan Osman Çelebi Türbesi (1513),Kemal Paşa Türbesi (XV. YY) ve Piri Baba Türbesinin (XV. YY) giriş cephesinde revak bölümü bulunmaktadır. Bursa Abdal Mehmet Türbesi (1450), Bursa I.Murat Türbesi (1389), Gelibolu Mansur Bey Türbesi (XV. YY), İznik Kırkızlar Türbesi (1330) ve Bursa Çoban Bey Türbesi (XVI. YY) kare planlı önünde revak bölümü bulunan türbelere örnektir (Daş,2003;378).

3.1.3.Dikdörtgen Planlı Türbeler

Anadolu'da Dikdörtgen planlı türbelere her dönemde rastlanmakla birlikte bu plandaki türbelerin hiçbir dönemde yaygınlaşmadığı görülmektedir.(Daş,2003;379)

Konumuz içerisinde yer alan Torumtay Türbesi (1378-79) Selçuklu dönemine ait dikdörtgen planlı türbe özelliği göstermektedir. Torumtay Türbesi dikdörtgen planlı olup, içten beşik tonoz dıştan düz dam ile örtülüdür.

Kemah Behram Şah Türbesi (XII. YY sonları) ve Kayseri Pınarbaşı Sancaktar Türbesi (1237-1236) Selçuklu dönemine ait dikdörtgen planlı türbelerdir (Daş,2003;379).

Çalışmamız içerisinde yer alan Pir Süceaddin İlyas Türbesi Erken Osmanlı dönemine ait dikdörtgen planlı türbedir. Türbe içten ve dıştan üç kubbe ile örtülmüştür. Erken Osmanlı döneminde dört türbe dikdörtgen planlıdır ve hepsinin plan düzeni birbirinden farklıdır. Amasya Pir Süceaddin İlyas Türbesinden hariç erken Osmanlı döneminde Bilecik Şeyh Edebali Türbesi (XIV. YY ortaları), Balıkesir Paşa Sultan Türbesi (XV. YY sonu) ve Bursa Geyikli Baba Türbesi (1324-62) dikdörtgen planlı olarak inşa edilmiştir (Daş,2003;379).

Konumuz içerisindeki Sultan Mesut Türbesi Beylikler dönemine ait içten beşik tonoz dıştan düz dam ile örtülü dikdörtgen planlı türbedir. Bahaddin Barakıy Türbesi(Ahiler Tekkesi) (XIX. YY) günümüzde tamamen yenilenmiş olan dikdörtgen planlı bir türbedir. Üzeri kırma çatı ile örtülüdür.

3.1.4.Eyvan Planlı Türbeler

Eyvan plan tipi, üzeri çoğunlukla tonoz ile örtülü üç tarafı kapalı bir tarafı kemer ile dışa açık olan plan tipidir. Anadolu’da eyvan planlı türbeler Selçuklu, Beylikler ve Osmanlı döneminde görülmektedir.

Çalışmamız içerisinde yer alan 23 türbeden üçü eyvan planlı türbeler grubuna girmektedir. Kadılar Türbesi (XIV. YY) ve Şadgeldi Paşa Türbesi (XIV. YY) dikdörtgen eyvan planlı, üzeri beşik tonozla örtülü ve kuzey yönünden sivri kemer ile dışa açılmaktadır. Hızır Paşa Türbesi (1465) ise kare planlı üzeri kubbe ile örtülü ve doğu cephesinden sivri kemer ile dışa açılmaktadır.

Akşehir Emir Yavtaş Türbesi, Konya Bedrettin Gevhertaş Türbesi ve Kastamonu Aşıklı Sultan türbesi Anadolu’da görebileceğimiz eyvan planlı türbelere örnektir (Önkal,1996; 321,334).

3.1.5.Baldaken Planlı Türbeler:

Baldaken planlı türbeler tahminen Beylikler döneminde yapılmaya başlanmış ve Osmanlı döneminde gelişmiştir. Cumhuriyet döneminde hala görülmeye devam etmektedir. Baldaken planlı türbelerin yapılmasını etkileyen yapılar olarak, köşk

mescitler, ateşgedeler, şadırvanlar ve Roma devrinde Anadolu da yapılmış olan mezar anıtları gösterilebilir (Kılıcı,1992:3-5).

Çalışmamız içerisinde yer alan 23 türbeden üç türbe baldaken planlıdır. Yörgüç Paşa Türbesi (1430), Şahrüz Hatun(Halkalı) Türbesi (1479) ve Kurtboğan Türbesi (XV. YY) kare baldaken planlı türbeler gurubuna girmektedir. Yapılar kare dört ayağın yuvarlak kemerler ile birbirine bağlanması ve üzeri kubbe ile örtülmesi şeklinde düzenlenmiştir.

Anadolu’da yer alan İznik Sarı Saltuk Türbesi (XIV. YY ortaları), İznik Yakup Çelebi Türbesi (XIV. YY sonları), Bursa Umur Bey Türbesi (1461) konumuz içerisinde yer alan türbelerle aynı dönemlerde yapılmış kare baldaken planlı türbe örnekleridir (Daş,2003;384).

YAPININ ADI	TARİHİ	ÇOKGEN	KARE	DİKDÖRTGEN	EYVAN	BALDAKEN
Halifet Gazi Türbesi	XII. yy	X				
Burmali Minare Cami Türbesi	1237-47	X				
Gökmedrese Cami Türbesi	1266-67		X			
Toruntay Türbesi	1279			X		
Sultan Mesut Türbesi	XIV. yy			X		
Şad Geldi Paşa Türbesi	XIV. yy				X	
Kadılar Türbesi	XIV. yy				X	
Yörgüç Paşa Türbesi	1430					X
Selamet Hatun Türbesi	1453		X			
Kurtboğan Türbesi	1457					X
Hızır Paşa Türbesi	1465				X	
Şahrüz Hatun Türbesi	1479					X
Pir Süceaddin İlyas Türbesi	1482			X		
Hacı Nazır Baba Türbesi	1490		X			
Kemal Paşa Türbesi	XV. yy		X			
Osman Çelebi Türbesi	1513		X			
Piri Baba Türbesi	XV. yy		X			
Sofular Türbesi	XV. yy	X				
Hamdullah Efendi Türbesi	1846		X			
Anonim Türbe	1866		X			
Bahaddin Barakıy	XIX. yy			X		
Seyyit Nurettin Türbesi	XIX. yy			X		
Çukur Dede Türbesi	XIX.yy		X			

Tablo 1: Amasya Türbeleri Plan Tipolojisi

3.2.Mimari Unsurlar

Anadolu’da türbeler genel olarak dört ana bölümden oluşmaktadır. Bunlar mumyalık (Cenazelik) oturtmalık, gövde ve üst örtü bölümleridir (Arık,1969:65).

3.2.1.Mumyalık (Cenazelik)

Mumyalık veya cenazelik katı olarak adlandırılan bölüm türbelerin en alt katını oluşturmaktadır. Ziyarete kapalı olan bu mekân genel olarak yarı yüksekliğe kadar toprağa gömülü şekilde yapılmıştır. Genellikle küçük bir giriş ve havalandırmak için mazgal pencere açıklıkları yerleştirilmiştir. Bazı türbelerde ise pencere açıklığı bulunmamaktadır. Mumyalık katı Anadolu’da Selçuklu döneminde yapılan türbelerin vazgeçilmez bir unsurudur. Beylikler döneminden itibaren yavaş yavaş ortadan kalkmaya başlamıştır. Taş malzeme ile inşa edilen mumyalık katları beşik tonoz, çapraz tonoz, yıldız tonoz veya kubbemsi tonozla örtülmüştür.

Çalışmamız içerisinde yer alan 23 türbeden 6 türbede cenazelik katı bulunmaktadır. Cenazelik katı bulunan 4 türbe Selçuklu dönemine ait, 2 türbe ise Osmanlı dönemine aittir.

Gökmedrese Cami Türbesinin (1266-67) cenazelik bölümü kare planlı beşik tonoz ile örtülüdür. Cenazelik bölümünü havalandırmak ve aydınlatmak için bir mazgal pencere yer almaktadır. Halifet Gazi Türbesi (XII. YY), Burmalı Minare Cami Türbesi (1266-67), Sultan Mesut Türbesi (XIV. YY) ve Kemal Paşa Türbesinin (XV. YY) cenazelik bölümleri de beşik tonoz ile örtülüdür. Şahrüz Hatun Türbesinin (1479) mumyalık bölümünün üst örtü sistemi bilinmemektedir

3.2.2.Kaide\Oturtmalık:

Türbelerde gövdenin zemine sağlam oturmasını sağlamak için yapılan bölümdür. Mumyalığı olmayan türbelerde genel olarak 20-30 cm olan oturtmalık bölümü genel olarak gövde bölümünün planına göre yapılmaktadır. Mumyalığı bulunan türbelerde ise oturtmalık bölümü mumyalık katının toprak üzerinde kalan bölümünden ibarettir. Bu şekilde yapılmış kaidelerin planı gövde bölümüne göre değil cenazelik bölümünün planına göre düzenlenmiştir. Anadolu Selçuklu

döneminde kare planlı oturtmalık bölümüne sahip olan ve gövde bölümü silindirik veya çokgen olan türbelerde gövdeye geçiş bölümünde kolaylık sağlayabilmek için kaidenin köşeleri pahlanmıştır. Oturtmalık bölümü ve gövde bölümü aynı olan türbeler dıştan bakıldığı zaman mumyalık katı ve mescit katını birbirinden ayırt etmek zordur.

Çalışmamız içerisinde yer alan Burmalı Minare Cami Türbesinin(1266-67) kaide bölümü kesme taştan kare planlıdır. Gövdeye geçişte kolaylık sağlaması için kaide bölümünün köşeleri pahlanmış şekildedir. Halifet Gazi Türbesinin (XII. YY) kaide bölümü moloz taş ile kare planlı olarak düzenlenmiştir.

Kemal Paşa Türbesi (XV. YY), Osman Çelebi Türbesi (1513) ve Gökmedrese Cami Türbesinde(1237-47) gövdeye uygun şekilde düzenlenmiş toprak üzerinde çok az bir bölümü görülen kare kaide bulunmaktadır.

3.2.3. Gövde (Mescit Bölümü)

Türbelerde, ilk bakışta algılanan kısım gövde bölümüdür. Türbe planları yapıların gövde bölümlerine göre belirlenmektedir. Türbelerin gövdeleri kare prizma, dikdörtgen prizma ve çokgen prizma şeklinde düzenlenmiştir.

Çalışmamız içerisinde incelediğimiz 23 türbeden üç tanesi çokgen prizma gövdeli, dokuzu kare prizma gövdeli, beşi dikdörtgen prizma gövdelidir. Konumuz içerisinde yer alan üç baldaken planlı türbe kare gövdelidir. Üç eyvan planlı türbeden ikisi dikdörtgen prizma gövdeli, biri ise kare prizma gövdelidir.

Halifet Gazi Türbesi (XIII. YY), Burmalı Minare Cami Türbesi (1237-47) ve Sofular (üçler) Türbesi (XV. YY) çokgen (poligonal) prizma gövdelidir

Gök Medrese Cami Türbesi (1266-67), Sultan Mesut Türbesi (XIV. YY), Piri Baba Türbesi (XV. YY), Kemal Paşa Türbesi (XV. YY), Osman Çelebi Türbesi (1513), Anonim Türbe (1866), Selamet Hatun Türbesi (1453-54), Hamdullah Efendi Türbesi (1847), Hacı Nazır Baba Türbesi (1490) kare prizma gövdelidir.

Toruntay Türbesi (1279) Pir Süceaddin İlyas Türbesi (1482) ve Bahaddin Barakıy Türbesi ise dikdörtgen prizma gövdelidir.

3.2.4.Üst Örtü

Bir yapıyı üstten kapatan örten kubbe, tonoz, kırma çatı ve düz dam gibi öğeler üst örtü olarak kabul edilmektedir.

3.2.4.1.Kubbe

Aşağıya çevrilmiş yarım küre şeklinde bir örtü ögesidir. Geniş açıklıkları örtebilen teknik özelliği bakımından iyi bir mimari çözüm, yuvarlak şekliyle çeşitli örtülere göre estetik değeri yüksek bir formdur. Farklı mimari kültür çevrelerinde üslûplara kimlik veren kubbe çok eski zamanlardan beri kullanılmaktadır. Yapı üzerinde çıkıntı yaparak yükselen kubbenin çapı, yüksekliği ve şekli devir ve bölgelere göre çeşitlilik göstermiştir (Mülayim,2002;301).

Ahşap, tuğla ve taş örgü teknikleri kullanılarak mimarlık tarihi boyunca denenen kubbe asıl dikkat çekici gelişmesini Türk ve İslâm mimarisinde ortaya koymuş, özellikle Osmanlı mimarisinde tam ve yarım kubbeler halinde düzenlenerek en gelişmiş şeklini almıştır(Mülayim,2002;3001)

Dini mimaride kubbenin kullanıldığı ilk yapı, Roma mimarisinde Panteon tapınağıdır. İslamiyet'in yayılması ile yapılan ve günümüze gelebilen en eski yapı Horasan'daki Samanoğlu İsmail Bey Türbesidir. Türbe kare planlı ve üzeri kubbe ile örtülüdür (Boran,2001:228-229).

Karahanlı döneminde sıkça görülmeye başlanan Kubbe örtü Sistemi Büyük Selçuklu, Anadolu Selçuklu, Beylikler ve Osmanlı döneminde gelişimini sürdürerek birçok örnekte görülmektedir. Beylikler döneminde türbeler, Selçuklunun bir devamı niteliğine içten kubbe dıştan ise konik külahla örtülmüşlerdir. Osmanlı'da ise yapılar içtende dıştan da kubbe ile örtülüdür fakat çok nadir olarak bölgesel özelliklere göre içten kubbe dıştan konik külahla örtülü türbelerde bulunmaktadır. Buna örnek olarak Eruh Erenkaya köyündeki Şeyh Veli Türbesini gösterebiliriz (Boran, Tüfekçioğlu:2009:153).

Çalışmamız içerisinde yer alan 23 türbeden 3 tanesinde içten kubbe dıştan konik külah ile örtülüdür. 13 türbe ise içten ve dıştan kubbe ile örtülüdür.

Konumuz İçerisinde yer alan Hamdullah Efendi Türbesi (1846), Pir Süceaddin İlyas Türbesi (1482), Kemal Paşa Türbesi (XV. YY), Selamet Hatun Türbesi (1453-54), Şahrüz Hatun Türbesi (1479), Kurtboğan Türbesi (XV. YY), Yörgüç Paşa Türbesi(1430), Sofular Türbesi (XV. YY), Hacı Nazır Baba Türbesi (1490), Piri Baba Türbesi (XV. YY), Mansur Baba (anonim) Türbesi (1866) , Hızır Paşa Türbesi (1465) ve Osman Çelebi Türbesinin (1513) üzeri içten ve dıştan kubbe ile örtülüdür.

Burmalı Minare Cami Türbesi (1237-47), Halifet Gazi Türbesi (XIII. YY) ve Gökmedrese Cami Türbesinin (XIII. YY) üzeri ise içten kubbe dıştan konik külahla örtülüdür.

3.2.4.2.Pramidal Külah

Kare, silindir ve çokgen prizma biçimindeki yapıların üstünü örten sivri üst örtüsüdür. Taş ve tuğla malzeme ile yapılan külahlar sekizgen, onikigen ve onaltıgen prizma şeklinde ve yıldızvari dilimli şekilde uygulanmışlardır.

Türbelerde pramidal külah kullanımı, Selçuklu döneminde sıkça karşımıza çıkmaktadır. Beylikler döneminde yapılarda üst örtü olarak pramidal külah kullanılmaya devam etmekle birlikte Osmanlı döneminde kullanımı tamamen ortadan kalkmıştır.

Çalışmamız içerisinde yer alan 23 türbeden, Burmalı Minare Cami Türbesi (1237-47), Halifet Gazi Türbesi (XIII. YY) ve Gök Medrese Cami Türbesi (1266-67) konik külah ile örtülü olan yapılardır.

Gökmedrese Cami Türbesinin (1266-67) külahı malzeme ve şekil bakımından farklılık göstermektedir. Malzeme olarak tuğla kullanılmış olan külah bölümü kırma külah şeklinde yıldızvari yapılmıştır. Bu şekilde yapılmış külah örneğine Sivas Divriği Cami (1228-29) maksure kubbesinde ve Tokat Nurettin Bin Sen Timur Türbesi (1314) üst örtüsünde rastlanmaktadır (Önkal,1996;300).

Burmali Minare Cami Türbesi (1237-47) ve Halifet Gazi Türbesi (XIII. YY) kesme taş malzemeden düz konik külâhla örtülüdür. Tokat, Sefer Paşa Türbesi ve Kemah Melik Gazi Türbesi konik külâh ile örtülü türbelere örnektir (Önkâl,1996;257,46).

3.2.4.3.Tonozlar

Tonozlar bir kemer açıklığının devamı suretinde kâgir eğrisel yüzey ya da yüzeylerden oluşan mimari örtü ögesidir. Tek ya da iki eksenli olarak yapılır (Boran,2001:230).

Mimaride örtü elemanı olarak sıkça kullanılan tonoz, kemerlerin bir araya gelmesiyle oluşmuş tavan örtüsüdür. Daha çok tuğla ve taş ile örülen tonoz, form olarak alttan iç bükey olmak üzere yarım silindir biçime sahiptir.

Tarihi yapılarda örttüğü mekânın geometrik biçimine, işlevine ve kesitini oluşturan eğrinin formuna göre çeşitli tonoz çeşitleri geliştirilmiştir. Beşik tonoz, çapraz tonoz, yıldız tonoz, aynalı tonoz, tekne tonoz, sivri tonoz ve yelpaze tonoz gibi örnekleri bulunmaktadır. Konumuz içerisinde tonoz uygulaması görülen yapıların hepsinde beşik tonoz kullanılmıştır. Beşik tonoz, uzun dikdörtgen yapıların örtülmesinde sıkça kullanılmıştır. Form olarak yarım silindir biçimdedir ve kesit eğrisini oluşturan kemerler yarım daire biçimindedir.

Çalışmamız içerisinde yer alan 23 türbeden, dördü tonoz ile örtülüdür. Kadılar Türbesi (XIV. YY), Şadgeldi Paşa Türbesi (XIV. YY) Torumtay Türbesi (1279) ve Sultan Mesut Türbesinde (XIV. YY) örtü sistemi olarak beşik tonoz kullanılmıştır.

Gökmedrese Cami (1266-67) Türbesi, Burmalı Minare Cami Türbesi, Sultan Mesut Türbesi, Halifet Gazi Türbesi ve Kemal Paşa Türbesinin cenazelik bölümleri beşik tonoz ile örtülüdür.

3.2.4.4.Düz Tavan

Konumuz İçerisinde Yer alan Torumtay Türbesi (1279), Kadılar Türbesi (XIV. YY), Şadgeldi Paşa Türbesi (XIV. YY) dıştan düz damla örtülüdür. Çukur

Dede Türbesi (XIX. YY), Bahaddün Barakıy Türbesi (XIX. YY) ve Seyyit Nurettin Türbesi (XIX. YY) ise içten düz ahşap tavanla örtülüdür.

3.2.4.5.Kırma Çatı

Çalışmamız içerisinde yer alan 23 türbeden üçü kırma çatı ile örtülüdür. Bunlar, Çukur Dede Türbesi (XIX. YY), Bahaddin Barakıy Türbesi (XIX. YY) ve Seyyit Nurettin Türbesidir (XIX. YY).

YAPININ ADI	TARİHİ	İÇTE			DIŞTA			
		KUBBE	TONOZ	DÜZ TAVAN	KUBBE	KÜLAH	DÜZ DAM	KIRMA ÇATI
Halifet Gazi Türbesi	XII. yy	X				X		
Burmali Minare Cami Türbesi	1237-47	X				X		
Gökmedrese Cami Türbesi	1266-67	X				X		
Toruntay Türbesi	1279		X				X	
Sultan Mesut Türbesi	XIV. yy		X				X	
Şad Geldi Paşa Türbesi	XIV. yy		X				X	
Kadılar Türbesi	XIV. yy		X				X	
Yörgüç Paşa Türbesi	1430	X			X			
Selamet Hatun Türbesi	1453	X			X			
Kurtboğan Türbesi	1457	X			X			
Hızır Paşa Türbesi	1465	X			X			
Şahrüz Hatun Türbesi	1479	X			X			
Pir süceaddin İlyas Türbesi	1482	X			X			
Hacı Nazır Baba Türbesi	1490	X			X			
Kemal Paşa Türbesi	XV. yy	X			X			
Osman Çelebi Türbesi	1513	X			X			
Piri Baba Türbesi	XV. yy	X			X			
Sofular Türbesi	XV. yy	X			X			
Hamdullah Efendi Türbesi	1846	X			X			
Anonim Türbe	1866	X			X			
Bahaddin Barakıy Türbesi	XIX. yy			X				X
Seyyit Nurettin Türbesi	XIX. yy			X				X
Çukur Dede Türbesi	XIX.yy			X				X

TABLO 2: Amasya Türbelerinde Üst Örtü Sistemleri

3.3.Mimari Elemanlar

3.3.1. Yapı Elemanları

3.3.1.1.Duvarlar

Amasya türbelerinde üst örtünün yükü duvarlara ve ayaklara verilmiş durumdadır. Yükün ağırlığına göre duvar kalınlıkları değişiklik göstermektedir. Türbelerdeki duvar kalınlıkları genel olarak 100cm. olarak uygulanmıştır.

Çalışmamız içerisindeki yer alan yapılardan Burmalı Minare Cami Türbesi(1237-57) hariç hepsi içten sıvalıdır. Burmalı Minare Cami Türbesi (1237-47) ise içte ve dışta taş malzemeli duvarlara sahiptir. Pir Süceaddin İlyas Türbesi (1482) , Selamet Hatun Türbesi (1453), Bahaddin Barakıy Türbesi (XIX. YY) ve Çukur Dede Türbesi (XIX. YY) ise içten ve dıştan sıvalı durumdadır.

3.3.1.2.Giriş Kapıları

Dini mimaride yapılara bakıldığı zaman camiler de giriş kapıları genel olarak kuzey cepheye yerleştirilmiş şekildedir. Türbe mimarisinde ise giriş kapılarının yerleştirildiği belirli bir cephe olmayıp, türbe planına göre herhangi bir cepheye yerleştirilebilmektedir. Çalışmamız içerisine yer alan 23 türbeden 5 türbenin giriş kapısı doğu cepheye, 4 türbenin giriş kapısı güney cepheye, 7 türbenin giriş kapısı kuzey cepheye ve 2 türbenin giriş kapısı batı cepheye yerleştirilmiştir.

Konumuz içerisindeki, Torumtay Türbesi (1279), Şad Geldi Paşa Türbesi (XIV. YY), Kadılar Türbesi (XIV. YY), Selamet Hatun Türbesi (1453) ve Seyyit Nurettin Türbesinin (XIX. YY) giriş kapıları yapıların doğu cephelerine yerleştirilmiştir.

Halifet Gazi Türbesi (XII. YY), Burmalı Minare Cami Türbesi (1437-47), Piri Baba Türbesi (XV. YY) ve Hamdullah Efendi Türbesinin (1846) giriş kapıları yapıların güney cephelerine yerleştirilmiştir.

Hacı Nazır Baba Türbesi (14909, Sofular Türbesi (XV. YY), Sultan Mesut Türbesi (XIV. YY), Pir Süceaddin İlyas Türbesi (1482), Osman Çelebi Türbesi

(1513), Hızır İlyas Türbesi (1465) ve Çukur Dede Türbesi (XIX. YY) giriş açıklıkları yapıların kuzey cephesinde bulunmaktadır.

Gökmedrese Cami Türbesi (1266-67) ve Bahaddin Barakıy Türbesinde (XIX. YY) ise giriş açıklıkları batı cepheye yerleştirilmiştir.

Çalışmamız içerisinde yer alan türbelerde giriş kapıları abidevi nitelikte olmasa da sade basit bir şekilde düzenlenmiş bir taç kapı niteliğindedir. Malzeme olarak giriş kapılarında taş ve mermer malzeme kullanıldığı görülmektedir.

Burmalı Minare Cami Türbesinin (1237-47) giriş kapısı taç kapı niteliğinde taş malzemeden sivri kemerli ve mukarnas kavsaralı olarak düzenlenmiştir. Halifet Gazi Türbesinin (XIII. YY) giriş kapısı basık kemerlidir fakat yerleştirildiği güney cephesi süsleme açısından abidevi bir taç kapı niteliğinde düzenlenmiştir. Torumtay Türbesinin (1279) giriş kapısı sivri kemerli büyük bir niş içerisinde yerleştirilmiş basık kemerli bir açıklık şeklindedir.

Osman Çelebi Türbesi (1513), Pir Süceaddin İlyas Türbesi (1482), Kemal Paşa Türbesi (XV. Y) ve Sultan Mesut Türbesi (XIV. YY) giriş kapıları mermer malzemeden yapılmış yuvarlak kemer açıklıklı küçük bir taç kapı niteliğindedir.

Hızır Paşa Türbesi (1465), Piri Baba Türbesi (XV. YY), Selamet Hatun Türbesi (1453), Şad Geldi Paşa Türbesi (XIV. YY) ve Hamdullah Efendi Türbesinin(1846) giriş açıklığı yuvarlak kemer şeklinde düzenlenmiş sade bir açıklıktır.

Bahaddin Barakıy Türbesi (XIX. YY), Çukur Dede Türbesi (XIX. YY), Seyyit Nurettin Türbesi (XIX. YY), Gökmedrese Cami Türbesi (1266-67), Hacı Nazır Baba Türbesi(1490) ve Kadılar Türbesinin (XIV. YY) giriş kapıları dikdörtgen düz bir açıklık şeklindedir.

3.3.1.3. Pencereleler

Türbe mimarisinde yapıların cephelerindeki önemli unsurlardan biriside pencerelerdir. Yapıların iç mekânını aydınlatmaya yarayan pencereler kuzey, güney, doğu, batı cephelere yerleştirilmiştir. Türbelerin plan özelliklerine göre kuzey doğu,

kuzey batı, güney doğu ve güney batı cephelere yerleştirilmiş pencerelerde görülmektedir.

Türbelerde tek sıra veya çift sıra düzende pencereler bulunmaktadır. Çalışmamız içerisinde yer alan 23 türbeden üçünde çift sıra pencere sistemi uygulanmıştır. 15 türbede tek sıra pencere uygulaması vardır. Üçü baldaken planlı ikisi eyvanlı toplam beş türbede ise pencere açıklığı bulunmamaktadır.

Kemal Paşa Türbesi (XV. YY), Osman Çelebi Türbesi (1513) ve Pir Süceaddin İlyas Türbesi (1482) pencere sistemi çift katlı olarak düzenlenmiştir. Pir Süceaddin İlyas Türbesinde (1482) alt sıradaki pencereler yarım daire kemerli üst sıradaki pencereler ise kuzey ve güneydekiler dikdörtgen doğu ve batıdakiler ise yuvarlak kemer şeklindedir. Osman Çelebi Türbesindeki (1513) alt pencereler sivri kemer alınlıklı üst pencereler ise sivri kemer formunda düzenlenmiştir. Kemal Paşa Türbesindeki (XV. YY) alt sıradaki pencereler dikdörtgen, üst sıradaki pencereler ise yuvarlak kemerlidir.

Konumuz içerisinde yer alan türbelerdeki pencereler form olarak, kare, dikdörtgen, yarım daire kemerli ve sivri kemerli olmak üzere düzenlenmiştir. Ayrıca sivri kemerli niş içerisine yerleştirilmiş pencerelerde bulunmaktadır.

Hızır Paşa Türbesi (1465), Hacı Nazır Baba Türbesi (1490), Bahaddin Barakıy Türbesi (XIX. YY), Seyyit Nurettin Türbesi (XIX. YY) ve Çukur Dede Türbesi (XIX. YY) pencereleri dikdörtgen biçimde düz lentolu sade pencere şeklinde düzenlenmiştir.

Torumtay Türbesi (1279), Burmalı Minare Cami Türbesi (1237-47), Gökmedrese Cami Türbesi (1266-67) ve Halifet Gazi Türbesinde (XIII. YY) sivri kemerli niş içerisinde dikdörtgen pencere görülmektedir. Halifet Gazi Türbesinde (XIII. YY) tepe penceresi olarak uygulanmış olan ikiz pencere şeklindeki düzenleme çok sık rastlanmayan bir özelliktir. Erzurum Emir Saltuk Kümbeti ve Kayseri Lala Paşa Cami Kümbetinde örnekleri görülmektedir (Önkal,1996;62).

Sultan Mesut Türbesi (XIV. YY), Piri Baba Türbesi (XV. YY) ve Hamdullah Efendi Türbesinde (1846) sivri kemer formunda pencere uygulaması görülmektedir.

Piri Baba Türbesinde (XV. YY) bulunan pencereler üst örtüye yakın yerde tepe penceresi olarak düzenlenmiştir.

Selamet Hatun Türbesinde (1453) ise yuvarlak kemerli pencere uygulaması bulunmaktadır.

3.3.1.4.Revaklar

Genellikle bir binanın avlusunda veya giriş cephesinde yer alan revak çatısı sütunlar ile desteklenmiş, yarı kapalı bir mekândır. Üzeri düz dam, tonoz ve kubbe ile örtülü olan revakta desteği sağlayan sütun ve ayaklar birbirine kemerler ile bağlanmıştır. Türbe mimarisinde özellikle Osmanlı dönemi türbelerinde, türbelerin giriş cephelerinde revak uygulaması görülmektedir. Osmanlı Mimarisinde ilk revaklı türbe Yıldırım Beyazıt Türbesidir (Mülayim,2008;22). Bursa I. Murat Türbesi (1389) ,Gelibolu Mansur Bey Türbesi (XV. YY),İznik Kırkkızlar Türbesi (1330) ve Bursa Çoban Bey Türbesi (XIV. YY) kare planlı önünde revak bulunan türbelere örnektir. (Daş,2003;378)

Amasya’da incelediğimiz türbeler içerisinde 23 türbeden üçünde, giriş kapıları önünde revak uygulaması görülmektedir. Kemal Paşa Türbesinin (XV. YY) kuzey cephesinde yer alan tek gözlü revak uygulaması vardır. Kuzeyde iki sütuna güneyde ise türbenin duvarlara oturan sivri kemerler ile birbirine bağlanmıştır. Üzeri düz damla örtülüdür.

Osman Çelebi Türbesi (1513) önünde yer alan revak sistemi tek gözlüdür ve ahşap ayaklar birbirine Bursa kemeri ile bağlanmıştır. Üzeri düz dam ile örtülüdür.

Piri Baba Türbesi (XV. YY) giriş cephesinde kare ayakların sivri kemerler ile birbirine bağlanması ile iki gözlü revak bölümü yapılmıştır. Revak bölümünde birinci bölüm kubbe ikinci bölüm düz dam ile örtülüdür.

3.3.2.Taşıyıcı ve Destekleyici Elemanlar

Bir mimari eseri oluşturan elemanlar içerisinde önemli yer tutan taşıyıcı ve destekleyici elemanlar sütun, sütun başlıkları ve kemerlerdir.

3.3.2.1. Sütun ve Sütun Başlıkları

Yapıların üzerini örten tavan ya da kubbeyi tutan kemerleri bindirmek için yapılan düşey taşıyıcı elemana ayak denmektedir. Sütun veya paye olarak da incelenebilir. Sütun başlığı ise kare çokken ya da daire planlı taş veya mermerden yapılmış yekpare taşıyıcı elemandır (Boran,2001:245).

Katalog bölümünde yer alan, Kemal Paşa Türbesinin (XV. YY), revak bölümünde taş malzemeden yapılmış sütun ve sütun başlıkları vardır. Dairevi sütunlar üzerinde baklava dilimli sütun başlıkları kullanılmıştır.

Kurtboğan Türbesinde (XV. YY) Taş malzemeden kare ayaklar kullanılmış olup silmelerle düzenlenmiş kare sütun başlıkları vardır.

Osman Çelebi Türbesi (1513) revak bölümünde ahşap taşıyıcı ayaklar kullanılmıştır.

Piri Baba Türbesi (XV. YY) revak bölümünde kemerleri birbirine bağlayan taş malzemeden yapılmış kare ayaklar görülmektedir.

3.3.2.2.Kemerler

Bir açıklığı geçmek için bunun üzerini örten düzgün eğrisel biçimli elemanlardır. Genellikle kapı giriş açıklıklarında, pencerelerde, revak sistemin de görülen kemerler, sivri kemer, Bursa kemer, yuvarlak kemer ve basık kemer olarak düzenlenmiştir.

Katalog bölümünde yer alan Burmalı Minare Cami Türbesi (1237-47), Halifet Gazi Türbesi (XIII. YY) , Osman Çelebi Türbesi (1513), Pir Süceaddin İlyas Türbesi (1482), Sultan Mesut Türbesi (XIV. YY), Torumtay Türbesi (1278-79) ve Kemal Paşa Türbesinin (XV. YY) giriş kapı açıklıkları basık kemer ile geçilmiştir.

Hamdullah Efendi Türbesi (1847) ve Selamet Hatun Türbesi(1453-54) giriş kapıları yuvarlak kemer ile geçilmiştir.

Kadılar Türbesi (XIV. YY),Şadgeldi Paşa Türbesi (XIV. YY) ,Hızır Paşa Türbesi (1465), Hacı Nazır Baba Türbesi(1490) ve Gökmedrese Cami Türbesinde (1266-67) bulunan eyvan açıklıkları sivri kemerle geçilmiştir.

Sultan Mesut Türbesi (XIV. YY) giriş cephesindeki eyvan kemeri yarım daire formdadır. Piri Baba Türbesi (XV. YY) giriş cephesindeki revaklar sivri kemerlidir. Kemal Paşa Türbesi (XV. YY) revak bölümündeki kemerler ise yuvarlak kemer formundadır.

Baldaken planlı olan Yörgüç Paşa Türbesi (1430) Şahrüz Hatun Türbesi (1479)ve Kurtboğan Türbesinde (XV. YY) ayakları birbirine bağlayan kemerler yarım daire kemer formundadır.

Burmali Minare Cami Türbesi (1237-47), Halifet Gazi Türbesi (XIII. YY), Hamdullah Efendi Türbesi (1847) , Osman Çelebi Türbesi (1513) ve Piri Baba Türbesinin pencere kemer alınlıkları sivri kemerlidir. Pir Süceaddin İlyas Türbesi (1482) ve Selamet Hatun Türbesi 8145) pencereleri yarım daire kemer formudur. Gökmedrese Cami Türbesi (1266-67) ve Toruntay Türbesi (1278-79) cephelerinde sivri kemerli pencere nişleri oluşturulmuştur.

3.3.3. Geçiş Elemanları

Anadolu türbelerinde, üst örtü iç mekânda genel olarak kubbedir. Bu nedenle kare prizma ve çokgen prizma gövdeli türbelerde gövdeden daire şekilli kubbeye geçişte bir ara unsura ihtiyaç duyulmuştur. Bu ara unsurlar kubbeye geçişi sağlayan pandantif, tromp, türk üçgeni ve prizmatik üçgenlerden oluşan kuşaktır. Beden duvarları ve üst örtü arasında kalan bir diğer unsur ise kasnaktır. Kubbenin doğrudan doğruya üzerine oturduğu kasnaklar geçiş bölgesinin görünümünü etkilemektedir. Bazı kasnaklarda ise kubbenin alt bölümünü gizlemek için yapılmıştır.

3.3.3.1.Pendantif

Kubbeye geçiş elemanları arasında yer alan pendantif kare planlı bir yapıda kubbe ve duvarlar arasında kalan köşelerdeki boşlukları örtmek için kullanılan mimari tekniktir. Genellikle tuğla ve taş malzemedен yapılan pendantifler kubbenin ağırlığını hafifleterek payeler yardımı ile yükü zemine indirir. Pendantifler ilk olarak antik roma binalarında kullanılmaya başlanmıştır. Bizans ve Osmanlı mimarisinde sıkça kullanılan geçiş öğesidir. İslam tarihinde kullanılan en erken tarihli pendantif Kudüs'te bulunan mescidi Aksanın mihrap önü kubbesinde kullanılmıştır (Yaldız,2018;168).

Çalışmamız içerisinde yer alan 23 türbeden ikisinde kubbe geçiş elemanı olarak pendantif kullanılmıştır. Yörgüç Paşa Türbesi (1430), Kurtboğın Türbesi (XV. YY) , Hacı Nazır Baba Türbesi (1490) ve Pis Süceaddin İlyas Türbesinde (1482) kubbe geçiş elemanı olarak pendantif kullanılmıştır.

3.3.3.2.Tromp

Tromp, kare mekândan kubbeye geçişi sağılayan ve küçük tonoz biçimde örülen geçiş elemanıdır. Tromp üzeri örtülecek mekânın köşelerine yerleştirilerek bu alanın planını sekizgen hale getirir. Böylece daire planlı kubbenin oturtulabilmesi için daha elverişli bir alt yapı oluşturulmuş olur. Yapısı itibariyle pendantife benzeyen tromp, pendantife göre daha girintili olup nişe benzeyen bir görünüme sahiptir. İlk olarak Sasaniler tarafından kullanılan tromp Anadolu'ya büyük Selçuklu zamanında girmiştir. Dekoratif yönüyle de en çok tercih edilen geçiş elemanı olmuştur (Yaldız, 2018;170) .Türklerde Tromp Uygulaması ilk olarak Uygurlarda bir saray yapısında görülmekte, İslamiyet'te ise ilk olarak Kayravan camiinde istiridye şeklinde karşımıza çıkmaktadır. (Yaldız,2018;170) Anadolu Selçuklu döneminde ve Osmanlı döneminde yapılarda sıklıkla kullanılan geçiş elemanı olmuştur.

Çalışmamız içerisinde yer alan 23 türbeden, Mansur Baba Türbesi (1866), Kemal Paşa Türbesi (XIII. YY), Hamdullah Efendi Türbesi (1846), Osman Çelebi Türbesi (1513), Piri Baba Türbesi (XV. YY), Pir Süceaddin İlyas Türbesi (1482),

Selamet Hatun Türbesi (1453-54) ve Şahrüz Hatun Türbesi (1479) kubbe geçiş elemanı olarak tromp kullanılmıştır.

3.3.3.3.Türk Üçgeni

Türk üçgeni, yan yana yerleştirilmiş ters ve düz üçgenlerden oluşarak Türk mimarisinde duvarla kubbe arasında bir geçiş ögesi olarak kullanılmıştır. Oluşturulan bitişik üçgenlerin kenarları kare planlı mekânın üstüne en az bir düzgün sekizgen oluşturulmuş olur. Kubbe bu sekizgene kolayca oturur ve yükünü alt yapıya iletir. Türk üçgenlerinin en basit uygulamaları Uygur kubbelerinde görülürse de olgunlaşması Selçuklular döneminde olmuştur.

Çalışmamız içerisinde yer alan 23 türbeden, Hızır Paşa Türbesi (1465) ve Halifet Gazi Türbesinde (XII. YY) üst örtüye geçiş elemanı olarak Türk üçgeni kullanılmıştır.

3.3.3.4.Prizmatik Üçgenli Kuşak

Kare planlı alt yapı ile dairesel bir üst yapı arasında geçişi sağlamak amacıyla prizmatik üçgen elemanının bir kuşak şeklinde yerleştirilmesiyle ara eleman olarak tanımlanmaktadır. İlk olarak Batı Anadolu yapılarında görülmektedir. Selçuklu döneminde örneği bulunmayan prizmatik üçgenli kuşak Osmanlı mimarlığında en çok kullanılan ve tanınan geçiş elemanıdır. (Batur,1980;139)

Çalışmamız içerisinde yer alan Kemal Paşa Türbesinde Trompların üzerinde bir sıra Prizmatik üçgenli kuşak kullanılmıştır. Gökmedrese Cami Türbesi (1266-679, Burmalı Minare Cami Türbesi (1237-47) ve Sofular Türbesinde (XV. YY) kubbe geçiş elemanı olarak Türk üçgenlerinden oluşan prizmatik üçgen kuşak kullanılmıştır.

YAPININ ADI	TARİHİ	PANDANDİFT	TROMP	TÜRKÜÇGENİ	PRİZMATİKÜÇGEN
Halifet Gazi Türbesi	XII. yy			X	
Burmali Minare Cam Türbesi	1237				X
Gökmedrese Cami Türbesi	1266-				X
Yörgüç Paşa Türbesi	1430	X			
Selamet Hatun Türbesi	1453		X		
Kurtboğan Türbesi	XV. yy	X			
Hızır Paşa Türbesi	1465			X	
Şahrüz Hatun Türbesi	1479		X		
Pir süceaddin İlyas Türbesi	1482	X	X		
Hacı Nazır Baba Türbesi	1490	X			
Kemal Paşa Türbesi	XV. yy		X		X
Osman Çelebi Türbesi	1513		X		
Piri Baba Türbesi	XV. yy		X		
Sofular Türbesi	XV. yy				X
Hamdullah Efendi Türbesi	1846		X		
Anonim Türbe	1866		X		

TABLO 3: Amasya Türbelerinde Kubbe Geçiş Elemanları

3.4.Malzeme

Anadolu'daki türbelere bakıldığı zaman genellikle taş, tuğla ve tuğla-taş almaşık malzeme ile inşa edildiği görülmektedir. Bu malzemelerin kullanımı türbelerin yapıldığı dönemin sosyo-ekonomik yapısı ve bölgelere göre değişiklik göstermektedir. Merkezden uzak küçük yerleşim yerlerinde genellikle moloz taş kullanıldığı dikkat çekmektedir. Almaşık duvar örgüsü yoğun olarak erken Osmanlı döneminde kullanılmıştır. Kesme taş malzeme ise Selçuklu döneminde diğer malzemelerden daha fazla kullanıldığı görülmektedir. Çalışmamızın konusunu oluşturan Amasya türbelerinde malzeme olarak taş, tuğla, ahşap, kiremit, kurşun ve almaşık duvar örgüsü kullanılmıştır.

3.4.1.Taş

Taş malzeme Anadolu'da tarih öncesi dönemlerden itibaren sıkça kullanılan bir inşa malzemesi olmuştur. Yapı elemanı olarak farklı tür ve işlevlerde kullanılmıştır. En çok kullanılan bölüm yapıların temelleridir.

Taş malzeme yapıların dış mekânlarında ve iç mekânlarında beden duvarlarının örgü malzemesi olarak kullanılmıştır. Temel inşa malzemesi olarak kullanılması dışında revaklarda, kemerlerde, giriş kapıları ve pencerelerin lento-sövelerinde ve üst örtüde kullanıldığı bilinmektedir. Kesme taş, moloz taş, kaba yonu taş ve mermer olarak 4 farklı şekilde tercih edilmiştir.

Anadolu Selçuklu döneminde temel yapı malzemesi olarak kullanılan taşın ana belirleyicisi coğrafi özellikler olmuştur. Yapılarda genel olarak ana inşa malzemesi olarak kesme taş kullanılmıştır. Kesme taş malzemenin yanı sıra moloz taş ve kaba yonu taş malzemenin kullanıldığı yapılarda inşa edilmiştir. Mermer ise yapıların giriş kapıları, pencere lento ve sövelerinde kullanılmıştır. Yapıların (Şimşek,2016;10,12). 14. ve 15. YY da Anadolu'nun çeşitli bölgelerine kurulan beylikler Osmanlı dönemine kadar kendi hâkimi oldukları bölgelerde imar faaliyetleri yapmıştır. Kuruldukları bölgelere göre mimaride taş malzeme kullanmışlardır. Osmanlı döneminde, I. Beyazıt Dönemine (1389-1402) kadar düzgün kesme taşın yoğun olarak kullanılmadığı görülmektedir. Kesme taş malzemenin yerine daha çok değişik ebatlarda moloz taş ve tuğla ile almalı duvar tekniği uygulanmıştır. 1453 yılından itibaren Osmanlı devletinde imar faaliyetleri hızlanmış ve artan ekonomik imkânların doğrultusunda kaliteli taş ve mermer malzemenin kullanıldığı bir mimari kültür ortaya çıkmıştır(Şimşek,2016;12,14).

Türbe mimarisinde tamamı kesme taş malzemeden inşa edilmiş yapılar bulunmakla birlikte tamamı moloz taş ile inşa edilmiş türbelerde bulunmaktadır. Çalışmamız içerisinde yer alan Burmalı Minare Cami Türbesi (1237-47), Torumtay Türbesi (1279) ve Yörgüç Paşa Türbesi (1430) tamamen kesme taş malzemeden inşa edilmiştir. Sofular Türbesi (XV. YY), Hacı Nazır Baba Türbesi (1490) ve Piri Baba Türbesi (XV. YY) tamamen moloz taşlar ile inşa edilmiş örneklerdir. Hacı Nazır

Baba Türbesinin (1430) giriş cephesinde bulunan kemer açıklığı ve Piri Baba Türbesin (XV. YY) giriş cephesindeki revak bölümünün kemerleri tuğla malzeme ile yapılmıştır.

Bazı türbe yapılarında moloz taş ile inşa edilmiş yapıların giriş cephelerinde ve cephe köşelerinde kesme taş malzeme uygulaması görülmektedir. Bu uygulama daha çok estetik amaçlı yapılmıştır. Çalışmamız içerisinde yer alan Sultan Mesut Türbesi (XIV. yy), Kadılar Türbesi (XIV. YY), Şad Geldi Paşa Türbesi (XIV. YY) ve Hızır Paşa Türbesinin (1465) beden duvarları moloz taş ile inşa edilmiş ana cepheleri ise kesme taş malzeme ile yapılmıştır. Baldaken planlı olan Şahrüz Hatun Türbesinin (1479) üst örtüyü taşıyan ayaklar ve kemerleri kesme taş malzeme ile üst bölümü ve kubbesi moloz taş malzeme ile yapılmıştır. Halifet Gazi Türbesinin (XIII. YY) kaide bölümü moloz taş beden duvarları ise kesme taş malzeme ile inşa edilmiş bir yapıdır.

Osmanlı döneminde yapılan türbelerde inşa malzemesi olarak moloz taş-tuğla, kesme taş- tuğla veya üç malzemenin bir arada kullanıldığı örgü malzemesi dikkat çekmektedir. Çalışmamız içerisinde yer alan Hamdullah Efendi Türbesi (1486) ve Anonim Türbede (1866) moloz taş ve tuğla malzeme ile uygulanmış almaşık duvar tekniği görülmektedir. Kurtboğan Türbesi (XV. YY) ve Osman Çelebi Türbesi(1513) kesme taş malzeme ve tuğla ile örülmüş almaşık duvar örgüsü ile yapılmıştır. Kemal Paşa Türbesinde (XV. YY) kesme taş, moloz taş ve tuğlanın bir arada kullanıldığı örgü tekniği uygulanmıştır.

Konumuz içerisine yer alan Pir Süceaddin İlyas (1482), Selamet Hatun Türbesi (1453), Bahaddin Barakıy Türbesi (XIX. YY) ve Çukur Dede Türbesinde (XIX. YY) duvarları sıvalı olmasından dolayı inşa malzemesi görülmemektedir. Pir Süceaddin İlyas Türbesi (1482) ve Selamet Hatun Türbesinin (1453) cephe köşelerine estetik amaçlı yerleştirilmiş olan kesme taş malzeme görülmektedir.

Mermer malzeme türbe mimarisinde yapıların pencerelerinde, giriş kapılarında, revaklarda, sütun-sütun başlıklarında ve sandukalarda kullanılmaktadır.

Çalışmamız içerisinde yer alan türbelerde mermer malzeme yapıların giriş kapıları ve sandukalarında kullanılmıştır. Kemal Paşa Türbesi (XV. YY), Pir süceaddin İlyas Türbesi (1482) ve Osman Çelebi Türbesinin (1513) giriş kapıları mermer malzeme ile yapılmıştır. Halifet Gazi Türbesi (XIII. YY), Hızır Paşa Türbesi (1465), Şahrüz Hatun Türbesi (1479), Torumtay Türbesi (1279) ve Yörgüç Paşa Türbesinin (1430) sandukalarında mermer malzeme kullanıldığı görülmektedir.

3.4.2.Tuğla

Türbeler genellikle taş malzeme ile yapılmış olmakla beraber beden duvarlarında taş malzeme ile tuğlanın bir arada kullanıldığı örnekleri de görmekteyiz. Ayrıca tuğla, yapıların revak kemerlerinde, üst örtülerinde ve pencere alınlık kemerlerinde sıklıkla kullanıldığı dikkat çekmektedir.

Çalışmamız içerisinde yer alan türbelerde tuğla malzeme genel olarak yapıların üst örtülerinde, revak kemerlerinde, pencere kemerlerinde kullanılmış olup, taş malzeme ile birlikte beden duvarlarında kullanılmıştır.

Konumuz içerisinde yer alan Gökmedrese Cami Türbesinde (XIII. YY) beden duvarlarında kesme taş malzeme üstte ise kasnak ve kubbe bölümünde tuğla malzeme kullanılmıştır. Bu özelliği ile Sivas I. İzzettin Keykavus Şifahanesi Türbesi (1217) ve Tokat Ebul Kasım Ali Tusi Türbesi ile benzerlik göstermektedir (Tuncer,1986:63).

Hamdullah Efendi Türbesi (1846), Anonim Türbe (1866), Osman Çelebi Türbesi (1513) ve Kemal Paşa Türbesinde (XV. YY) tuğla malzeme yapıların beden duvarlarında inşa malzemesi olarak kullanılmıştır.

Hamdullah Efendi Türbesi (1846), Anonim Türbe (1866) ve Kurtboğan Türbesinin (XV. YY) üst örtüsünde malzeme olarak tuğla kullanılmış olduğu görülmektedir.

Piri Baba Türbesi (XV. YY), Osman Çelebi Türbesi (1513), Kemal Paşa Türbesi (XV. YY) ve Hamdullah Efendi Türbesinin (1846) pencere alınlık kemerleri tuğla malzeme örgülüdür.

Piri Baba Türbesi (XV. YY), Hacı Nazır Baba Türbesi (1490) ve Kemal Paşa Türbesinin (XV. YY) giriş cephelerinde bulunan revakların kemerleri tuğla malzemeden yapılmıştır.

3.4.3.Ahşap

Ahşap türbe mimarisinde yapıların üst örtülerinde, giriş kapılarında, gergi çubuklarında ve dolap kapaklarında kullanılmıştır. Çalışmamız içerisinde yer alan Seyyit Nurettin Türbesi (XIX. YY) ise tamamen ahşap malzemeden yapılmış bir örnektir. Bahaddin Barakıy Türbesi (XIX. YY) ve Çukur Dede Türbesinin (XIX. YY) tavanları ahşap kaplama şeklinde uygulanmıştır.

Şadgeldi Paşa Türbesi (XIV. YY), Kadılar Türbesi (XIV. YY) ve Çukur Dede Türbesinde (XIV. YY) ahşap gergi çubukları kullanılmıştır. Bahaddin Barakıy Türbesi (XIX. YY) ve Osman Çelebi Türbesinde (1513) ise dolap kapakları ahşap malzemeden yapılmıştır. Konumuz içerisinde yer alan 23 yapıdan, 10 yapıda ahşap kapı kanatları, 9 yapıda ise ahşap sanduka kullanıldığı görülmektedir.

3.4.4. Kurşun

Kurşun, yapıların sadece üst örtülerinde kullanılan malzemedir. Genellikle bütün türbelerin üst örtülerinde kullanılmıştır. Konumuz içerisinde yer alan Kemal Paşa Türbesi (XV. YY), Hacı Nazır Baba Türbesi (1490), Hızır Paşa Türbesi (1465), Kurtboğan Türbesi (XV. YY), Osman Çelebi Türbesi (1513), Piri Baba Türbesi (XV. YY), Sofular Türbesi (XV. YY) ve Yörgüç Paşa Türbesinin (1430) kubbeleri dıştan kurşun ile kaplanmıştır.

3.4.5.Kiremit

Kiremit, Yapıların sadece üst malzemesinde kullanılmıştır. Konumuz içerisinde yer alan, Çukur Dede Türbesi (XIX. YY), Bahaddin Barakıy Türbesi (XIX. YY) ve Seyyit Nurettin Türbesi'nin (XIX. YY) kırma çatı olan üst örtüleri kiremit ile kaplanmıştır. Hamdullah Efendi Türbesi (1847), Pir Süceaddin İlyas Türbesi (1482), Selamet Hatun Türbesi (1453-54) ve Şahrüz Hatun Türbelerinin (1479) kubbe olan üst örtüleri dıştan kiremit ile kaplanmıştır.

YAPININ ADI	TARİHİ	TAŞ			TUĞLA	AHŞAP	KURŞUN	KİREMİT	ALMAŞIK	SIVALI
		KESME TAŞ	MOLOZ TAŞ	MERMER						
Halifet Gazi Türbesi	XII. yy	X								
Burmali Minare Cami Türbesi	1237-47	X								
Gökmedrese Cami Türbesi	1266-67	X								
Toruntay Türbesi	1279	X								
Sultan Mesut Türbesi	XIV. yy	X	X							
Şad Geldi Paşa Türbesi	XIV. yy	X	X							
Kadılar Türbesi	XIV. yy	X	X							
Yörgüç Paşa Türbesi	1430	X					X			
Selamet Hatun Türbesi	1453							X		X
Kurtboğan Türbesi	1457	X			X		X			
Hızır Paşa Türbesi	1465	X	X				X			
Şahrüz Hatun Türbesi	1479		X		X			X		
Pir süceaddin İlyas Türbesi	1482							X		X
Hacı Nazır Baba Türbesi	1490		X		X		X			
Kemal Paşa Türbesi	XV. yy						X		X	
Osman Çelebi Türbesi	1513						X		X	
Piri Baba Türbesi	XV. yy		X		X		X			
Sofular Türbesi	XV. yy		X				X			
Hamdullah Efendi Türbesi	1846							X	X	
Anonim Türbe	1866								X	
Bahaddin Barakıy	XIX. yy							X		X
Seyyit Nurettin Türbesi	XIX. yy					X		X		
Çukur Dede Türbesi	XIX.yy							X		X

TABLO 4: Amasya Türbelerinde Kullanılan Malzemeler

3.5.SÜSLEME

Süsleme mimaride yapıların estetik özelliklerini tamamlamak amacı ile uygulanmıştır. Türbe mimarisinde süslemeler genel olarak yapıların dış cephelerinde, pencerelerde, giriş kapılarında, sütun başlıklarında, revaklarda, kemer yüzeylerinde, iç mekân duvarlarında, sandukalarda, geçiş elemanlarında ve üst örtülerde uygulanmıştır.

Amasya türbelerinde görülen süsleme motifleri taş, tuğla, çini ve kalemşi olmak üzere farklı malzemeler üzerine yapılmıştır.

Anadolu'da taş malzeme önemli bir yere sahiptir. Mimaride kullanılan taş malzeme süsleme açısından da oldukça gelişmiştir. Konumuz içerisinde Selçuklu, Beylikler ve Osmanlı dönemine ait türbeler yer almaktadır. Anadolu Selçuklu ve Beylikler dönemine ait olan türbelerde uygulanan taş süsleme daha çarpıcı ve zengin bir karakter ortaya koymaktadır. Osmanlı dönemine ait yapılarda taş süslemede sadeleşme kendini göstermektedir. Taş süsleme hemen hemen her yapıda farklılık göstermekle birlikte bir düzen ve şema içerisinde verilmiştir. Türbe mimarisinde genel olarak her cephe ayrı ayrı ele alınarak işlenmiştir. Taş süsleme yapıların dış cephelerinde taç kapı, kubbe, eyvan kemerleri, revaklar, sütun, sütunce, köşe kuleleri ve pencerelerde uygulanmıştır. Yapıların iç cephelerinde ise genel olarak sandukalar üzerinde uygulandığını görmekteyiz. Çalışmamız kapsamı içerisinde yer alan taş süsleme programında yapıların farklı bölümlerinde geometrik, bitkisel ve yazı motifleri uygulanmıştır. Figür ise sadece bir türbenin sandukası üzerinde kullanılmıştır.

Tuğla malzemenin yapılarda inşa malzemesi olarak kullanımı dışında süsleme programları içerisinde de kullanılmış olduğu görülmektedir. Tuğlaların, yatay, dikey ve eğik şekilde uygulanarak cephelerde geometrik motifler oluşturulmuştur. Ayrıca taş malzemedan oluşturulmuş cephelerde tuğla ile kemerler oluşturularak cepheler hareketlendirilmiştir. Bu şekilde cephe hareketlendirme uygulaması konumuz içerisindeki Kemal Paşa Türbesinde görülmektedir. Sırlı tuğlalar süsleme programlarında dikkat çekici bir yere sahiptir. Ayrıca tuğla, sırlı tuğla ve çinilerin birlikte kullanıldığı örneklerde görülmektedir. Konumuz içerisinde yer alan

Gökmedrese Cami Türbesinde(12667) sırlı tuğla kullanımını ve ayrıca tuğla, sırlı tuğla ve çinin birlikte kullanıldığı görülmektedir.

Çini, aslı toprak olan çeşitli şekillerle nakışlanıp, pişirilmek suretiyle meydana getirilen bir sanat eseridir.

Türk sanatında iç ve dış mimari süslemenin en önemli unsurlarından olan çini sanatının başlangıcı Türklerin yayıldığı bütün bölgelerde takip edilebilmektedir. Bu durum Türklerin çini sanatına verdikleri değerin açık bir göstergesidir Anadolu öncesinde Türkistan ve İran'da inşa edilmiş Karahanlı ve Büyük Selçuklu yapılarında sırlı tuğla ile birlikte çininin de kullanıldığı bilinmektedir. (Yetkin,1986;7).

Mimariye renk katan çini sanatı çeşitli teknik ve motiflerle zenginleşen gelişmesini Anadolu Türk mimarisinde göstermiştir (Yetkin,1986;8).

Çeşitli devir ve bölgelere göre değişiklik gösteren çinin İslam mimarisinde gelişmesinde Anadolu öncü olmuştur. Anadolu Selçuklu Devrinde çini ve sırlı tuğla cami, mescit, medrese ve türbe yapılarında önemli bir dekor unsuru olmuştur (Öney,1976;15) Beylikler döneminde çini sanatı Selçuklu ve Osmanlı dönemi ile kıyaslandığında oldukça sönük kalmıştır. Genel olarak Selçuklu gelenekleri devam etmektedir. Bu dönemde türbe mimarisinde çini malzeme kullanımına ender rastlanmaktadır. Tokat, Zile Mübariz ve Muhammet Türbesi (1301) ve Sivas Abdülvahap Türbesini örnek olarak verebiliriz (Öney,1976;49)

15 ve 18. yy. Osmanlı mimarisinde çini önemli bir dekoratif unsur olarak dikkat çeker. Yüzyıl ve bölgelere göre değişen çini malzeme Selçuklu devrini de aşan bir zenginlik sunar. Çini, Osmanlı döneminde cami, mescit, köşk, türbe, hamam, saray ve kütüphane gibi tüm mimari yapılarda kullanılmıştır. Osmanlı devrinde daha önceye kıyasla çok çeşitli ve kaliteli çiniler gelişmiştir (Öney,1976; 63)

Amasya Türbelerinde çini malzeme çok fazla kullanılmamıştır. Konumuz içerisinde yer alan yalnız iki türbede çini kullanılmıştır.

Piri Baba Türbesinde (XV. YY) kullanılan çini güney cephenin üst kısmında firuze renkte kare çiniler ile kaplama şeklindedir. Günümüzde çiniler tahrip olmuş durumdadır. Gökmedrese Türbesinin giriş eyvanının alınlık bölümünün etrafı bir sıra patlıcan moru çinilerle çevrelenmiş içerisi ise firuze renkli plaka çiniler ile kaplanmıştır.

Türklere ait olan ilk duvar resimleri Türk sanatlarının öncülüğünü yapan Uygurlara aittir. Uygurlar tapınaklar içerisine dini konularda ve ölen kişilerin resimlerini yaparak resmin dini mekanlara girmesini ve dini mahiyet kazanmasını sağlamışlardır. Kalemîşi süsleme sanatlarının en erken örnekleri Orta Asya'da görülmektedir. İslamiyetin kabulünden sonra ise Karahanlı, Gazneli ve Büyük Selçuklu yapılarında kalemîşi süslemelere rastlanmaktadır.

İslamiyetten önce Orta asyada uygulanan resim ve minyatür sanatı İslamiyetten sonra Anadolu'ya geçmiştir. Anadolu Selçuklu dönemine ait olan eserlerde geometrik ve bitkisel motifler kullanılmıştır. günümüze gelen eserlerde kalemîşi süslememnin genel olarak kubbe ve geçiş elemanlarında kullanıldığı görülmektedir. Malzeme olarak direk taş ve ahşap üzerine yapılan örneklerle sıkça rastlanır sıva üzerine yapılan örnekler azdır. Beylikler döneminde cami ve mescitlerin Ahşap sütun direkleri üzerine uygulanmış bezemeler görülmektedir. Osmanlı döneminde bütün süsleme sanatlarında olduğu gibi kalemîşi süslemelerinde de büyük bir gelişme gözlemlenmektedir. Kalemîşi ,yapıların üst örtülerinde vazgeçilmez süsleme unsuru olmuştur. Osmanlıda XV. ve XVI. YY da palmet ,rumi kıvrım dallar, hatayi motifleri kullanılmıştır. 17. Yy dan sonra ise batılılaşma ile birlikte çiçek demetleri, natürmortlar, vazodan çıkan çiçekler ,manzaralar ve sepetler kullanılmıştır.

Türk Süsleme sanatları içerisinde önemli yeri olan ve genel olarak yapıların iç süslemelerinde kullanılan kalemîşi bezemeleri farklı birçok malzeme üzerine kullanılarak karşımıza çıkmaktadır. Genelde sıva,taş, mermer ve ahşap malzeme üzerine farklı tekniklerde ve farklı boyalar ile uygulanmıştır. Motif olarak bitkisel , geometrik ,nesnel , natürmortlar, manzare ve yazı kullanılmıştır.

Çalışmamız içerisinde yer alan türbelerde, kalemişi süslemeler bitkisel, geometrik, natürmort ve yazı bezemelerinden oluşmaktadır. Renk olarak kırmızı mavi, yeşil,kahve , sarı ve siyah kullanılmıştır. Süslemeler bütün yapılarda sıva üzerine, doğal boyalar ile şablonlar ve serbest fırça çalışması olarak uygulanmıştır.Bozulmuş olan bazı süslemeler ise yağlıboya ile tamamlanmıştır. Kalemişi süsleme konumuz içerisindeki Hamdulah Efendi Türbesi, Hacı Nazır Baba Türbesi, Piri Baba Türbesi, Yörgüç Paşa Türbesi ve Kurtboğan Türbesinde görülmektedir.

3.5.1.Geometrik Süsleme

Geometrik düzenler nokta, çizgi ve yaylardan meydana gelen motif topluluklarına dayanır. Geometrik süslemeler de kullanılan motiflere bakıldığında zaman “zencerek, çokgenlerin iç içe geçmesi ile oluşan altıgen, sekizgen, yıldız motifleri, çokgenler ve kırık çizgilerin birleşmesi ile oluşan düzenlemeler, örgü motifleri, mukarnaslar, altı kollu yıldız, sekiz kollu yıldız, çarkıfelek ve mührü süleymanlar” dan oluşmaktadır.

İncelediğimiz yapılar içerisinde yer alan geometrik süsleme motifleri malzeme olarak, taş, tuğla, çini ve kalemişi malzeme ile yapılmıştır. Çalışmamız içerisinde yer alan 23 türbeden sekizinde geometrik süsleme görülmektedir.

Halifet Gazi Türbesinin (XIII. YY) doğu cephesinde yer alan sivri kemerli niş içerisindeki pencerenin üzeri mukarnaslar ile hareketlendirilmiştir. Güney cephesindeki süsleme programında cephenin en dışında zikzak şeklinde yarım yıldızlardan oluşan bir bordür cepheyi ters “U” şeklinde çevrelemektedir. Bu bordürden sonra hafif oyma tekniğinde düzenlenmiş geometrik geçmelerle oluşturulmuş bordür bulunmaktadır. Bu iki bordürden sonra cephede sivri kemer oluşturacak şekilde düzenlenmiş zikzak şeklinde yarım yıldız motifleri ile bordür oluşturulmuştur (Fotoğraf:3).

Güney cephenin tam ortasına yüzeysel bir şekilde oluşturulmuş sivri kemerin içerisine basık kemerli giriş kapısı yerleştirilmiştir. Giriş kapısının basık kemeri üç bölüme ayrılmış ve iki kenardaki bölümün yüzeyi geçmelerle oluşturulmuş

geometrik desenler ile bezelidir. Sivri kemerli nişin iki yanına süsleme amaçlı iki sütunce yerleştirilmiştir ve sütun cenin üzeri burmalı motiflerle doludur (Fotoğraf:3-7).

Mukarnas kavsaralı sivri kemerin etrafında bir sıra zencerek motifinden oluşan bordür görülmektedir (Fotoğraf:7). Cephe üzerinde mührü süleymanlar ve rozetler dikkat çekmektedir (Fotoğraf:8). Halifet Gazi Türbesi (XIII. YY) üzerinde yer alan geometrik süsleme motifleri Erzurum Emir Saltuk Kümbeti ile benzerlik taşımaktadır (Önkal,1996;19).

Burmalı Minare Cami Türbesinde (1237-47) dış cephede ve giriş kapısı üzerinde geometrik süslemeler görülmektedir. Türbenin gövde bölümü ve üst örtü arasına iki sıra mukarnastan oluşan bir saçak bordürü yerleştirilmiştir.

Yapının doğu cephesinde mukarnas kavsaralı sivri kemerli bir niş içerisine pencere yerleştirilmiştir. Nişin köşelerine yerleştirilmiş sütuncelerin başlıkları zar şeklinde düzenlenmiştir (Fotoğraf:17). Nişin iki yanına ise üzeri istiridye kabuğu şeklinde düzenlenmiş mihrabiye yer almaktadır. Kuzey cephede yer alan pencerenin sivri kemerli alınlık bölümünü zencerek şeklinde düzenlenmiş ince bir bordür çevrelemekte ve ortasında büyük bir rozet bulunmaktadır (Fotoğraf:18). Kuzey, doğu ve batı cephede yer alan pencerelerin kemer köşelerine rozetler yerleştirilmiştir. Yapıda bulunan rozetler Halifet Gazi Türbesindeki (XIII. YY) rozetler ile benzerlik taşımaktadır. Türbenin giriş kapısının kemeri bir sıra zencerek, bir sıra balıksırtı ve bir sıra geometrik geçmeli bordürler ile çevrelenmiştir (Fotoğraf:15).

Burmalı Minare Cami Türbesinde (1237-47) görülen zar görünümlü sütunce başlıklarına Kemah Mengücek Gazi türbesinde görülmektedir. Türbe üzerinde yer alan geometrik motifler ise Tokat Pazar Hatun Han (1238) ve Sivas Buruciye medresesindekiler ile benzerlik taşımaktadır (Durmuş,2005;184-188).

Çalışmamız içerisinde yer alan Gökmedrese Cami Türbesi (1266-67) üzerinde yer alan geometrik süslemeler taş, çini ve tuğla malzeme ile uygulanmıştır. Yapının kuzey cephesinde sivri kemerli niş içerisine pencere bulunmaktadır. Pencere nişinin köşelerindeki sütuncelerin gövdesi sekizgen kırık geometrik motiflerle bezelidir.

Pencere nişi, sekiz köşeli yıldızların birleşmesi ile ve geometrik geçmelerle oluşturulmuş bir silme ile dikdörtgen çerçeve içerisine alınmıştır. Sivri kemerli nişin köşelikleri hafif kabartma olarak geometrik motiflerle doldurulmuştur(Fotoğraf: 22)

Yapının doğu cephesinde, sivri kemer içerisine alınmış dikdörtgen pencerenin etrafını sekizgen motiflerden oluşan geometrik kompozisyonlu bir bordür çevrelemektedir (Fotoğraf:23). Türbenin kuzey batı köşesinde cami ile birleştiği yerde çatıya çıkmayı sağlayan giriş kapısı kenarında “Y” şeklinde motiflerin tekrarlanmasıyla oluşturulmuş geometrik süsleme bordürü vardır.

Gökmedrese Cami Türbesinin (1266-67) kare gövde bölümünün üzerinde yer alan sekizgen ikinci bir gövde şeklinde düzenlenmiş kasnak bölümünde tuğlalar ile yüzeysel nişler oluşturulmuştur. Bu nişlerin içerisine sırlı ve sırsız tuğla şeritler ile altıgen, sekizgen, sekiz kollu yıldız, dört kollu yıldız, altı kollu yıldız ve zikzak motifleri oluşturulmuştur. Kemer köşelerine ise dörtgenler ve çarkıfelek motifleri yapılmıştır(Fotoğraf:24-25).

Türbenin kasnak bölümünde kesme tuğla şeritler ile oluşturulmuş geometrik bezemeler arasında kalan boşluklar firuze ve patlıcan moru çiniler ile doldurulmuştur. Kemer köşeliklerinde oluşturulan geometrik motiflerin içeri ise firuze renkli çiniler ile bezelidir (Fotoğraf:24-25). Tokat Ebul Kasım Türbesinde ve Tokat Niksar Kırkkızlar Türbesinde benzer örneklerini görebiliriz (Önkal,1996;80,250)

Türbenin giriş eyvanının tonoz bölümünde firuze renkli sırlı tuğlalar ile iki sıra baklava dilimleri oluşturulmuştur ve içleri sırsız tuğlalar ile yatay ve dikey şekilde doldurulmuştur (Fotoğraf:26-27). Türbede görülen tuğla süslemeler aynı bölgede yer alan Tokat Ebul Kasım Türbesi, Niksar Kırkkızlar Türbesi ve Sivas Keykavus Darüşşifası ile benzerlik taşımaktadır (Çelikcan,1991;50).

Toruntay Türbesinin (1279) cephelerinde taş malzeme üzerine geometrik motiflerden oluşan süslemeler görülmektedir. Yapının güney cephesi köşelerinde yer alan payendaların üzerinde süsleme panoları oluşturulmuştur. Bu panoların etrafında

“L” şeklinde düzenlenmiş bir sıra karşılıklı ters düz şekilde konulan üçgenlerden oluşturulmuş bordürle çevrelenmiştir(Fotoğraf: 39).

Çalışmamız içerisinde yer alan Sultan Mesut Türbesinin (XIV. YY) kuzey cephesinde bulunan yay kemerin oturtulduğu sütunların başlıkları mukarnaslı olarak düzenlenmiştir. Dikdörtgen niş şeklinde düzenlenmiş giriş açıklığının üzeri geçmelerle oluşturulmuş geometrik motiflerle bezenmiş ve iki sarkıt yerleştirilmiştir (Fotoğraf:48). Cepheyi en dışta ters “U” biçiminde çevreleyen kalın örgü şeklindeki bordür dikkat çekicidir.

Hamdullah Efendi Türbesinde (1846) kalemişi ile yapılmış geometrik motifler görülmektedir. Türbenin duvarları üst örtüye geçiş bölümüne kadar iki bölüme ayrılmış ve akordiona benzer şekilde boyanmıştır. Akordion şeklindeki bu bordürlerin üzerinde siyah zeminli dairevi yazı levhaları bulunmaktadır (Fotoğraf:133). Türbede kubbeye geçiş elemanları ve geçiş elemanları arasında oluşturulmuş yarım daire formlu kemerler istiridye kabuğu şeklinde düzenlenmiştir (Fotoğraf:134). Kubbe içerisinde ise ortaya büyük bir sekiz kollu yıldız yerleştirilmiş etrafında dört tane gülbezek bulunmaktadır. Türbe içerisinde yer alan süsleme motifleri Merzifon Hacı Hasan Paşa Cami ve Merzifon Hacı Hüseyin Ağa Cami ile benzerlik göstermektedir (Özkan,2001;169).

Piri Baba Türbesi (XV. YY) içerisinde yer alan kalemişi ile oluşturulmuş geometrik motifler bulunmaktadır. Türbenin duvarlarında siyah kontur çizgisi ile dikdörtgen üç pano oluşturulmuştur. Batı duvarındaki panolardan ortada olanın içerisine ikişer tane karşılıklı duran teber (derviş Baltası), tespih ve Zülfikar (Hz. Muhammed tarafından H.z Ali’ye verilen kılıç) motifleri yerleştirilmiş olup, ortada iple asılı olan keşgöl ile oluşturulmuş kompozisyon ilgi çekicidir (Fotoğraf:121).

Giriş kapısının bulunduğu güney duvarına bir mihrap motifi çizilmiş ve ortasından kandil sarkıtılmıştır (Fotoğraf:122). Kubbe geçiş elemanları tromplar arasındaki duvarlara yüzeysel yarım daire kemerler yapılmıştır. Trompların içerisi istiridye kabuğu şeklinde boyalıdır (Fotoğraf:118).

Yörgüç Paşa Türbesinin (1430) kubbe merkezinde kalemişi ile yapılmış Oniki kollu yıldız görülmektedir. Kubbe eteğinde ise zikzak motiflerinden oluşturulmuş bir bordür vardır.

Hacı Nazır Baba Türbesinin (1290) güney duvarında, kalemişi ile yapılmış minber kapısına benzeyen mihrap motifi bulunmaktadır. Mihrap motifinin ortasından kandil motifi yerleştirilmiştir (Fotoğraf:99).

3.5.2.Bitkisel Süslemeler

Bitkisel motifler doğada var olan veya insanların hayal güçleriyle yarattığı çeşitli bitki motiflerinin stilize edilerek kullanılmasından oluşmuştur. İslam sanatındaki bitkisel motifler, akantus yaprakları, üzüm salkımları, asma yaprakları, rumiler, palmetler, yarım palmetler, çam kozalağı, nar, lotus ve tomurcuklardan oluşan motiflerdir. Konumuz içerisinde yer alan bitkisel motifler, rumi, palmet, lotus, kıvrım dallardan oluşan kompozisyonlar, vazodan çıkan çiçekler ve ağaç motifleridir.

Çalışmamız içerisinde yer alan 23 türbeden 9 türbede bitkisel motifli süslemeler görülmektedir. Bitkisel motifler taş ve kalemişi malzemede görülmektedir.

Halifet Gazi Türbesinin (XIII. YY) doğu cephesinde bulunan pencere nişinin mukarnasları üzerine palmet ve rumi dallar ile oluşturulmuş bezeme dikkat çekicidir (Fotoğraf:4). Yapının giriş kapısının basık kemeri üç bölüme ayrılmış ortadaki bölüm kıvrım dal ve rumiler ile bezelidir. Türbenin güney cephesinde bitkisel motif olarak gülbezekler de dikkat çekmektedir.

Burmali Minare Cami Türbesinin (1237-47), cephelerinde taş üzerine yapılmış bitkisel motif olarak pencere nişlerinin köşesinde yer alan gülbezek motifleri bulunmaktadır (Fotoğraf:18).

Gökmedrese Cami Türbesinin (1266-67), kuzey cephesinde yer alan sivri kemerli niş içerisindeki pencere nişinin kemer yüzü ters yönde ve kademeli olarak konmuş üç dilimli şekilde oluşturulmuş bitkisel motifler yapıda kullanılan tek bitkisel süslemedir(Fotoğraf:22).

Torumtay Türbesinin (1279) cephesinde görülen taş süslemelerde en fazla bitkisel motifler kullanılmıştır. Türbenin güney cephesinde yer alan sivri kemerli niş içerisine alınmış pencerenin alınlık bölümüne içerisi rumi dallarla bezenmiş büyük bir madalyon dikkat çekmektedir (Fotoğraf:36). Pencere nişinin iki kenarına yerleştirilmiş sütuncelerin başlıkları da rumi dallarla süslüdür. Cephenin yüzeyinde ve sekizgen payandalar üzerinde dikdörtgen şeklinde düzenlenmiş panoların içerisi yüksek kabartma şeklinde lotus ve palmet kompozisyonu ile doldurulmuştur yüksek kabartma şeklinde uygulanmış lotus palmet kompozisyonu Sivas Gökmedrese Türbesi ve Sivas Çifte Minareli Medresedeki uygulamalar ile benzerlik taşımaktadır (Durmuş,2005;200) (Fotoğraf:38-39). Panolar oluşturularak yapılan süsleme programlarına çok sık rastlanmamaktadır. Pano şeklinde oluşturulmuş süslemelere Konya Karatay Medresesi (1250), Konya Sahip ata Cami (1258) ve Amasya Bimarhanesinde rastlanmaktadır.

Payandaların zeminden 100 cm. yükseklikte mesafede yüzeysel nişler oluşturulmuş ve bu nişlerin içerisi rumi dallar ile bezenmiştir (Fotoğraf:40-41). Yapının doğu ve batı cephesi ortasında yer alan kare payandaların yanlarına yerleştirilmiş sütuncelerin başlıkları, pencere kenarlarına yerleştirilmiş sütuncelerin başlıkları ve giriş kapısı nişinin köşelerine yerleştirilmiş olan sütuncelerin başlıkları rumi ve palmet motiflerinden oluşmuş kompozisyonla bezelidir(Fotoğraf:42).

Türbedeki süsleme motifleri Tokat Sümbül Baba Türbesi, Sivas Gökmedrese Türbesi ve Sivas Çifte Minareli Medresedeki motiflere benzemektedir (Önkal,1996;352).

Çalışmamız içerisinde yer alan Hacı Nazır Baba Türbesinin (1490) iç mekân duvarlarında kalemişi ile yapılmış bitkisel süsleme motifleri dikkat çekmektedir. Yapıdaki süslemeler sıva üzerine doğal boyala ile uygulanmıştır. Natürmortlar şablonlar ile ince ayrıntılar ise serbest fırça çalışması olarak yapılmıştır.

Türbenin giriş duvarı olan kuzey duvarında kapının üzerinde ve iki pencerenin üzerinde hurma ağacı tasviri görülmektedir. Kapının iki yanında sehpa

üzerine konulmuş vazodan çıkan kırmızı renkli çiçek motifi dikkat çekmektedir (Fotoğraf:97).

Kubbe geçiş elemanlarında vazodan çıkan yanlara doğru sarkan çiçek tasviri yerleştirilmiştir. Kubbe eteğinde göbeğe doğru, dört tane yayvan bir taç şeklinde kıvrım dallar ve kırmızı renkte çiçeklerden oluşan motifler bulunmaktadır. Bu motiflerin arası ise dönüşümlü olarak dört tane değişik ince uzun sehpa üzerinde vazolardan çıkan kırmızı çiçek demetleri ile bezenmiştir (Fotoğraf:100) .

Türbe içerisinde uygulanan süslemenin benzerleri aynı yörede yer alan Merzifon Kara Mustafa Paşa Cami, Taşova Baraklı Köyü Cami ve Merzifon Hacı Hasan Paşa Camiinde de görülmektedir (Özkan,2001;167,168).

Piri Baba Türbesinde (XV. YY) bulunan kalemişi ile yapılmış bitkisel motifler sıva üzerine serbest fırça tekniği ile uygulanmıştır. Türbenin duvarlarında siyah kontur ile oluşturulmuş dikdörtgen panoların içerisine vazodan çıkan çiçek motifleri yerleştirilmiştir. Kubbe geçiş elemanları tromplar arasındaki duvarlara yüzeysel yarım daire kemerler yapılmıştır. Trompların ağızları ve kemer alınlıkları bütünüyle birbirinin devamı niteliğinde iri dal ve yapraklardan oluşan motiflerle bezelidir (Fotoğraf:118-119).

Kubbe göbeğinde iç içe daireler biçiminde sınırlanmış çiçek motiflerinden oluşmuş küçük bir rozet mevcuttur. Kubbe eteğinin sekizgen kasnak görünümündeki dar kademeli yüzeyine sekiz adet pano yerleştirilmiştir. Her bir panonun içerisine uçları helezonik kıvrımlı “C” biçiminde merkezi bir çiçek ile bunun iki yanına doğru simetrik uzanan çiçek demetleri işlenmiştir (Fotoğraf:120).Yapı üzerinde bulunan süslemeler aynı yöre içerisinde yer alan Merzifon Kara Mustafa Paşa Cami, Merzifon Hacı Hasan Camiinde görülmektedir (Özkan,2001;168.169.170)

Yörgüç Paşa Türbesinin (1430) kubbe göbeğinin etrafı ve kubbe eteğinde palmet ve rumilerden oluşan bir kompozisyon oluşturulmuştur. (Fotoğraf:61).

Kurtboğan Türbesi (XV. YY) kubbe içerisi, kalemişi ile yapılmış bitkisel motifler görülmektedir. Kubbe göbeğinde lacivert zemin üzerine beyaz bitkisel motiflerin olduğu bir daire yerleştirilmiştir. Kubbe eteğinde ise kırmızı zemin üzerine

beyaz rumi dallarla oluşturulmuş bezemeler ve siyah kontur çizgisi ile oluşturulmuş palmetler görülmektedir (Fotoğraflar:69).

Hamdullah Efendi Türbesinin, pencere nişlerinin iki kenarına kalemişi ile vazodan çıkan büyük yapraklı çiçek motifleri görülmektedir.

Türbe mimarisinde bitkisel süsleme yapıların dış cephelerinde görüldüğü gibi iç mekânlarda sandukaların üzerinde de uygulanmıştır. Konumuz içerisindeki Halifet Gazi Türbesinin (XIII. YY) mermer sandukasının kapak bölümünde bir sıra kengel yaprağı dikkat çekmektedir (Fotoğraf:9).

Yörgüç Paşa Türbesinde (1430) bulunan siyah mermerden yapılmış olan sandukaların baş şahidesi ve ayak şahidesi üzerinde hafif kabartma tekniğinde bitkisel süslemeler görülmektedir. Türbede bulunan, Hundi Hatun'un sandukasının baş şahidesinin iç yüzünde iki rumi yukarı uzanarak palmet oluşturmuştur. Taşın alt bölümünde kıvrım dallar dolanmaktadır. Taşın dış yüzünde yine rumiden oluşan palmet motifi vardır. Ayak şahidesinin dış yüzü ile iç yüzünde yine kıvrım dal ve palmet motifi görürüz. Sanduka üzerinde yazılar kartuşlar halinde yazılmış geri kalan yerlerde kıvrım dallarla bezenmiştir.

Yunus Bey'in sandukasının baş şahidesinin iç yüzü ve dış yüzünde yazının etrafında kıvrım dal ve rumi motifleri vardır. Ayak şahidesinin dış yüzünde de aynı motifleri görmekteyiz. Sandukanın yan yüzleri iri yaprak motifleri ile bezelidir.

Sitti Hatunun sandukası üzerindeki yazıların sonuna ve başına birer rozet şeklinde çiçek yapılmıştır.

3.5.3.Figürlü Süsleme

Türklerde figür Orta Asya'da sıklıkla kullanılmıştır. İslamiyetin kabulünden sonra tasvir yasağından dolayı genellikle yapıların dış mekânlarında kullanıldığı görülmektedir. Anadolu Selçuklu döneminde sıkça kullanılan figür türbe mimarisinde çok fazla görülmemektedir.

Figürlü süsleme konumuz içerisinde yer alan sadece bir türbede görülmektedir. Halifet Gazi Türbesinin (XIII. YY) sandukasının güney yüzünde

köşelerde iki koçboynuzu, iki medusa ve iki kanatlı melek motifi yer almaktadır(Fotoğraf:9).

3.6.Yazı

Türkler İslamiyet’i kabul ettikten sonra sadece yeni dinin etkisi altına girmemiş, birçok alanda Arap kültürüne ait özellikleri de benimsemiştir. Anadolu Selçuklu, Beylikler ve Osmanlı döneminde yapılan kitabelerde Arap alfabesi kullanılarak Arapça, Farsça ve Osmanlıca kitabeler yazılmıştır.

Amasya ‘da bulunan türbelerde Arapça ve Osmanlıca yazılmış kitabeler ve Kurandan Ayetler süsleme unsuru olarak kullanılmıştır. Kitabelerin hepsi günümüze ulaşmamakla birlikte birçok yapıda görülmektedir.

Konumuz içerisinde yer alan eserlerde celi sülüs, talik, tezyini kufi kullanılmış olup, en çok kullanılan ise celi sülüs hat olmuştur.

Yapılarda yazı, süsleme unsuru olarak belli noktalarda karşımıza çıkmaktadır. Genellikle kitabelerde ve sandukalar üzerinde gördüğümüz yazı uygulaması, konumuz içerisinde yer alan bazı yapılarda pencere kemerlerinde, cephelerde, kubbe kasnağında ve iç mekânda da süsleme olarak kullanılmıştır.

Amasya türbelerinde kitabeler genel olarak giriş kapıları üzerinde dikdörtgen şeklinde düzenlenmiş, celi sülüs hat ile hafif kabartma olarak uygulanmıştır. Çalışmamızda yer alan Torumtay Türbesi (1279) güney cephesinde bulunan sivri kemerli niş içerisine alınmış pencere alınlığında dikdörtgen kitabe görülmektedir. Hamdullah Efendi Türbesi(1846) giriş kapısının üzerinde yine dikdörtgen şeklinde düzenlenmiş kitabelik bölümü bulunmaktadır. Pir Süceaddin İlyas Türbesi(1482) giriş kapısı üzerinde dikdörtgen kitabelik bölümü ikiye ayrılmış bir bölümde celi sülüs hat ile yazılmış inşa kitabesi, diğer bölümde ise taliki hat ile yazılmış onarım kitabesi bulunmaktadır. Osman Çelebi Türbesinin (1513) giriş kapısı üzerinde dört satırlık celi sülüs hat ile yazılmış inşa kitabesi vardır. Piri Baba Türbesi (XV. YY) giriş kapısı üzerinde ise Nakkaş Kitabesi bulunmaktadır. İncelediğimiz yapılar içerisinde tek nakkaş kitabesi olan yapı Piri Baba Türbesidir (XV. YY).

Yapıların cephelerinde yazı kullanımı sadece Torumtay Türbesinde (1279) görülmektedir. Torumtay Türbesinin(1279) güney cephesinde sivri kemerli nişin kemer yüzeyinde Bakara suresi 163. Ayet celi sülüs hat ile yazılmıştır. Yine güney cephesinin tepe penceresinin altında tek satır yazı dikkat çekmektedir. Yapıda bulunan çokgen payendaların üst bölümlerinde bulunan dikdörtgen biçiminde içleri yüksek kabartma palmetlerle doldurulmuş panoların etrafında bir sıra “L” şeklinde celi sülüs hat ile yazılmış yazı bordürü bulunmaktadır.

Türebelerde, sandukalarda yazı kullanımı Torumtay Türbesi (1279), Yörgüç Paşa Türbesi (1430) ve Şahrüz Hatun Türbesinde (1479) Karşımıza Çıkmaktadır. Sandukalar üzerinde mezarın kime ait olduğu kurandan ayetler ile birlikte yazılmıştır. Yörgüç Paşa Türbesindeki(1430) sandukalar üzerindeki yazılar kartuşlar halinde yazılmış ve bitkisel süslemeler ile iç içe geçmiştir. Torumtay Türbesinde (1279) Seyfettin Torumtay’a ait olan Sanduka Üzerinde altın yaldız şeklinde kabartma olarak ayetel kürsü ve kimin için yapıldığı yazılıdır. Şahrüz Hatun Türbesinde (1479) bulunan mermer sanduka üzerinde yazılar düz satıh halinde uygulanmıştır.

Amasyada bulunan türbelerin iç mekânında kalemişi süslemelerde yazı kullanıldığını görmekteyiz. Hamdullah Efendi Türbesinin (1846) kubbe geçiş elemanlarının altında bulunan bordür üzerinde siyah zeminli madalyonlar içerisinde kurandan ayetler yazılıdır. Kubbe geçiş elemanların köşelerinde ise yine siyah zeminli madalyonlar içerisinde Allah, Muhammet ve Dört Halife isimleri yazılıdır. Piri Baba Türbesinin (XV. YY), batı duvarında bulunan pano içerisinde yer alan keşkül motifinin içerisine sülüs hat ile yazılmış kurandan yazılar bulunan kâğıt motifi dikkat çekicidir. Çalışmamız içerisinde yer alan Gökmedrese Cami Türbesinin (1266-67) Kasnak Bölümünde geniş bir bordür olarak çiniler ile birlikte tuğla ile kufi karakterli dekoratif süsleme bordürü yer almaktadır. Kufiden geliştirilmiş dekoratif süsleme bordürü Konya Karatay Medresesi, Konya Sadrettin Konevi Cami ve Akşehir Küçük Ayasofya’da görülmektedir (Önkal,1996;402).

YAPININ ADI	TARİHİ	YERİ		MALZEMESİ				TÜRÜ			
		DIŞTA	İÇTE	TAŞ	TUĞLA	ÇİNI	KALEMİŞİ	GEOMETRİK	BİTKİSEL	YAZI	FIGÜR
Halifet Gazi Türbesi	XII. yy	X	X	X				X	X		X
Burmali Minare Cami Türbesi	1237-47	X		X				X	X		
Gökmedrese Cami Türbesi	1266-67	X		X	X	X		X	X		
Torumtay Türbesi	1279	X	X								
Sultan Mesut Türbesi	XIV. yy	X		X				X			
Şad Geldi Paşa Türbesi	XIV. yy										
Kadılar Türbesi	XIV. yy										
Yörgüç Paşa Türbesi	1430		X				X				
Selamet Hatun Türbesi	1453										
Kurtboğan Türbesi	1457		X				X				
Hızır Paşa Türbesi	1465										
Şahrüz Hatun Türbesi	1479		X							X	
Pir süceaddin İlyas Türbesi	1482										
Hacı Nazır Baba Türbesi	1490		X				X				
Kemal Paşa Türbesi	XV. yy	X			X						
Osman Çelebi Türbesi	1513	X								X	
Piri Baba Türbesi	XV. yy		X				X				
Sofular Türbesi	XV. yy										
Hamdullah Efendi Türbesi	1846		X				X				
Anonim Türbe	1866										
Bahaddin Barakıy	XIX. yy										
Seyyit Nurettin Türbesi	XIX. yy										
Çukur Dede Türbesi	XIX.yy										

TABLO 5: Amasya Türbelerindeki Süslemeler

4.SONUÇ

Amasya, jeopolitik ve coğrafi konumu sebebi ile İslamiyet öncesi ve sonrasında Anadolu’da önemli bir şehir olmuştur. Türklerin Anadolu’ya gelmelerinden sonra Selçuklu, Beylikler ve Osmanlı döneminde önemli kentlerden birisi olmuştur. Osmanlı döneminde şehzadelerin yetiştiği bir şehirdir. Bundan dolayı şehzadeler şehri olarak anılmaktadır.

Türkler Anadolu’ya gelmeleri ile birlikte kültürlerini de taşımışlar ve yaşatmaya başlamışlardır. Türbe mimarisi de bunlardan birisidir. Anadolu Selçuklu Döneminden günümüze kadar farklı planlarda ve süsleme özelliklerinde türbeler yapılmıştır. Tarihten günümüze kadar Anadolu’nun önemli kentlerinden olan Amasya ilinde de Selçuklu, Beylikler ve Osmanlı dönemlerine ait türbe örneklerine rastlanmaktadır. Amasya’da farklı dönemlerde yapılar inşa edilmiş fakat yapıların bir kısmı günümüze ulaşmış, bir kısmı ise yıkılmış veya orijinallliğini kaybetmiştir.

Araştırmamız sonucunda Amasya il ve ilçe merkezlerinde ayakta kalan sanatsal ve tarihsel değeri olan 23 türbe tespit edilmiş ve konu içerisine dâhil edilmiştir. Yapıların tarihi, mimari özellikleri, malzeme-teknik ve süsleme özellikleri açıklanmıştır. Günümüzdeki durumları fotoğraflarla belgelenmiş ve daha önce çizimi bulunmayan eserlerin çizimleri yapılmıştır. Kaynaklarda yer alan bazı türbeler günümüze ulaşmamıştır örneğin Alagöz Baba, İskender Memi Çelebi, Safa Paşa Hatun ve Osmanlı Şehzadelerine ait türbelerdir, biz bu türbeleri konumuza dâhil etmedik. Ayrıca kaynaklarda türbe olarak bahsedilen yalnız tek mezardan oluşan türbeleri de çalışmamız içerisine almamış bulunmaktayız. Bunlara örnek olarak Habibi Karamani, Oruç Bey, Ayşe Gazi, Pir Mehmet Çelebi gibi birçok zat mezarlarını gösterebiliriz.

Türbelere bakıldığı zaman İl merkezindeki yapılar daha fazla inşa edildikleri dönemin özellikleri yansıtmakta olup, merkezdeki Selçuklu ve Osmanlı Türbe mimarisinin taşradaki yansımaları olmuşlardır. İlçelerdeki türbeler ise oldukça sade durumda olup, hatta bakıldığı zaman bir ev gibi görünmektedir ve orijinalliklerini kaybetmiş durumdadırlar.

İncelediğimiz yapılar içerisinde Türk Sanatında görülün çokgen, kare, dikdörtgen, eyvan ve baldaken planlı türbe planlarının hepsinden örnekler görülmektedir. Yapılarda üst örtüs olarak türbe mimarisinde kullanılan kubbe, külah ve tonoz kullanılmıştır. Amasya şehir mimarisinde görülen türbelerde genel olarak kare planlı ve üzeri kubbe ile örtülü yapılar çoğunluktadır. Selçuklu dönemine ait türbelerde ise çokgen plan ve üzeri poligonal külah dikkat çekmektedir. Ayrıca bazı yapılar kırma çatılı olarak yapılmıştır. Konumuz içerisindeki Pir Süceaddin İlyas Türbesi ise üzeri üç kubbe ile örtülü olan bir yapı olarak farklı bir özellik göstermektedir.

Eserlerde inşa malzemesi olarak genellikle taş kullanılmıştır. Üst örtülerde ise tuğla kullanımı görülmektedir. Bölgedeki Halifet Gazi Türbesi(XIII. YY) ve Burmalı Minare Cami Türbesi (1237-47)Selçuklunun çokgen planlı üzeri konik külah ile örtülü türbe özelliklerini yansıtan güzel örneklerdendir. Gökmedrese Cami Türbesi(1266-67) de yine altta cenazelik bölümü kare planlı ana mekân ve üzerinde yıldızvari külah ile karakteristik bir Selçuklu yapısıdır. Toruntay Türbesi (1279)ve Sultan Mesut Türbesi (XIV. YY) de dikdörtgen planlı Selçuklu ve beylikler yapılarına örnek tescil etmektedir.

Şehirde bulunan Şadgeldi Paşa Türbesi ve Kadılar Türbesi XIV. YY da gelişen eyvan planlı türbelerin örneklerini yansıtmaktadır. Osmanlı döneminde daha çok karşılaştığımız baldaken planlı türbeler grubuna giren Kurtboğan Türbesi (XV. YY), Şahrüz Hatun Türbesi(1479) ve Yörgüç Paşa Türbesi(1430) şehirdeki önemli örneklerdir.

Şehirde en fazla görülen plan tipi kare planlı üzeri kubbe ile örtülü yapılardır bunlara örnek ise Selamet Hatun Türbesi (1453), Anonim Türbe (1866), Hamdullah Efendi Türbesi (1846), Piri Baba Türbesi (XV. YY), Hacı Nazır Baba Türbesi (1490), Hızır Paşa Türbesi (1465), Kemal Paşa Türbesi (XV. YY) ve Osman Çelebi Türbesidir (1513). Osman Çelebi Türbesi (1513) ve Kemal Paşa Türbesi (1513) almaşık duvar örgüsü ve önünde tek gözlü revak bölümü ile erken dönem Osmanlı türbelerinin klasik bir örneğidir. Bahaddin Barakıy Türbesi (XIX. YY), Çukur Dede Türbesi (XIX. YY) ve Seyyit Nurettin Türbesi (XIX.yy) dönem özelliklerini

kaybetmiş tamamen yeniden yapılmış eserlerdir. Üst örtü olarak kırma çatı kullanılmış bir ev görünümünde olan yapılardır.

Amasya’da bulunan eserlere bakıldığı zaman dikkat çekici özelliklerinden birisi bir başka yapı ile bağlantılı olmalarıdır. Burmalı Minare Cami Türbesi(1237-47) bitişiğindeki Burmalı Minare Cami ile Gökmedrese Cami Türbesi(1266-67) bitişiğindeki Gökmedrese Cami ile Halifet Gazi Türbesi (XIII. YY) bitişiğindeki Halifet Gazi Medresesi ile bitişik olarak yapılmış ve türbe içerisinden bu yapılara giriş sağlanmaktadır. Bu örnekler bölgede plan bakımından birbirine benzeyen Selçuklu örnekleri olarak dikkat çekmektedir.

İncelediğimiz yapıların süsleme özelliklerine bakıldığı zaman Selçuklu dönemine ait olan Halifet Gazi Türbesi (XIII. YY), Torumtay Türbesi (1279), Burmalı Minare Cami Türbesi (Cumudar) (1237-47), Gökmedrese Cami Türbesi (1266-67)ve Sultan Mesut Türbesi (XIV. YY) dönemlerine ait taş süslemenin karakteristik özelliklerini taşrada yansıtan çok güzel örneklerdir. Özellikle Halifet Gazi Türbesinin (XIII. YY) cephe süslemesi oldukça güzel ve dikkat çekicidir. Gökmedrese Cami Türbesinde (1266-67) Selçuklu tuğla ve çini süslemenin görüldüğü bir eserdir. Dış cephede, kasnakta ve iç bölümde çininin güzel örnekleri yansıtılmıştır.

Osmanlı dönemine ait türbelerde dış cephelerde dönem özelliği olarak çok fazla süsleme görülmemekte olup, iç mekânlarda kalemişi süslemeler dikkat çekmektedir. Özellikle Hacı Nazır Baba Türbesi (1430), Hamdullah Efendi Türbesi(1846) ve Piri Baba Türbesindeki (XV. YY) kalem işi süslemeleri dikkat çekicidir. Yazı süsleme türbelerin kitabelik bölümünde ve sanduka üzerinde uygulanmıştır.

Amasya Türbelerinin yapılış amaçlarına bakıldığı zaman şehzadeler, Devlet adamları ve dini açıdan önemli zatlar için yapıldıklarını görülmektedir. Osman Çelebi Türbesi, II. Bayezit’in torunu ve Amasya Valisi Şehzade Ahmet’in oğlu Osman Çelebi’nin Türbesi (1513) Osmanlı haneden soyuna ait olan bir türbedir.

Toruntay Türbesi (1279), Yörgüç Paşa Türbesi (1430), Şad Geldi Paşa Türbesi (XIV. YY), Hızır Paşa Türbesi (1265), Kemal Paşa Türbesi (XV. YY) Amasya ilinde görev yapmış devlet adamları için yaptırılmış türbelerdir.

Yörede en çok görülen ise Amasyalı önemli din insanlarına ait olan ve ziyaretgâh özelliği kazanmış olan yapılardır. Pir Süceattin İlyas Türbesi (1482) Halveti tarikatından olduğu bilinen Pir İlyas 'a aittir. Pir İlyas Amasya'da müftülük görevinde de bulunmuş olup, halkın manevi sorunları ile ilgilenmiştir. Pirler olarak bilinen türbe halk tarafından çok fazla ziyaret görmektedir. Halkalı Evliya olarak bilinen Şahrüz Hatun Türbesi (1479) de halkın ziyaret ettiği önemli zatlardandır. Burada yatan Şahrüz Hatunun yüzünün hiç bozulmadığı bilinmektedir. Selamet Hatun Türbesi (1453), insanların Cuma günleri gidip dileklerini dileyip dua ettikleri önemli zattır Kurtboğan Türbesi, halk arasında kurtboğan evliya olarak bilinen zatın öldüğü gece mezarını açıp cesedi çıkarmaya çalışan bir kutru elini mezardan çıkarıp boğduğunu anlatan bir hikâye ile bütünleşir. Hamdullah Efendi Türbesi (1866), Hamdullah Efendi Bektaşî Tarikatına mensup Amasya yöresinde önemli bir zattır. Ölümünden sonra Aleviler türbesini yaptırmıştır. Günümüzde çokça ziyaret edilen türbe önünde fakirlere her gün yemek dağıtılmaktadır. Piri Baba Türbesi (XV. YY) Bektaşîlerin önemli din adamlarındandır. Yine Bahaddin Barakıy(XIX. YY) ve Çukur Dede Türbesi (XIX. YY) de önemli din adamlarına ait yapılardır. Bakıldığı zaman yörede yapılan türbeler amaç olarak farklılık göstermektedir.

Yaptığımız bu çalışma ile Amasya ilindeki farklı dönemlere ait türbeler ve türbeler içerisindeki kişiler bir bütün olarak incelenmiş olup, inceleme yaptığımız dönemlerde yapıların durumları tespit edilmiştir. Geçmiş dönemleri yansıtan kültür varlıkları yok olamadan plan ve süsleme özelliklerini kaybetmeden tespitleri yapılmıştır. Eserlerin tahrip olmuş bölümleri tespit edilmiş ve onarıma ihtiyacı olanlar belirtilmiştir. Yapıların günümüz sonrasına sağlam bir şekilde aktarılması için halkın bilinçlendirilmesi açısından çalışmalar yapılmalıdır. Sanat tarihi açısından önem taşıyan bu yapılar koruma altına alınmalı ve restorasyonları tamamlanmalıdır.

Amasya 'da yer alan eserlerde Tokat Vakıflar bölge Müdürlüğü ve Samsun Koruma Kurulu tarafından çalışmalar yapılmıştır. Bazı eserler restore edilmiş ve

tekrar kullanıma açılmıştır. Çalışmamız sırasında iki türbenin dış mekânlarının sağlamlaştırma çalışması yapıldığını görülmektedir. Diğer eserlerinde ihtiyaç durumlarına göre restorasyonlarının yapılması ve yapıların korunması gerekmektedir. Bu bağlamda bakıldığı zaman çalışmamızın daha sonra yapılacak olan çalışmalara eserlerin günümüzdeki durumları hakkında bilgi vereceğini düşünmekteyiz.

Çalışmamız sonucunda incelediğimiz eserlerin Selçuklu, Beylikler ve Osmanlı dönemlerine ait olduğu tespit edilmiştir. Coğunluk olarak Osmanlı dönemine ait olana türbeler bir arada incelenip plan ve süsleme özellikleri bakımından Türk mimarisi ve sanat tarihi açısından önemleri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

5. KAYNAKLAR

Uzunçarşılı, İ.Hakkı, Tokat.(1927). *Niksar, Turhal, Zile ve Amasya Vilayet, kaza ve Nahiyelerindeki Kitabeler*, Ankara.

Abizade Hüseyin Hüsamettin.(1930). *Amasya Tarihi*, C:1, Ankara, Sadeleştirenler: Ali yılmaz-Mehmet Akkuş, Amasya Belediyesi Kültür Yayınları.

Albert Gabriel, (1931-34).*Monuments Turcs D'Anatolie*, Paris.

ANONİM, (1937). *Amasya İl Yıllığı*, Amasya.

Demiral, Ahmet.(1954).*Resimli Amasya Salnamesi*, Ankara.

E.Diez, Aslanapa Oktay.(1955). *Türk Sanatı*, İstanbul.

ANONİM.(1956). "Amasya",*Türkiye Ansiklopedisi*, C:II, Ankara, Milli Eğitim Basımevi.

Arseven, Celal Esad.(1956),*Türk Sanatı*, İstanbul, Milli Eğitim Yayınları.

Yinanç, Halil.(1961). "Amasya", *İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi.

ANONİM, (1966). "Amasya",*Türk Ansiklopedisi*, C.II, İstanbul, Milli eğitim Basımevi.

Ögel, Semra.(1966).*Selçuklu Taş Tezyinatı*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Arık, M. Oluş.(1969). *Erken Devir Anadolu Türk Mimarisinde Türbe Biçimleri*, Ankara.

Sümer, Faruk.(1970). "Anadolu'da Moğollar",*Selçuklu Araştırma Dergisi*, S:1, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları.

TURAN, Osman.(1971), *Selçuklular Zamanında Türkiye*, İstanbul.

- Aslanapa, Oktay.(1973). *Türk Sanatı II*, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi.
- Öney, Gönül.(1976). *Türk Çini sanatı*, İstanbul, Yapı Kredi Bankası Yayınları.
- ANONİM, (1981).”Amasya”,*Yurt Ansiklopedisi*, İstanbul.
- ERKEN, Sabih. (1986). *Türkiye’de Vakıf Abideleri ve Eski Eserler*, Ankara, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Evliya Çelebi. (1896).*Seyahatname*, C:II, İstanbul, İktam Matbası.
- Tuncer, O,Cezmi.(1986). *Anadolu Kümbetleri I*, Ankara. Güven Matbaa.
- Yetkin, Şerare.(1986).*Anadolu Türk Çini Sanatının Gelişmesi*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Çelickan, Aynur.(1991). *Amasya Gök Medrese Camii*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Dönmez, Şevket.1997-1999 *Yüzey Araştırmalarında İncelenen Amasya İli Demirçağı Yerleşmeleri*, Ankara.
- Tuncer, O,Cezmi.(1991).*Anadolu Kümbetleri II*, Ankara, Sevinç Matbaa
- Kılıcı, Ali. (1992). *Türkiye’deki XIV ve XV. Yüzyıllarına Ait Baldaken Tarzı Denenen Türbeler*, Ankara.
- Gün, Recep. (1993).*Amasya ve Çevresindeki Mimari Eserlerde Yazı kullanımı*, Yüksek Lisans Tezi, Samsun.
- Bayram, Fahriye.(1994). *Amasya’nın Gümüşhacıköy İlçesi ve Gümüş Nahiyesindeki Türk Devri mimarlık Eserleri*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Urak, Gediz.(1994). *Amasya’nın Türk Devri Şehir dokusu ve Yapılarının analizi ve Değerlendirilmesi*, Doktora Tezi, Ankara.
- Cantay, Tanju.(1995). Sultan Mesut Türbesi İnşa Yılı, *Vakıflar Dergisi*, S.XXV, Ankara.

Önder, Mehmet. (1995). *Şehirden Şehire Anadolu*, Ankara, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

İbni Bibi.(1996). *El Avamir'ül Ala'iyye-Fi Umuril Ala'iy* (Selçukname), Çev:Mürsel Öztürk), Ankara,Kültür Bakanlığı Yayınları.

Önkal, Hakkı,(1996). *Anadolu Selçuklu Türbeleri*, Ankara.

Özkan Daştan, Meltem. (2001).*Amasya İli Yapılarındaki Kalemîşi Süslemeleri*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Boran, Ali.(2001). *Anadolu İç kale camii ve mescitleri*, Ankara.

Doğanbaş, Muzaffer. (2001).*Amasya yöresi Alevi Ziyaretgâhları*, Amasya.

Toruh, Ferruh.(2002). *Amasya Yörgüç Paşa Külliyesi*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Mülayim, Selçuk.(2002).Kubbe, *Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Ankara.

Daş, Erkan.(2003),*Erken Dönem Osmanlı Türbeleri*, Doktora Tezi. İzmir

ANONİM. (2003).*Tacın Gizemli Şehri Amasya*, Ankara.

YARDIM, Ali.(2004). *Amasya Burmalı Minare Camii Kitabeleri*, Ankara, Amasya Valiliği Kültür Yayınları.

Çerkez, Murat. (2005).*Merzifon'da Türk Devri Yapıları*, Ankara.

Durmuş, Gürsoy. (2005).*Amasya Merkez'de 13. Yüzyıl Selçuklu Yapılarında Taş Süsleme Programı*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Mülayim, Selçuk.(2008).Revak, *Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt 35,Ankara.

Erdemir, Yaşar.(2009). *Alâeddin Cami ve Türbeleri*, Konya.

Boran, Ali, Tüfekçi oğlu, Abdülhamit. (2009). *Eruh'taki Osmanlı Dönemi Eserleri*, Ankara.

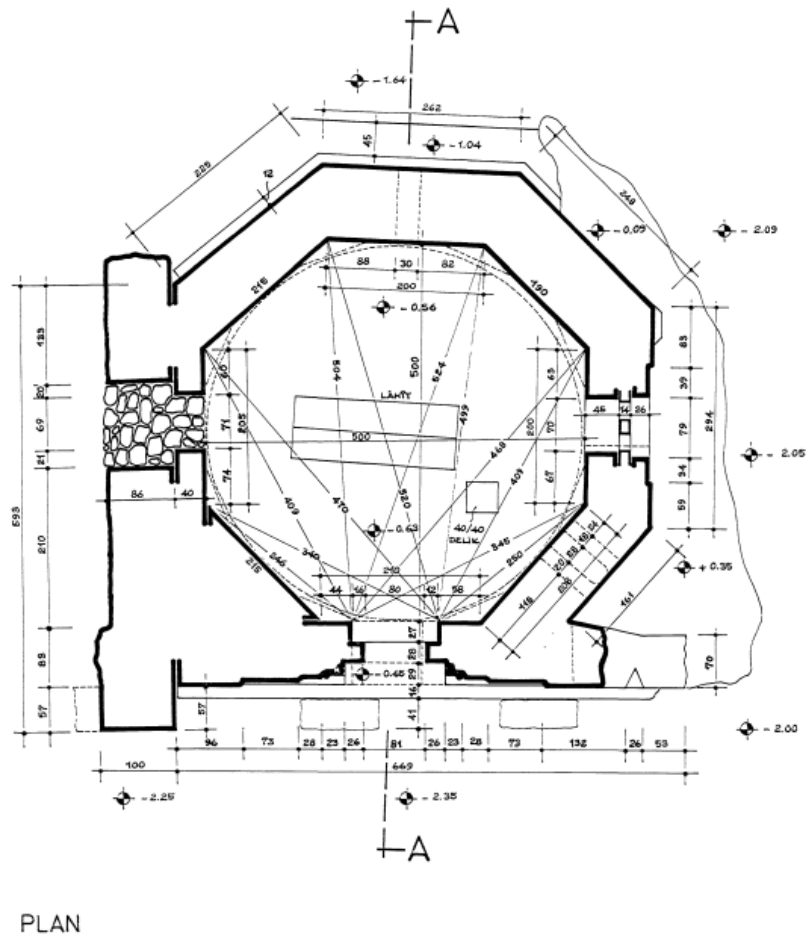
Şimşek, Fatih.(2016).Anadolu Türk Mimarisinde Taş Malzeme, İstanbul.

Doğanbaş, Muzaffer.(2018).*Amasya Türbeleri*, Amasya, Amasya Belediyesi Kültür Yayınları.

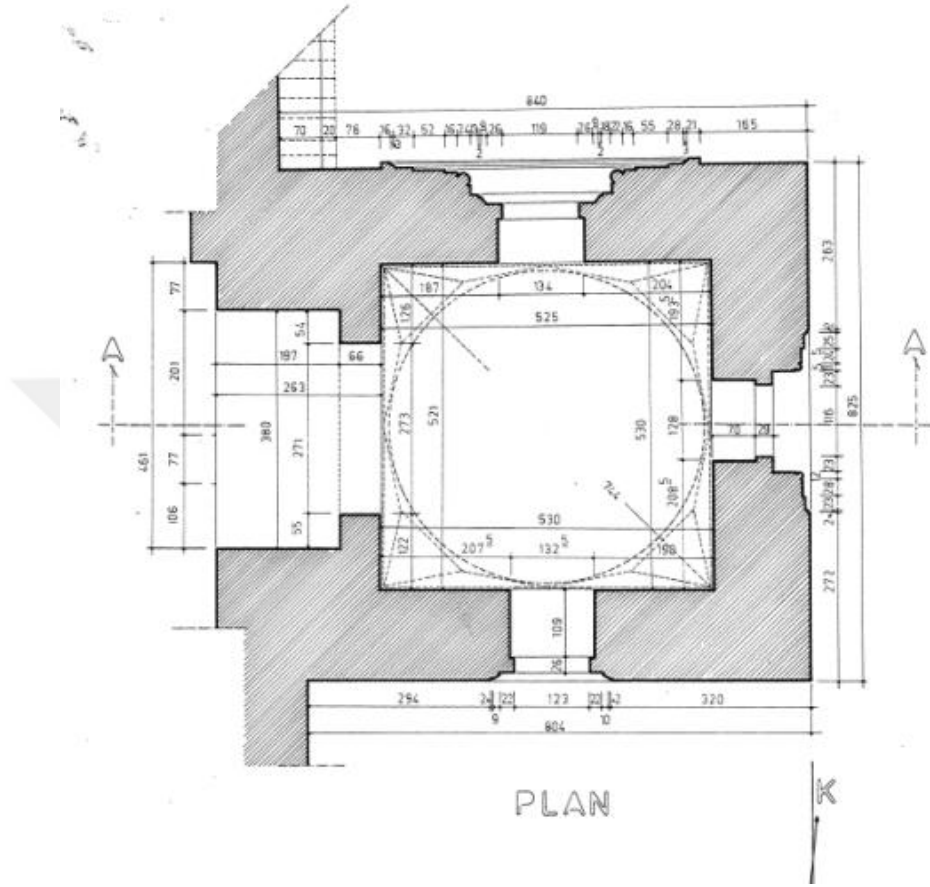
Yaldız, Esra.(2018).*XIII. YY Konya Mahalle Mescitlerinde Kullanılan Kubbe Geçiş Elemanları*, Türk İslam Medeniyetleri Akademik araştırma Dergisi, Cilt:13,Sayı:26

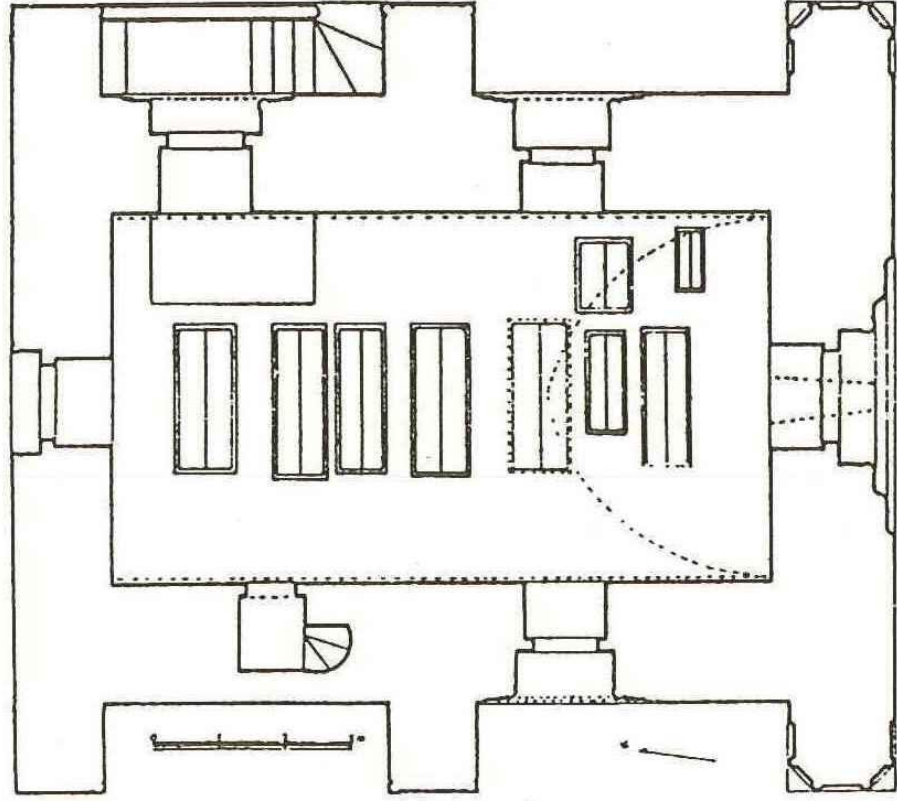
6.ÇİZİMLER

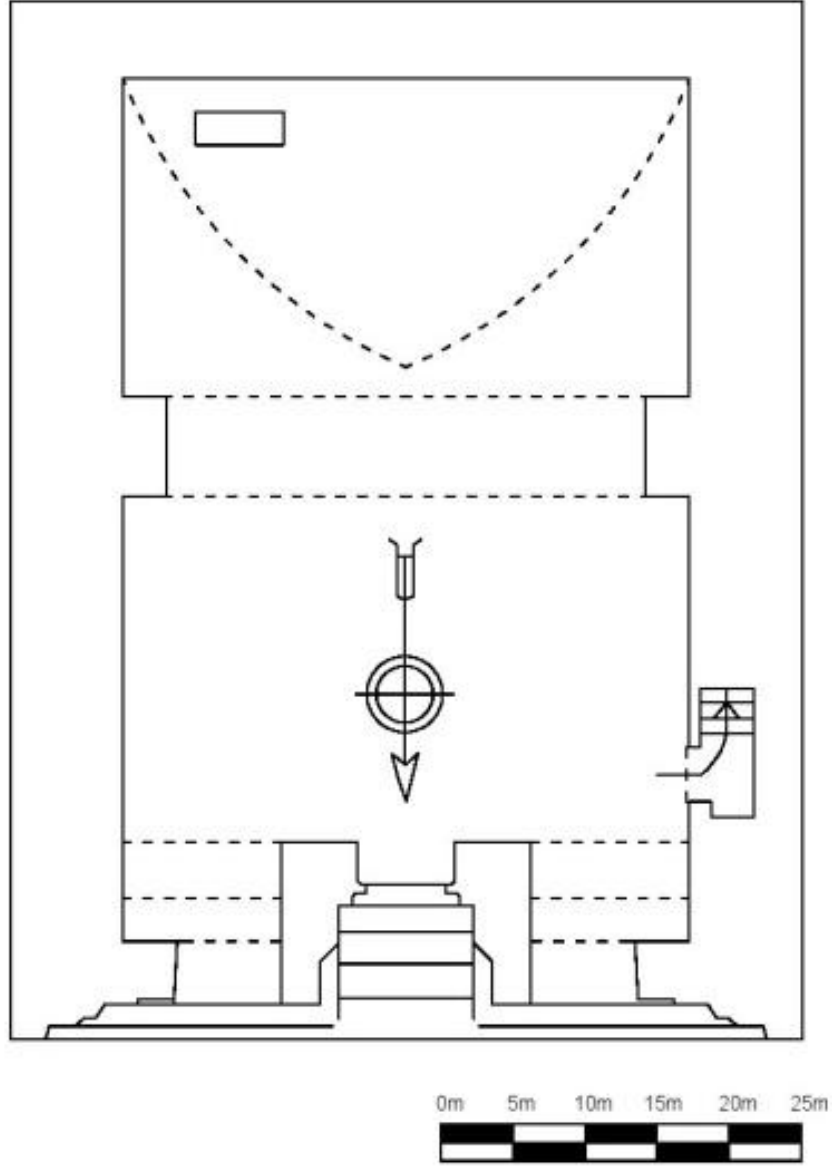
Çizim 1: Halifet Gazi Türbesi Plan (Vakıflar Genel Müdürlüğü'nden)

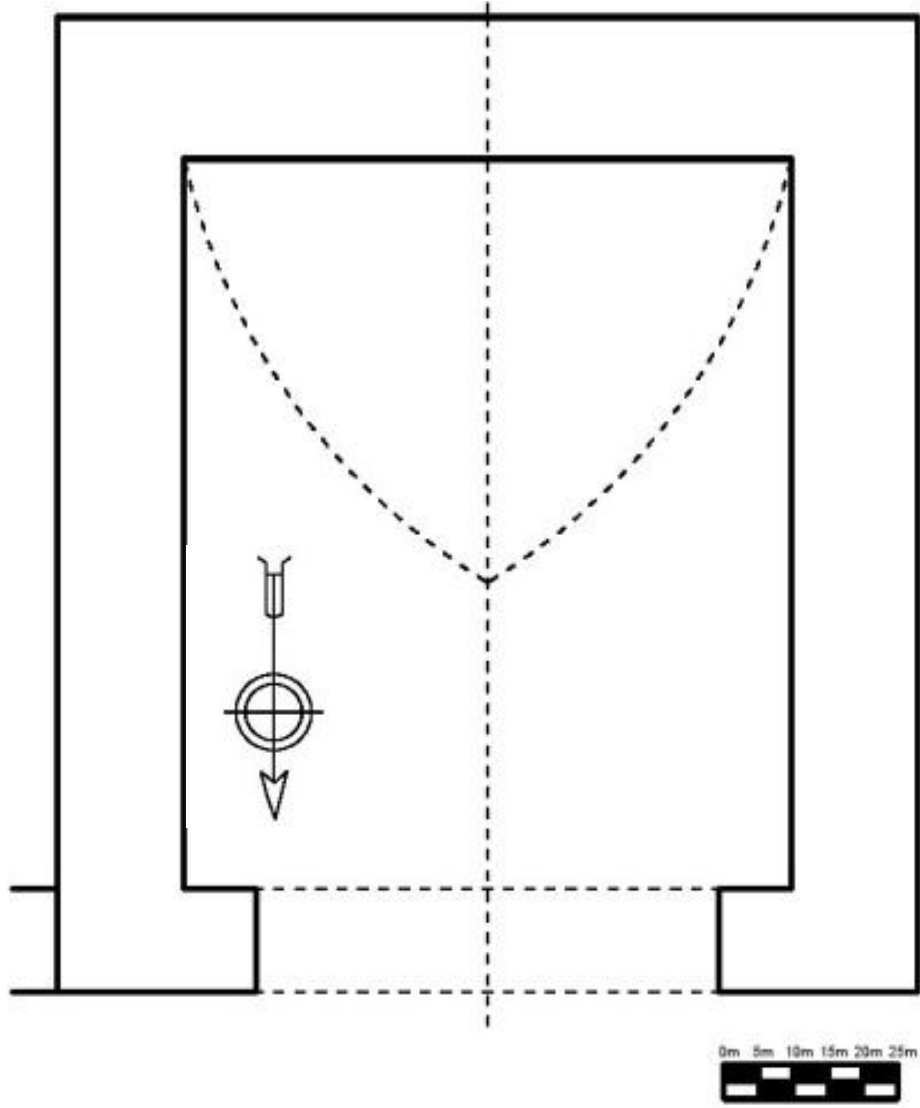
Çizim 3: Gökmedrese Cami Türbesi Planı(Vakıflar Genel Müdürlüğü'nden)

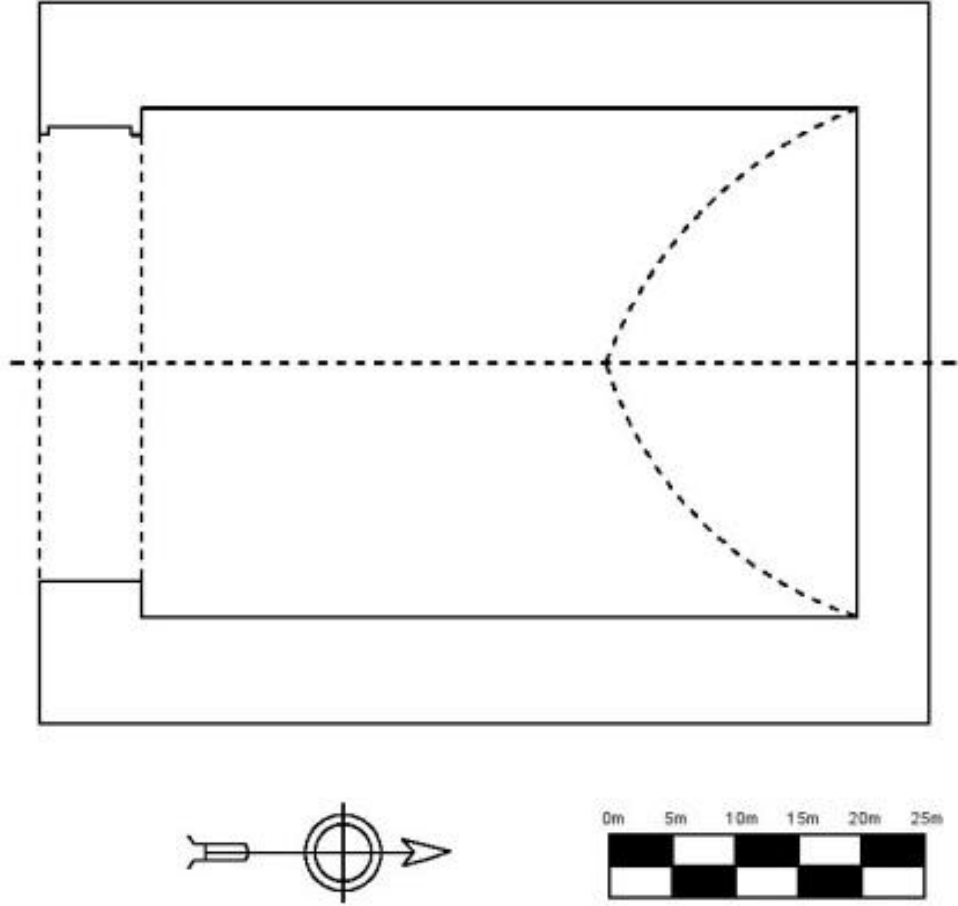
Çizim 4: Torumtay Türbesi Planı(Vakıflar Genel Müdürlüğü'nden)

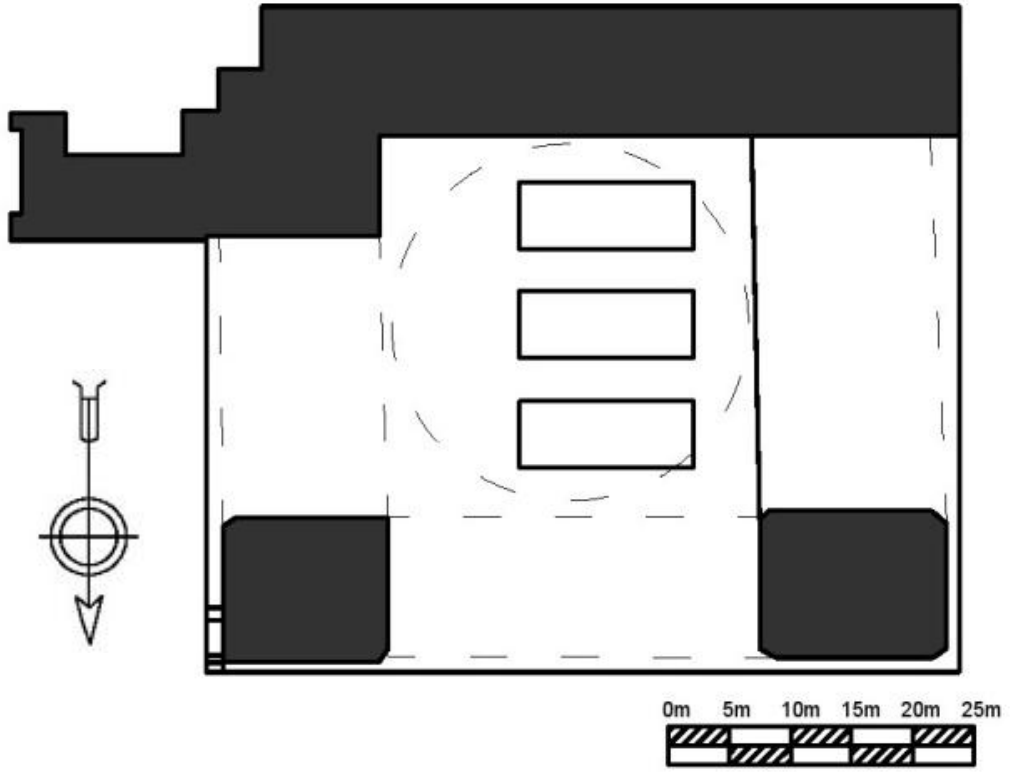
Çizim 5: Sultan Mesut Türbesi Planı (Vakıflar Genel Müdürlüğü'nden)

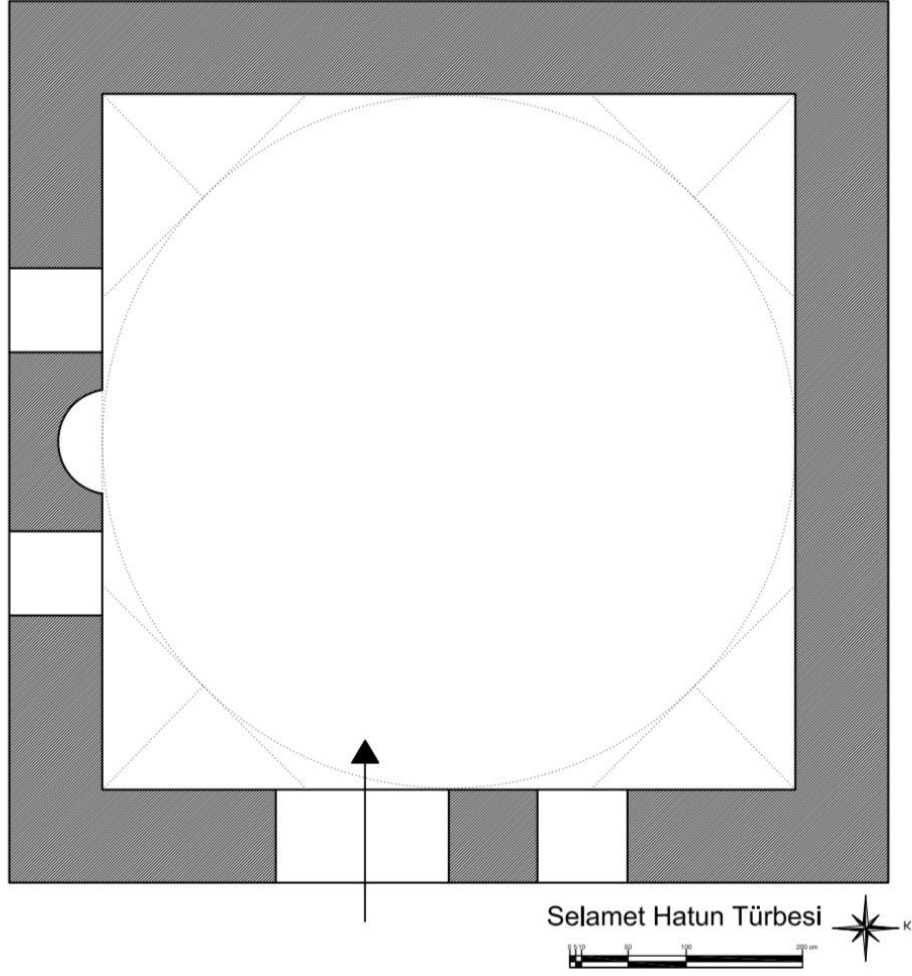
Çizim 6: Şadgeldi Paşa Türbesi Planı (Hüseyin Hüsamettin'den)

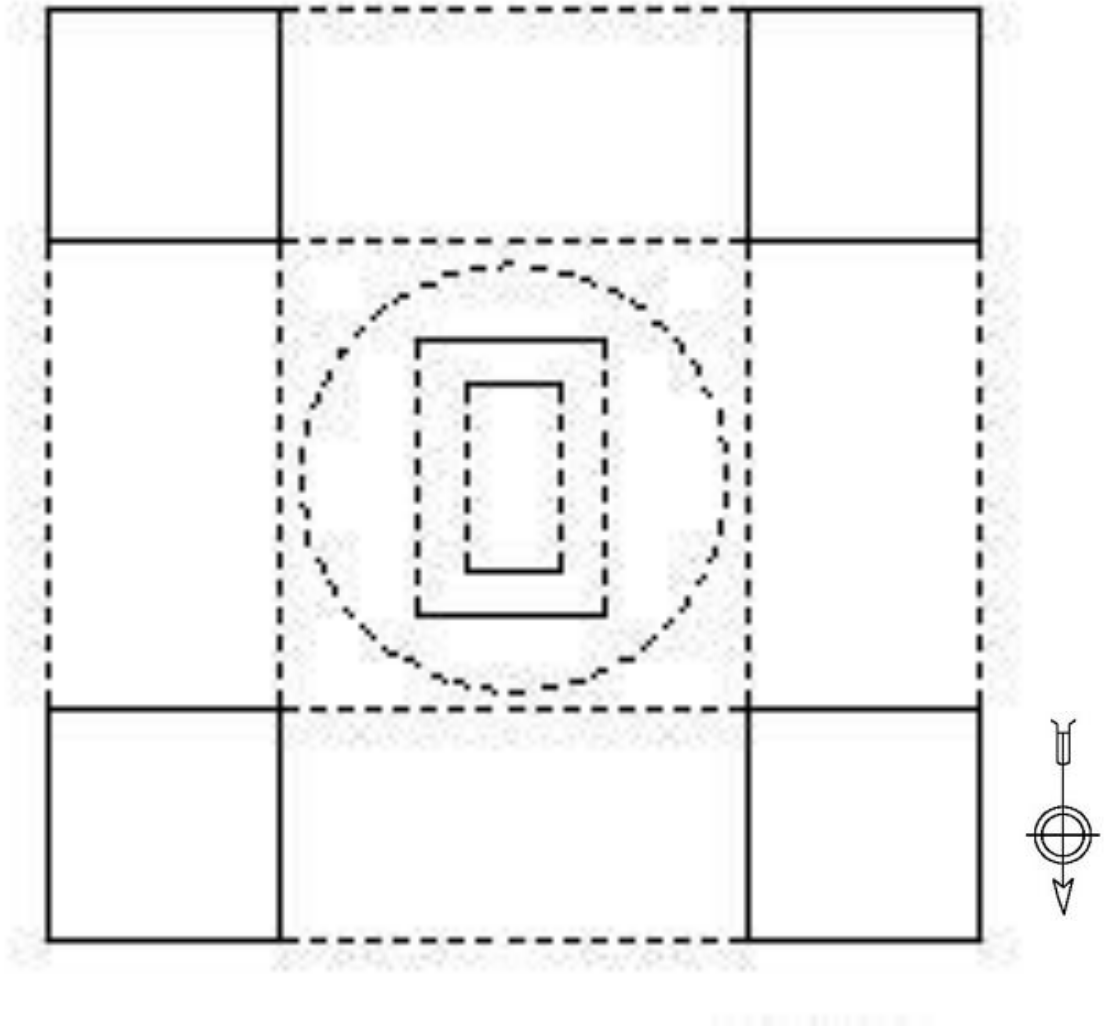
Çizim 7: Kadılar Türbesi Planı (Hüseyin Hüsamettin'den)

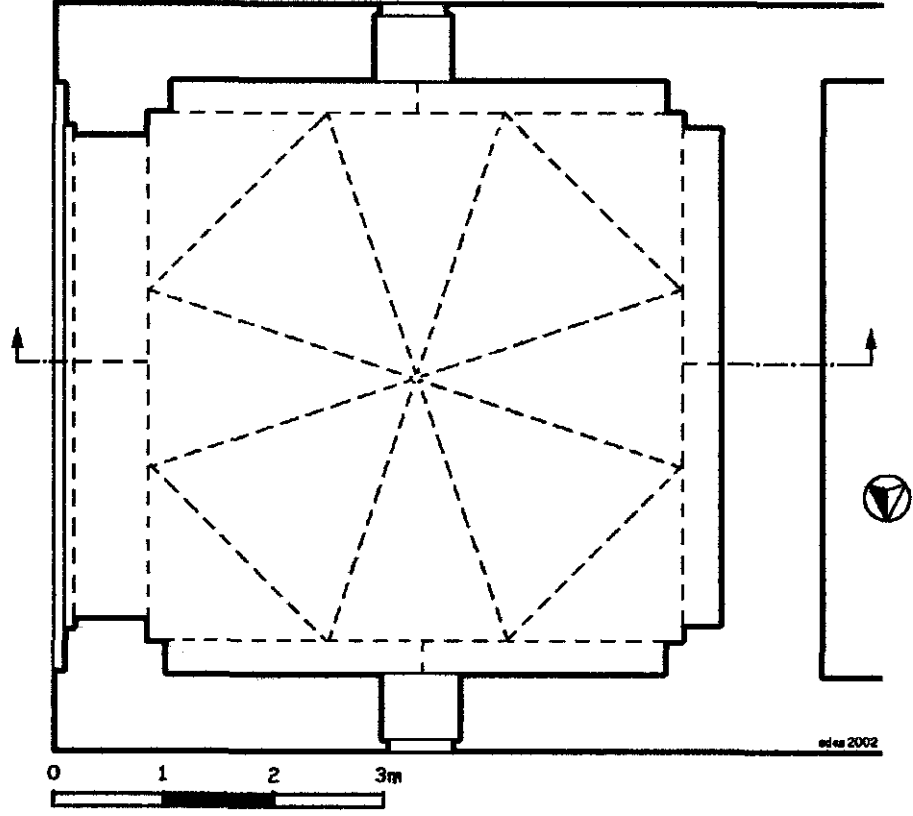
Çizim 8: Yörgüç Paşa Türbesi Planı (Vakıflar Genel Müdürlüğü'nden)

Çizim 9: Selamet Hatun Türbesi Planı (E.Zeki Tomar)

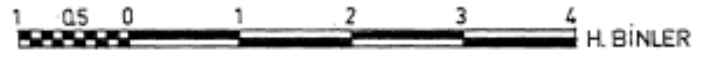
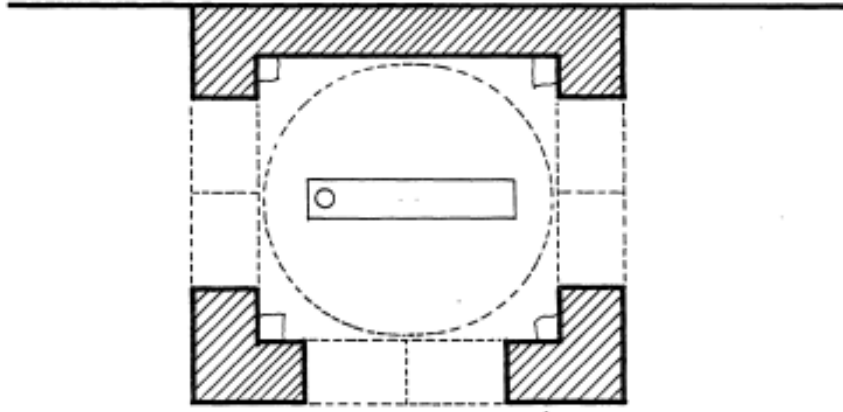

Çizim 10: Kurtboğaz Türbesi Planı (Tokat Vakıflar Bölge Müdürlüğü'nden)

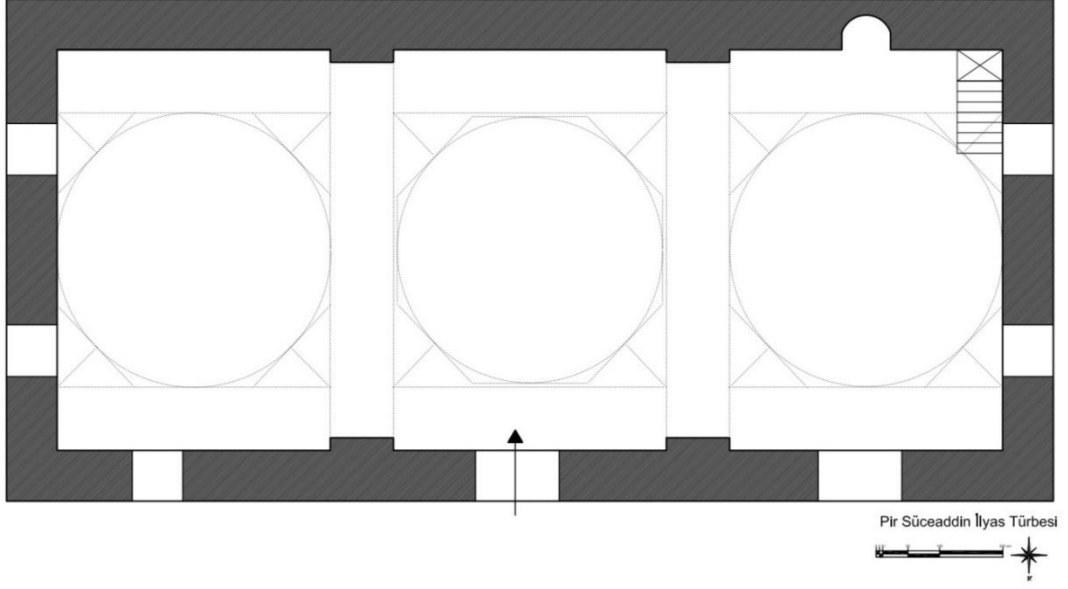

Çizim 11: Hızır İlyas Türbesi Planı (Ertan Daş'tan)

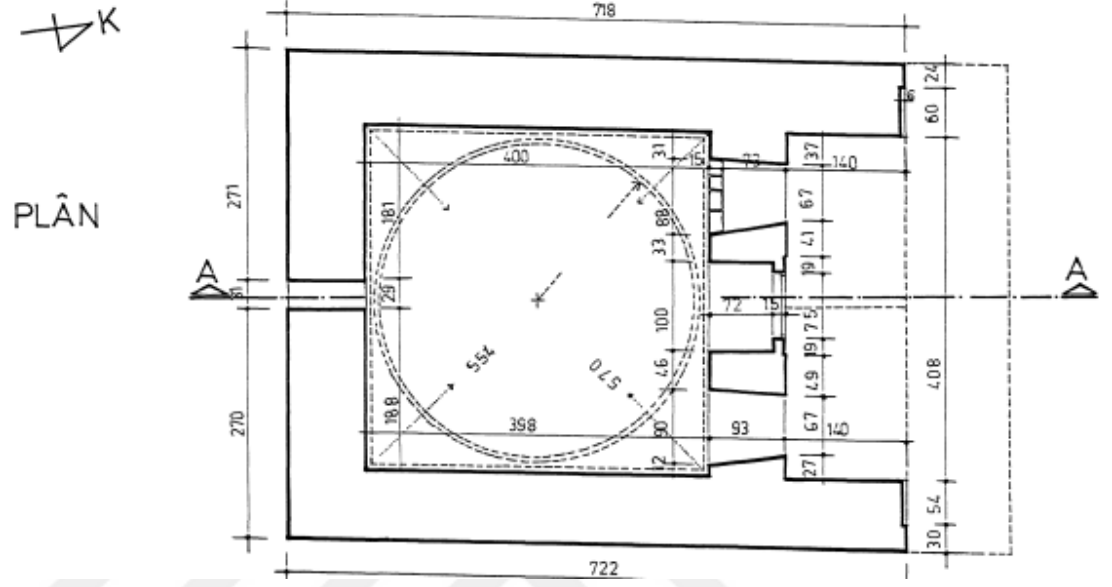
AMASYA HALKALI DEDE
TÜRBESİ RÖLÖVESİ

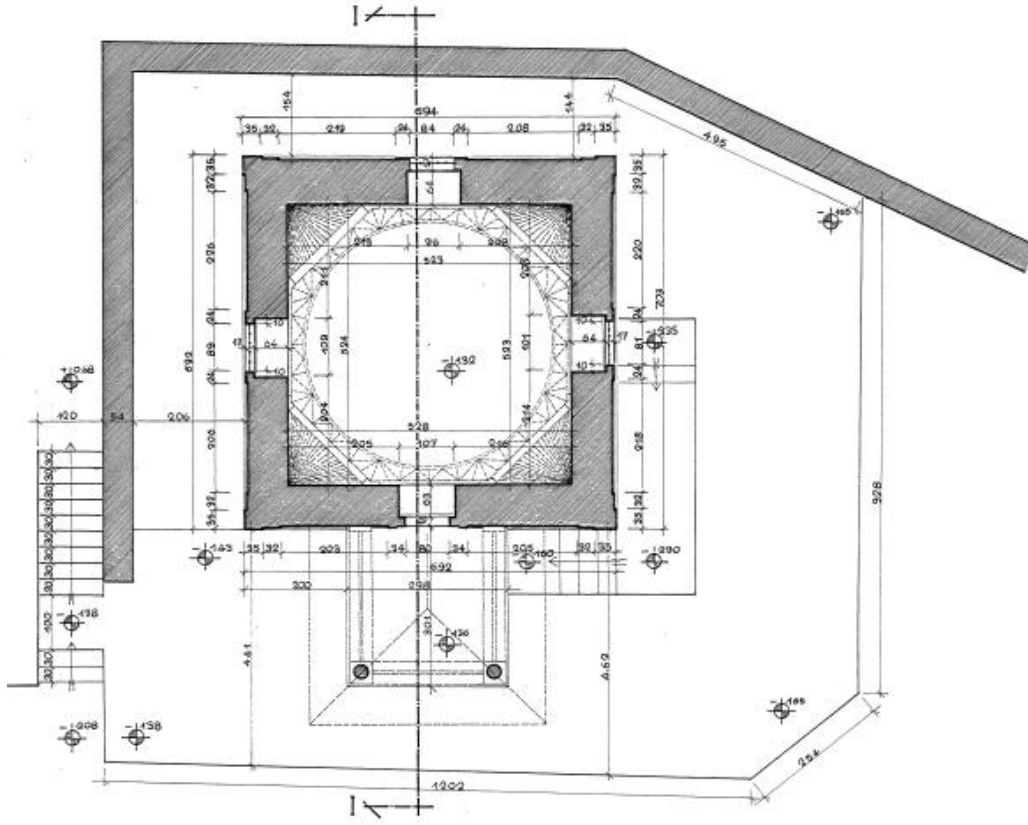
Çizim 12: Şahruz Hatun Türbesi Planı (Vakıflar Genel Müdürlüğü'nden)

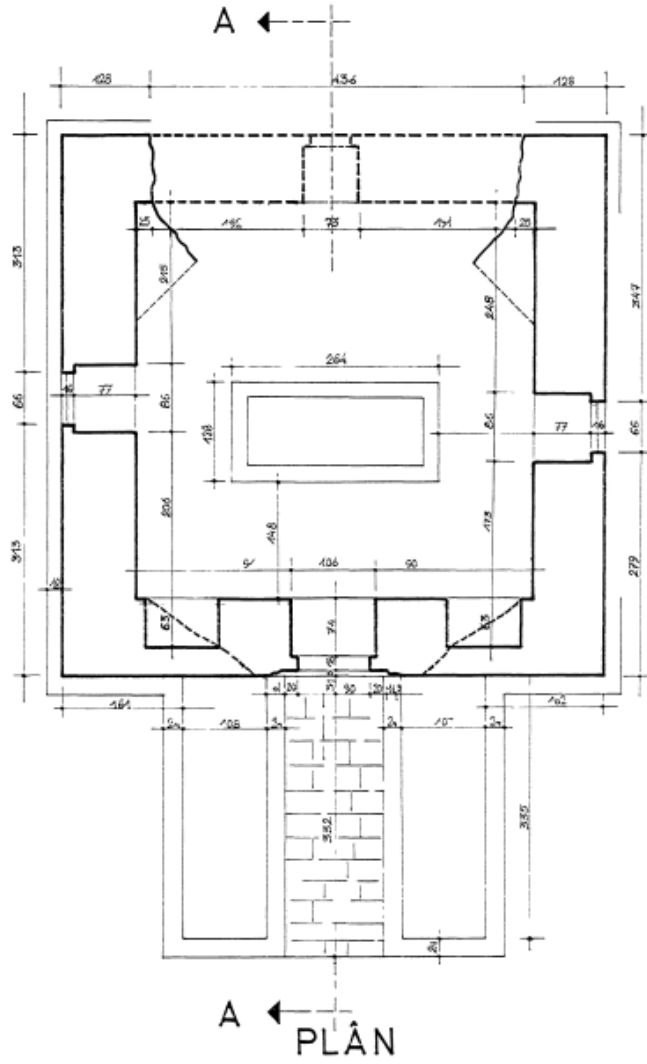
Çizim 13: Pir Süceaddin İlyas Türbesi Planı (E. Zeki Tomar)

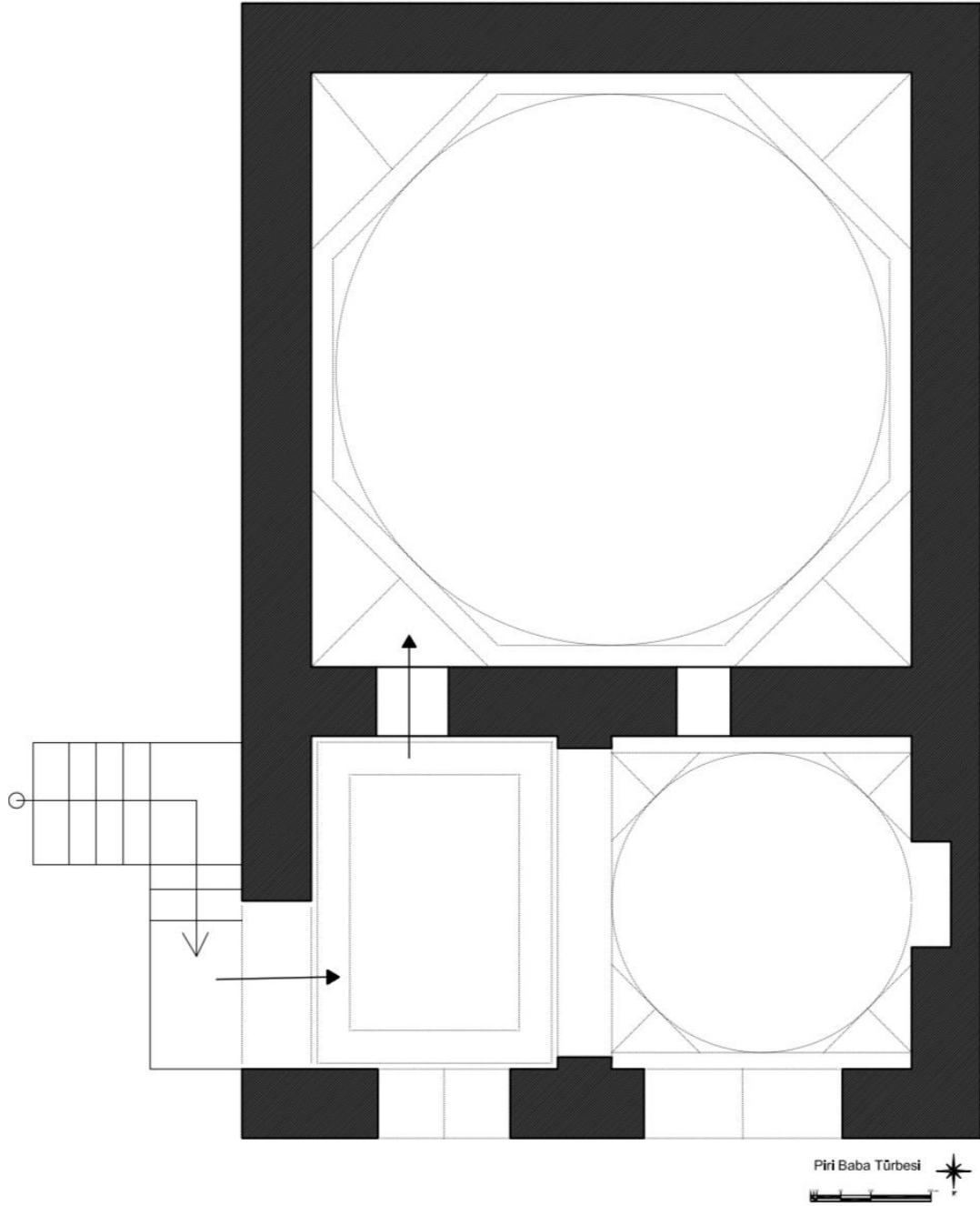
Çizim 14: Hacı Nazır Baba Türbesi Plan(Vakıflar Genel Müdürlüğü'nden)

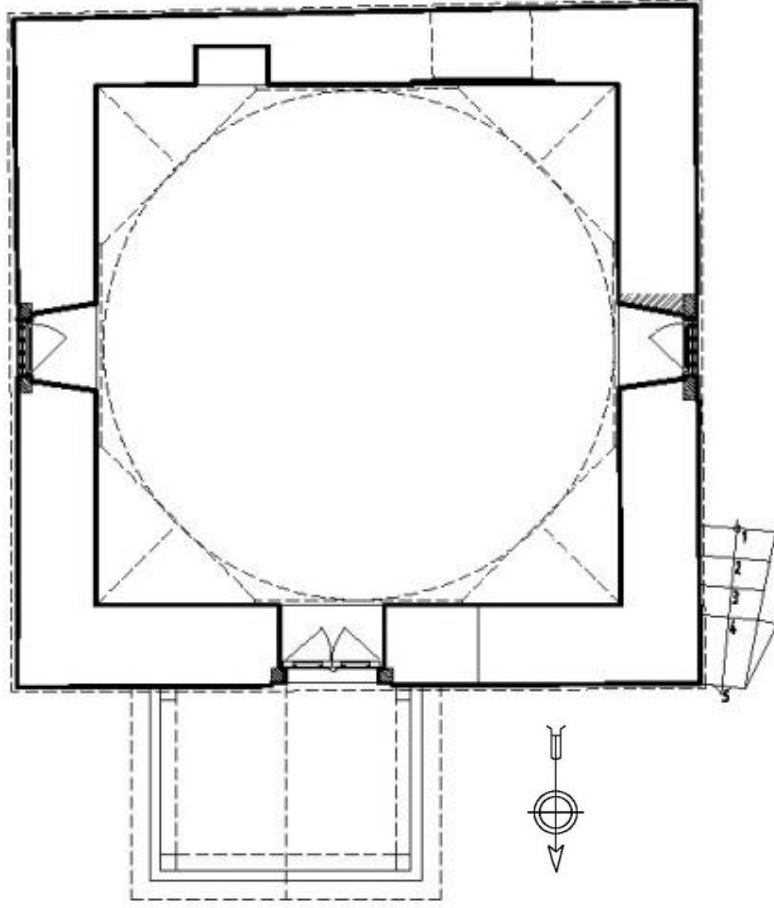
Çizim 15: Kemal Paşa Türbesi Planı (Vakıflar Genel Müdürlüğü'nden)

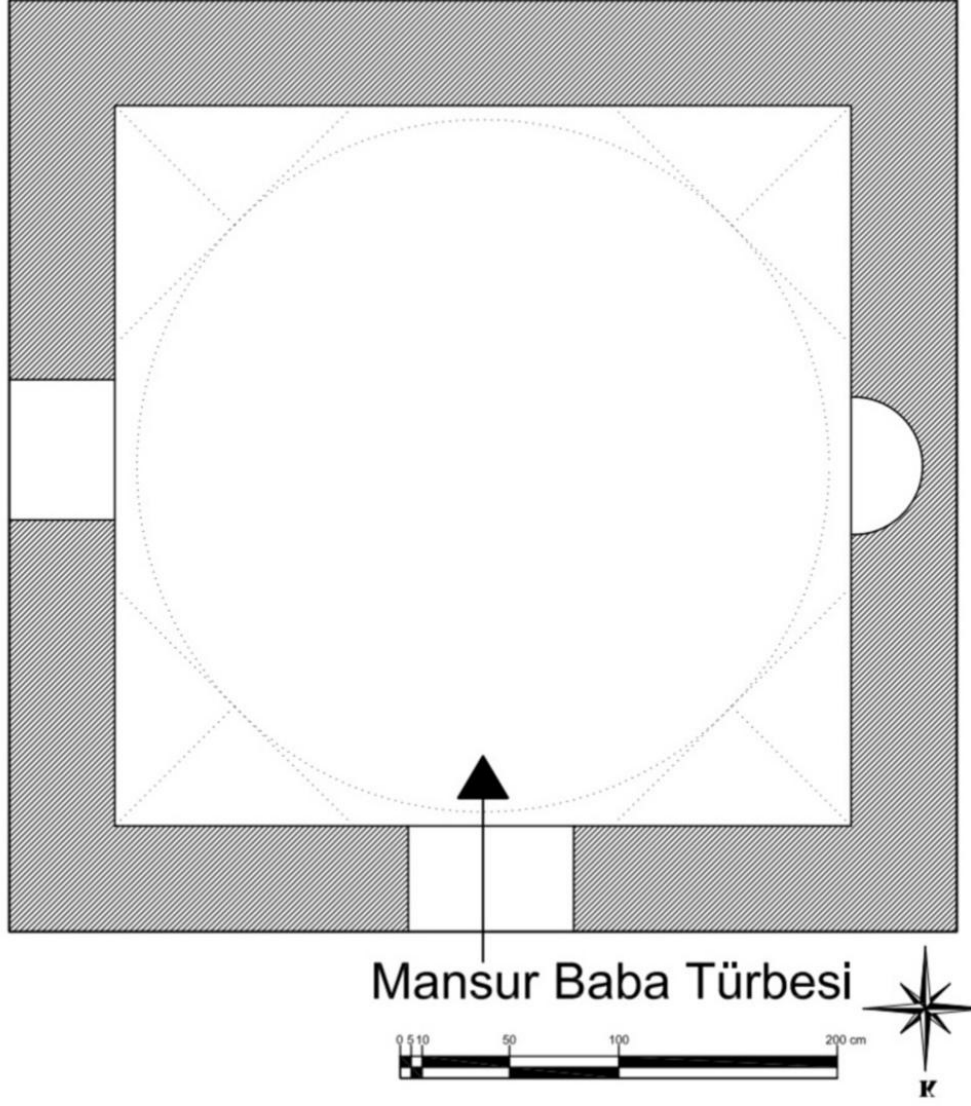
Çizim 16: Osman Çelebi Türbesi Planı (Vakıflar Genel Müdürlüğü'nden)

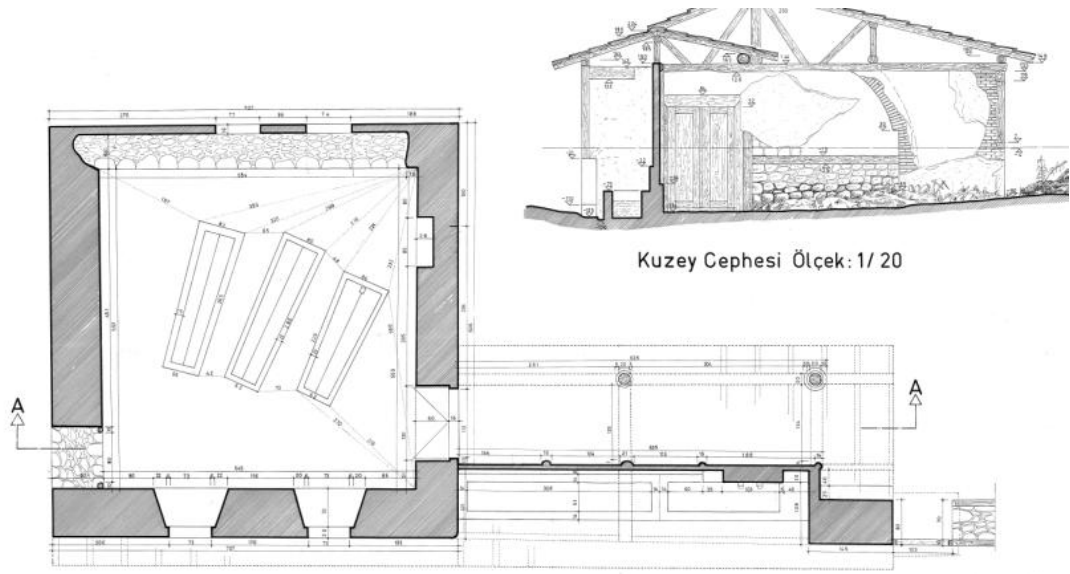
Çizim 17: Piri Baba Türbesi Planı(E. Zeki Tomar)

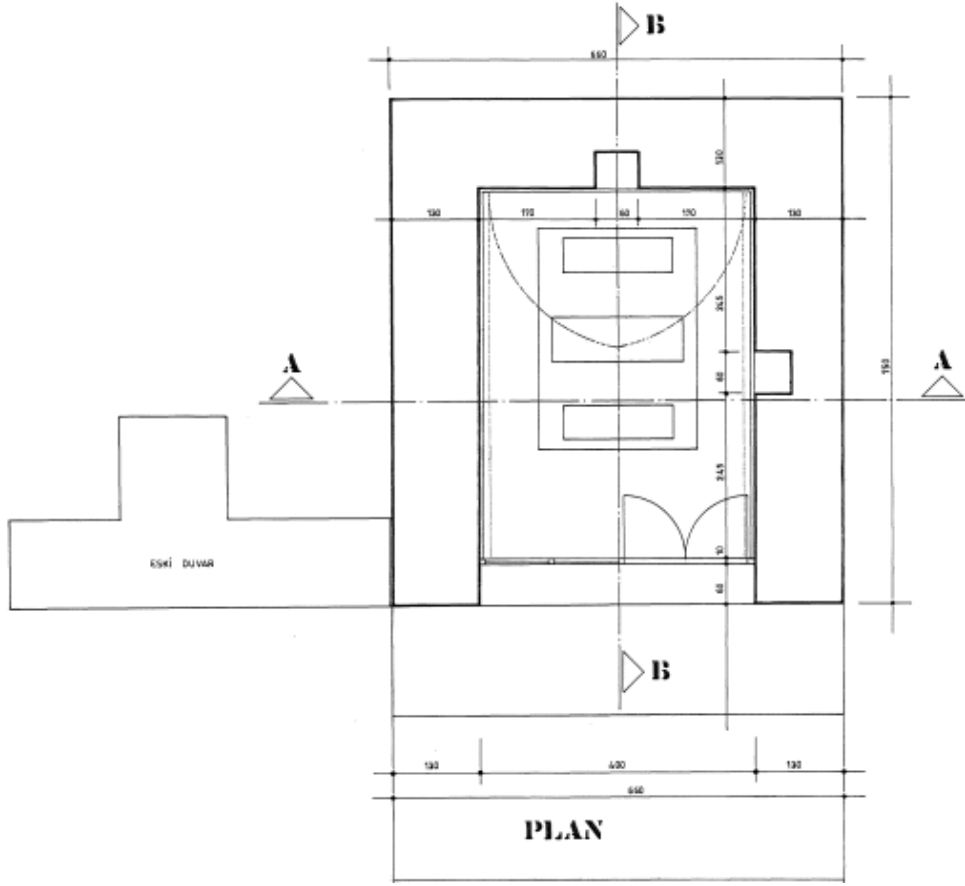
Çizim 19: Hamdullah Efendi Türbesi Planı (Vakıflar Genel Müdürlüğü'nden)

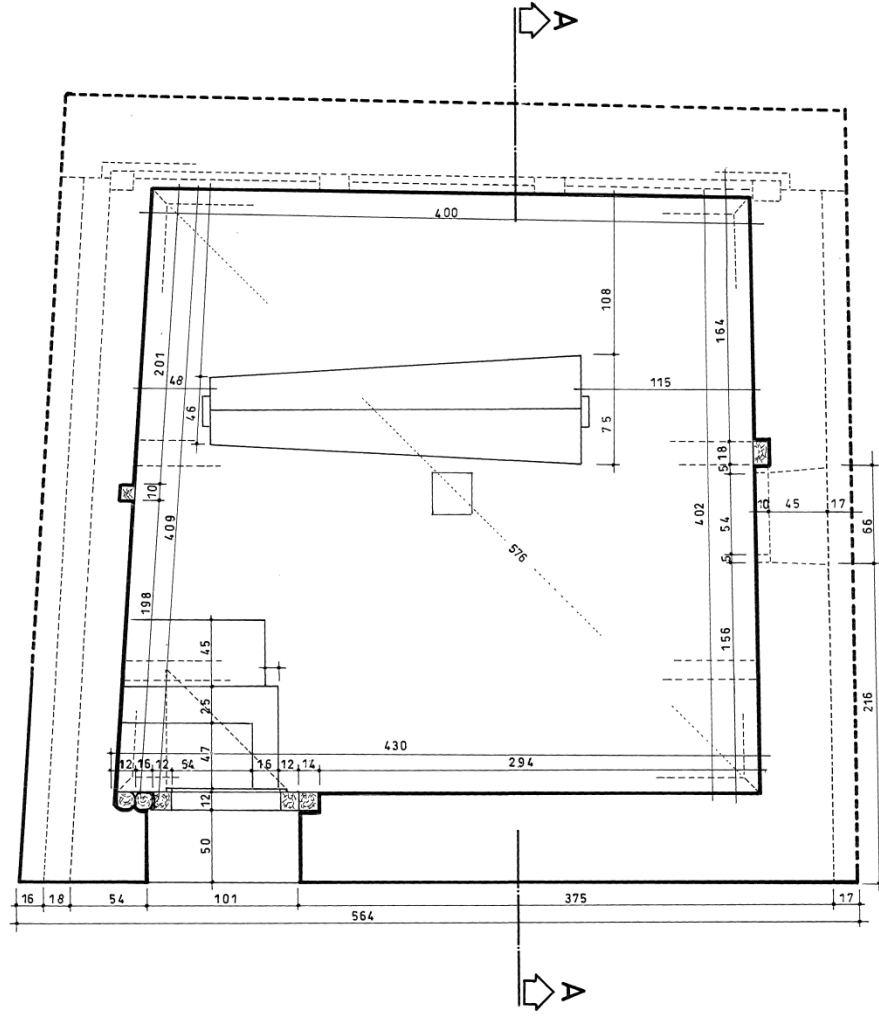
Çizim 20: Anonim (Mansur Baba) Türbesi Planı (E. Zeki Tomar)

Çizim 21: Bahaddin Barakıy Türbesi Planı (Vakıflar Genel Müdürlüğü'nden)

Çizim 22: Seyyit Nurettin Türbesi Planı (Vakıflar Genel Müdürlüğü'nden)

Çizim 23: Çukur Dede Türbesi Planı (Vakıflar Genel Müdürlüğü'nden)

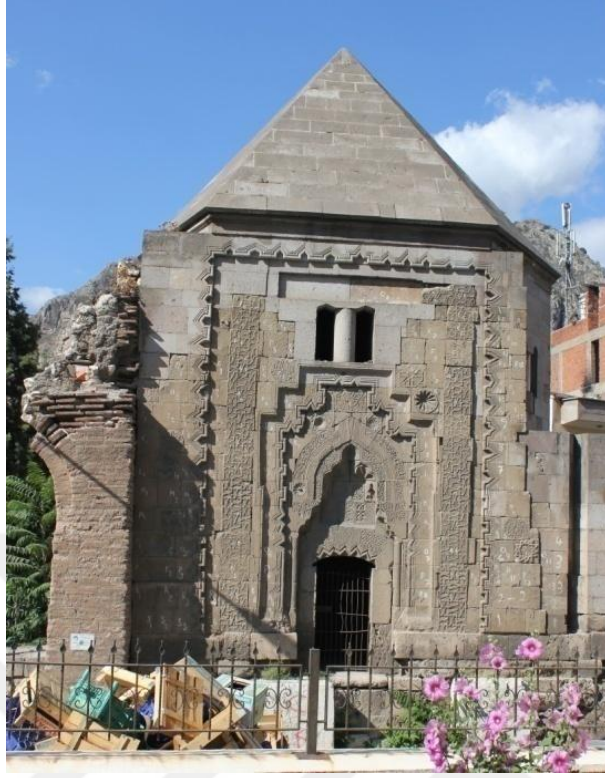
7. FOTOĞRAFLAR

Fotoğraf 1: Halifet Gazi Türbesi Genel Görünüş

Fotoğraf 2: Halifet Gazi Türbesi Doğu ve Kuzey Cephe Görünüş

Fotoğraf 3: Halifet Gazi Türbesi Güney Cephe Görünüş

Fotoğraf 4: Halifet Gazi Türbesi Doğu Cephe Görünüş

Fotoğraf 5: Halifet Gazi Türbesi İç Mekân Görünüş

Fotoğraf 6: Halifet Gazi Türbesi İç Mekân Görünüş

Fotoğraf 7: Halifet Gazi Türbesi Giriş Kapı Ayrıntı

Fotoğraf 8: Halifet Gazi Türbesi Gülbezek Rozet Görüntü

Fotoğraf 9: Halifet Gazi Türbesi Sanduka (Lahit)

Fotoğraf 10: Burmalı Minare Cami(Cumudar) Türbesi Genel Görünüş

Fotoğraf 11: Burmalı Minare Camii (Cumudar) Türbesi Batı Cephesi Görünüşü

Fotoğraf 12: Burmalı Minare Camii (Cumudar) Türbesi Kuzey Cephe Görünüşü

Çizim 13: Burmalı Minare Cami (Cumudar) Türbesi Doğu ve Kuzey Cephe Görünüş

Fotoğraf 14: Burmalı Minare (Cumudar) Cami Türbesi Giriş

Fotoğraf 15: Burmalı Minare Cami (Cumudar) Türbesi Giriş Kapısı

Fotoğraf 16: Burmalı Minare Cami (Cumudar) Türbesi İç Mekân

Fotoğraf 17: Burmalı Minare Cami (Cumudar) Türbesi Batı Cephe Penceresi

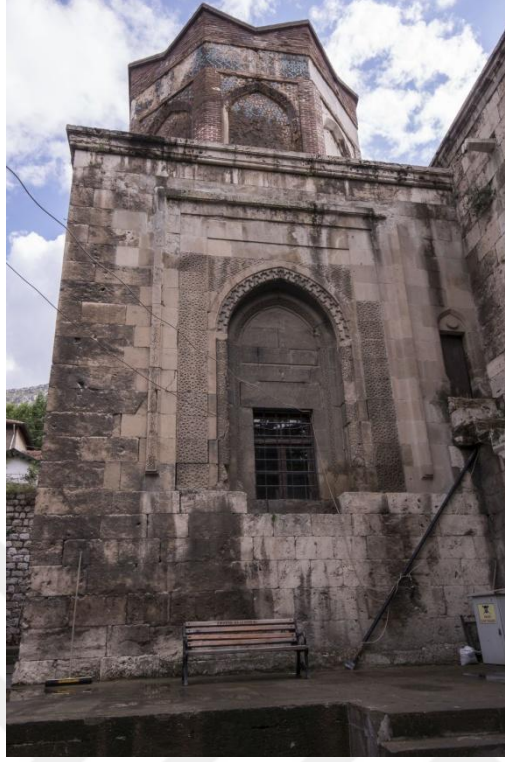
Fotoğraf 18: Burmalı Minare Cami(Cumudar) Türbesi Kuzey Cephe Penceresi

Fotoğraf 19: Gökmedrese Türbesi Genel Görünüş

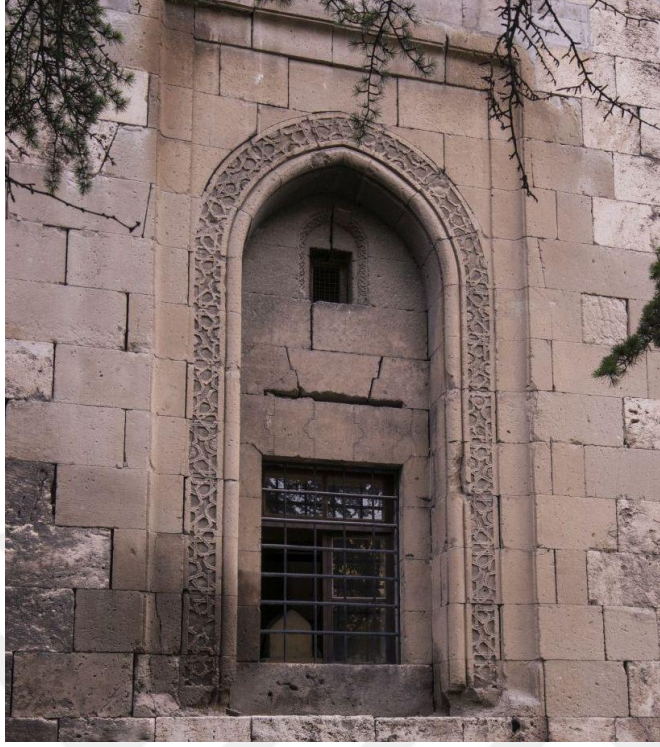
Fotoğraf 20: Gökmedrese Cami Türbesi Doğu Cephe Genel Görünüş

Fotoğraf 21: Gökmedrese Cami Türbesi Kuzey Cephe Görünüşü

Fotoğraf 22: Gökmedrese Cami Türbesi Kuzey Cephe Süslemeleri

Fotoğraf 23: Gökmedrese Cami Doğu Cephe Pencere süslemesi

Fotoğraf 24: Gökmedrese Türbesi Kasnak ve Üst Örtü

Fotoğraf 25: Gökmedrese Türbesi Kaskanak Detayı

Fotoğraf 26: Gökmedrese Türbesi Eyvan Görünüşü

Fotoğraf 27: Gökmedrese Türbesi Eyvan Kemer

Fotoğraf 28: Gökmedrese Türbesi Sandukalar

Fotoğraf 29: Gökmedrese Türbesi Kubbe

Fotoğraf 30: Cenazelik Katına İnilen Merdivenler

Fotoğraf 31: Gökmedrese Türbesi Cenazelik Bölümü

Fotoğraf 32: Torumtay Türbesi Güney Cephe Görünüşü

Fotoğraf 33: Torumtay Türbesi Kuzey Cephe Görünüşü

Fotoğraf 34: Torumtay Türbesi Batı Cephe Görünüşü

Fotoğraf 35: Torumtay Türbesi Doğu Cephe Görünüş

Fotoğraf 36: Torumtay Türbesi Kuzey Cephedeki Kitabe ve Madalyon

Fotoğraf 37: Torumtay Türbesi Kitabesi

Fotoğraf 38: Torumtay Türbesi Panolar İçerisindeki Palmet Bezemeleri

Fotoğraf 39: Torumtay Türbesi Payenda \ayak Bezemeleri

Fotoğraf 40: Torumtay Türbesi Bitkisel Bezemeler

Fotoğraf 41: Torumtay Türbesi Bitkisel Bezemeler

Fotoğraf 42: Torumtay Türbesi Sütunce Bezemeleri

Fotoğraf 43: Torumtay Türbesi İstinad Ayakları\Payenda\Kule Süsleme

Fotoğraf 44: Torumtay Türbesi İç Mekân

Fotoğraf 45: Torumtay'ın Sandukası

Fotoğraf 46: Sultan Mesut Türbesi Genel Görünüş

Fotoğraf 47: Sultan Mesut Türbesi Kuzey Cephesi

Fotoğraf 48: Sultan Mesut Türbesi Süslemeleri

Fotoğraf 49: Sultan Mesut Türbesi İç Mekân Görünüşü

Fotoğraf 50: Şadgeldi Paşa Türbesi Genel Görünüş

Fotoğraf 51: Şadgeldi Paşa Türbesi Görünüş

Fotoğraf 52: Şadgeldi Paşa Türbesi Giriş

Fotoğraf 53: Şadgeldi Paşa Türbesi İç Mekân

Fotoğraf 54: Kadılar Türbesi Genel Görünüş

Fotoğraf 55: Kadılar Türbesi Eyvan Görünüşü

Fotoğraf 56: Kadılar Türbesi Batı Cephesi

Fotoğraf 57: Kadılar Türbesi İç Mekân Görünümü

Fotoğraf 58: Yörgüç Paşa Türbesi Genel Görünüş

Fotoğraf 59: Yörgüç Paşa Türbesi Giriş

Fotoğraf 60: Yörgüç Paşa Türbesi Görünüşü

Fotoğraf 61: Yörgüç Paşa Türbesi

Fotoğraf 62: Yörgüç Paşa Türbesi Sanduka

Fotoğraf 63: Selamet Hatun Türbesi Genel Görünüş

Fotoğraf 64: Selamet Hatun Türbesi Genel Görünüş

Fotoğraf 65: Selamet Hatun Türbesi İç Mekân

Fotoğraf 66: Selamet hatun Türbesi Sanduka

Fotoğraf 67: Kurtboğan Türbesi Görünüş

Fotoğraf 68: Kurtboğan Türbesi Görünüş

Fotoğraf 69: Kurtboğan Türbesi Üst Örtü

Fotoğraf 70: Kurtboğan Türbesi Onarım Sonrası

Fotoğraf 71: Hızır Paşa Türbesi Genel Görünüş

Fotoğraf 72: Hızır Paşa Türbesi Doğu Cephesi

Fotoğraf 73: Hızır Paşa Türbesi Güney ve Doğu Cephesi

Fotoğraf 74: Hızır Paşa Türbesi Kuzey Cephe Görünüşü

Fotoğraf 75: Hızır Paşa Türbesi İç Mekân

Fotoğraf 76: Hızır Paşa Türbesi İç Mekân Görünümü

Fotoğraf 77: Hızır Paşa Türbesi İç Mekân

Fotoğraf 78: Şahruz Hatun Türbesi

Fotoğraf 79: Şahruz Hatun Türbesi

Fotoğraf 80: Şahruz Hatun türbesi Üst Örtü

Fotoğraf 81: Şahruz Hatun Türbesi Kitabe

Fotoğraf 82: Pir Süceaddin İlyas Türbesi Genel Görünüş

Fotoğraf 83: Pir Süceaddin İlyas Türbesi Görünüş

Fotoğraf 84: Pir Süceaddin İlyas Türbesi Doğu Cephesi

Fotoğraf 85: Pir Süceaddin İlyas Türbesi Görünüşü

Fotoğraf 86: Pir Süceaddin İlyas Türbesi Güney Cephe Görünüşü

Fotoğraf 87: Pir Süceaddin İlyas Türbesi Batı Cephesi Görünüşü

Fotoğraf 88: Pir süceaddin İlyas Türbesi Girişi

Fotoğraf 89: Pir Süceaddin İlyas Türbesi Kitabesi

Fotoğraf 90: Süceaddin İlyas Pir Türbesi İç Mekân Görünümü

Fotoğraf 91: Pir Süceaddin İlyas Türbesi İç mekân Görünümü

Fotoğraf 92: Hacı Nazır Baba Türbesi Genel Görünüş

Fotoğraf 93: Hacı Nazır Baba Türbesi Görünüşü

Fotoğraf 94: Hacı Nazır Baba Türbesi Giriş Cephesi

Fotoğraf 95: Hacı nazır Baba Türbesi Eski Fotoğraf (V.G.M.)

Fotoğraf 96: Hacı Nazır Baba Türbesi İç Mekân

Fotoğraf 97: Hacı Nazır Paşa Türbesi İç Mekân

Fotoğraf 98: Hacı Nazır Baba Türbesi Üst Örtü

Fotoğraf 99: Hacı Nazır Baba Türbesi Süslemeler

Fotoğraf 100: Hacı Nazır Türbesi Duvar Süslemeleri

Fotoğraf 101: Kemal Paşa Türbesi Genel Görünüş

Fotoğraf 102: Kemal Paşa Türbesi Güney ve Doğu Cephe

Fotoğraf 103: Kemal Paşa Türbesi Güney Cephe Görünüşü

Fotoğraf 104: Kemal Paşa Türbesi Batı Cephe

Fotoğraf 105: Kemal Paşa Türbesi Kuzey Cephe

Fotoğraf 106: Kemal Paşa Türbesi İç Mekân

Fotoğraf 107: Osman Çelebi Türbesi Genel Görünüş

Fotoğraf 108: Osman Çelebi Türbesi Güney ve Doğu Cephesi

Fotoğraf 109: Osman Çelebi Türbesi Doğu Cephesi

Fotoğraf 110: Osman Çelebi Türbesi Güney Cephesi

Fotoğraf 111: Osman Çelebi Türbesi Kuzey Cephesi

Fotoğraf 112: Osman Çelebi Türbesi Giriş Kapısı ve İnşa Kitabesi

Fotoğraf 113: Osman Çelebi Türbesi İç Mekân Görünüşü

Fotoğraf 114: Osman Çelebi Türbesi İç Mekân Görünüşü

Fotoğraf 115: Piri Baba Türbesi Cephe Görünüşü

Fotoğraf 116: Piri Baba Türbesi Cephe Görünüşü

Fotoğraf 117: Piri Baba Türbesi İç Mekân Görünüşü

Fotoğraf 118: Piri Baba Türbesi İç Mekân Görünümü

Fotoğraf 119: Piri Baba Türbesi İç Mekân

Fotoğraf 120: Piri Baba Türbesi Üst Örtü

Fotoğraf 121: Piri Baba Türbesi Kalemîşi Süslemeleri

Fotoğraf 122: Piri Baba Türbesi Kalemîşi Süslemeler

Fotoğraf 123: Sofular(Üçler) Türbesi Görünüşü

Fotoğraf 124: Sofular (Üçler) Türbesi Görünüşü

Fotoğraf 125: Sofular (Üçler) Türbesi Cephe Görünüşü

Fotoğraf 126 Sofular (Üçler) Türbesi Cephe Görünüşü

Fotoğraf 127: Sofular (Üçler) Türbesi İç Mekân Görünümü

Fotoğraf 128: Hamdullah Efendi Türbesi Cephe Görünüşü

Fotoğraf 129: Hamdullah Efendi Türbesi Cephe Görünüşü

Fotoğraf 130: Hamdullah Efendi Türbesi Giriş Kapısı

Fotoğraf 131: Hamdullah Efendi Türbesi Kitabesi

Fotoğraf 132: Hamdullah Efendi Türbesi İç Mekân

Fotoğraf 133: Hamdullah Efendi Türbesi İç Mekân

Fotoğraf 134: Hamdullah Efendi Türbesi Üst Örtü

Fotoğraf 135: Hamdullah Efendi Türbesi Onarım Sonrası Görüntüsü

Fotoğraf 136: Anonim (Mansur Baba) türbesi Cephe Görünümü

Fotoğraf 137: Anonim (Mansur Baba) Türbesi Cephe Görünümü

Fotoğraf 138: Anonim (Mansur Baba) Türbesi İç Mekân Görünüş

Fotoğraf 139: Anonim (Mansur Baba) Türbesi İç Mekân Görünümü

Fotoğraf 140: Anonim (Mansur Baba) Türbesi Üst Örtü

Fotoğraf 141: Bahaddin Barakıy Türbesi Görünüşü

Fotoğraf 142: Bahaddin Barakıy Türbesi Görünüşü

Fotoğraf 143: Bahaddin Barakıy Türbesi Dış Cephe Görünüşü

Fotoğraf 144: Bahaddin Barakıy Türbesi İç Mekân Görünümü

Fotoğraf 145: Bahaddin Barakıy Türbesi Eski Fotoğraf (V.G.M)

Fotoğraf 146: Seyyit Nurettin Türbesi Genel Görünüşü

Fotoğraf 147: Seyyit Nurettin Türbesi Giriş Cephesi

Fotoğraf 148: Seyyit Nurettin Türbesi Cephe Görünüşü

Fotoğraf 149: Seyyit Nurettin Türbesi Dış Cephe Görünüşü

Fotoğraf 150: Seyyit Nurettin Türbesi İç Mekân Görünümü

Fotoğraf 151: Seyyit Nurettin Türbesi İç Mekân Görünümü

Fotoğraf 152: Seyyit Nurettin Türbesi İç Mekân Görünümü

Fotoğraf 153: Çukur dede Türbesi Dış Cephe Görünüşü

Fotoğraf 154: Çukur Dede Türbesi Dış Cephe Görünüşü

Fotoğraf 155: Çukur Dede Türbesi Dış Cephe Görünüşü

Fotoğraf 156: Çukur Dede Türbesi İç Mekân Görünümü

Fotoğraf 157: Çukur Dede Türbesi Eski Fotoğraf(V.G.M.)